

SUOMEN NÄKYMÄTÖN VÄHEMMISTÖ
Karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessi

Anna Kanninen
Maisterintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Anna Kanninen	
Työn nimi Suomen näkymätön vähemmistö: Karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessi	
Oppiaine Sosiologia	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Syksy 2022	Sivumäärä 93
Ohjaaja Markku Lonkila	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoitus on rakentaa teoriaa karjalaisten ja karjalaistaustaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessista grounded theory -metodologian avulla. Tutkimuksen aineistona on haastatteluaineisto, jonka keräsin syksyn 2021 ja kevään 2022 aikana haastattelemalla karjalaisia ja karjalaistaustaisia nuoria aikuisia. Aineiston analysoin grounded theory -metodologian pohjalta. Tutkimukseni teoria kuvaa monimutkaista identiteetin rakentumisen prosessia ja eri elementtejä, jota prosessi pitää sisällään. Identiteetti ja kulttuuri-identiteetti sekä niiden ympärillä oleva identiteetin rakentumisen prosessi identifikaatio on aina yhteydessä historiaan ja nykyhetkeen sekä representaatioon, aikaan, paikkaan, kieleen ja kulttuuriin. Ilmiötä ei tule irrottaa valtasuhteista vaan erilaiset diskursiiviset strategiat vaikuttavat mielikuviin esimerkiksi kansoista ja kielistä sekä vaikuttavat erilaisten identiteettien näkyvyyteen tai identiteeteille jaettaviin materiaalsiin oikeuksiin.</p> <p>Karjalainen vähemmistö, kieli ja kulttuuri ovat suomalaisessa yhteiskunnassa varsin näkymättömiä. Tämän näkymättömän vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessia tuetaan analyysissäni erilaisen elementtien avulla. Nämä elementit auttavat vahvistamaan sekä omaa identiteetin prosessia että vakuuttamaan omaa karjalaisuutta muille ihmisille. Tällaisia karjalaisen identiteetin rakennusaineiksi oli aineistossani karjalaiset juuret, karjalan kieli, tapakulttuuri ja rituaalit, yhteisö sekä ortodoksinen uskonto. Yhden elementin poissaolo ei vielä vaikuta identiteetin prosessiin, mutta useamman elementin puuttuminen voi herättää kokemuksen siitä, onko tarpeeksi karjalainen. Identiteetin prosessiin liittyy erilaisia tunteita, kokemuksia ja muistoja, jotka ovat yhteydessä henkilökohtaisen tason lisäksi myös yhteiskunnallisesti karjalaisen vähemmistön historiaan sekä kielen ja kulttuurin yhteiskunnalliseen asemaan.</p> <p>Erilaiset kielipoliittiset toimet ovat vaikuttaneet karjalan kielen ja kulttuurin näkymättömyyteen. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin karjalaisten, karjalan kielen ja kulttuurin perspektiiviä Suomen historiassa ja hahmotella niitä tekijöitä, mitä karjalaisten identiteetin rakentumisen prosessi sisältää sekä mistä tekijöistä syntyy tai ei synny tarve identifikaatiolle.</p>	
Asiasanat Karjala, karjalainen vähemmistö, karjalan kieli, karjalan kulttuuri, identifikaatio, kulttuuri-identiteetti, diskurssi, kielipoliittikka, tunteet	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessi ja sen sisältämät elementit	74
---------	--	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	1
1.1	Karjalainen vähemmistö, kieli ja kulttuuri	6
1.1.1	Aiempi tutkimus karjalaisesta vähemmistöstä, kielestä ja kulttuurista	9
2	KARJALAN KIELEN JA KULTTUURIN OIKEUDET SUOMESSA	12
2.1	Kieltä ja kulttuuria koskeva lainsäädäntö	12
2.2	Kielipolitiikka Suomessa	14
2.2.1	Karjalan kielen elvytys	17
3	IDENTITEETTI, IDENTIFIKAATIO JA KULTTUURI	19
3.1	Identiteetin rakentumisen prosessi ja karjalaiset	19
3.2	Diskurssi, representaatio, valta ja identiteetti	20
3.3	Kansalliset kulttuurit ja kulttuuri-identiteetin muodostuminen	24
3.3.1	Kansallisen kulttuuri-identiteetin muodostuminen Suomessa	25
3.4	Kulttuuri-identiteetti ja vähemmistöt	29
3.4.1	Karjalainen kulttuuri-identiteetti	30
4	METODI JA AINEISTO	34
4.1	Grounded Theory -metodi	34
4.2	Teemahaastattelu tiedonkeruumuotona	37
4.3	Haastattelurunko	38
4.4	Tutkimusetiikka ja kulttuurisensitiivisyys	40
4.5	Haastattelujen toteuttaminen	41
5	AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA	42
5.1	Analyysin pohjana olevat tutkimuskysymykset	42
5.2	Aineiston litterointi	43
5.3	Aineiston kuvailu ja koodauksen aloitus	44
5.3.1	Haastatteluaineiston yleiskuvaus	44
5.3.2	Haastateltavien karjalan kielen taito ja kieliyhteys	45
5.3.3	Karjalaisuus ja karjalainen kulttuuri	47
5.3.4	Haastatteluaineisto suhteessa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin	48
5.4	Avoin koodaus	49
5.5	Akselikoodaus	54
5.5.1	Kategoriat	56
5.6	Selektiivinen koodaus ja teorian muodostaminen	70

6	TUTKIMUSTULOKSET JA TEORIA	73
7	POHDINTA.....	82
	7.1 Identiteetin rakentumisen prosessi ja voimaantuminen	83
	7.2 Tutkielman haasteet ja tuleva tutkimus.....	85
	LÄHTEET	89

LIITTEET

LIITE 1 HAASTATTELUKUTSU, TIETOSUOJA JA TUTKIMUSLUPA SEKÄ SUOS-
TUMUS

LIITE 2 TEEMAHAASTATTELURUNKO

1 JOHDANTO JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Viime vuosina on voinut huomata lisääntyneitä julkista keskustelua eri vähemmistöryhmistä ja heidän oikeuksistaan. Vähemmistön määrittelystä ei ole selvää yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mutta termillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi kansallisia, kulttuurisia, kielellisiä, etnisiä tai uskonnollisia ihmisryhmiä (Ihmisoikeudet, ei pvm). Tämän lisäksi termillä voidaan tarkoittaa vammaisia henkilöitä ja seksuaalivähemmistöjä (Yhdenvertaisuus, ei pvm). Vähemmistöjä voidaan myös tarkastella yhteiskunnassa kohdatun syrjinnän pohjalta, jolloin aiemmin esitettyjen rinnalle voidaan lisätä eri sukupolvet, kuten lapset, nuoret tai ikääntyneet, keitä ei välttämättä kuulla yhteiskunnassa täysimääräisinä heidän elämäänsä koskevissa päätöksissä. (Yhdenvertaisuus, ei pvm.) Tässä työssä rajaan vähemmistön käsitteen koskemaan kielellistä ja kulttuurista ryhmää Suomen karjalaisia ja karjalan kielisiä karjalaisia. Karjalaiset ovat ruotsinkielisten, saamelaisten, romanien, juutalaisten, tataarien, viittomakielisten sekä vanhavenäläisten tapaan Suomen kansallinen vähemmistö (Opetushallitus, ei pvm).

Vaikka eri vähemmistöryhmät ja niiden oikeudet ovat olleet enemmän esillä, ja syrjintää koskevat EU-lainsäädännöt on pantu täytäntöön jo yli kaksikymmentä vuotta sitten, ei syrjintää ole saatu kitkettyä (O'Flaherty & Second European Union Minorities and Discrimination Survey, 2017, s. 3). Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskevan kyselyraportin (2017) mukaan etniset ryhmät ja maahanmuuttajat kohtaavat syrjintää, vihaa ja rasismia kaikilla heidän elämänaloillaan. Tämä vähentää heidän perusoikeuksien kunnioittamista. Syrjinnän uhriksi joutuneet kokevat vähemmän osallisuutta ja kiinnittymistä omaan asuinmaahansa, mikä voi heikentää heidän luottamustaan yhteiskunnallisia rakenteita tai julkisia instituutioita kohtaan. (O'Flaherty ym., 2017, s. 3.) Myös Suomi on saanut ihmisoikeustuomioistuimelta moitteita liittyen vähemmistöjen ihmisoikeuksien puuttelliseen toteutumiseen (Ihmisoikeudet, ei pvm).

Euroopan neuvoston Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puitesopimuksen sihteeristön lausunnossa (englanniksi, ACFC, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Fifth Opinion on Finland) (2019) on esiteltyä erilaisia suosituksia Suomelle liittyen eri kielten

asemaan tai oikeuksien toteutumiseen. Suosituksessa on huomioituna myös karjalaisen kulttuurin ja karjalan kielen oikeuksien edistäminen. Komitea suhtautuu myönteisesti siihen, että uhanalaisen karjalan kielen ja kulttuurin revitalisaatio on aloitettu Suomessa vuonna 2017 sekä siihen, että vuonna 2019 kielipoliittiseen ohjelmaan sisällytettiin myös karjalan kieli. Toimenpiteitä kuitenkin rajoittaa hankerahoitusten lyhytjänteisyys, jonka vuoksi ne eivät ole tarpeeksi kestäviä (s. 4). Lausunnossa huomioidaan karjalaisedustajiston tietopohja karjalaisten historiasta ja siitä, kuinka Suomen sodan jälkeiset historialliset ja geopoliittiset olosuhteet ovat vaikuttaneet karjalaisten syrjäyttämiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Nämä olosuhteet ovat johtaneet siihen, että karjalan kieli on stigmatisoitu ja sitä on kohdeltu esimerkiksi suomen kielen murteena. Tämä on vaikuttanut karjalan kielen uhanalaisuuteen. Historian toiminnat näkyvät nykypäivän Suomessa yleisenä tietämättömyytenä karjalaisista ja heidän kielestään. Historiallisen taustan vuoksi karjalaisedustajisto toivoo kielen oikeudellista tunnustusta, lisää investointeja sekä symbolista tunnustusta karjalan kielelle ja kulttuurille. Komitea huomioi, että uhanalaisten kielten ja kulttuurien säilymisen kannalta on erityisen tärkeää säilyttää kielen ja kulttuurin yhteys sekä kulttuuriperimä ja perinteet. Vähemmistöille tulee luoda puitteet vahvistaa kieltä ja kulttuuria, sillä ne vahvistavat myös vähemmistön jäsenten identiteettiä ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Tämän lisäksi komitea kannustaa viranomaisia karjalan kielen ja kulttuurin yhä systemaattisempaan rahoitukseen sekä kiinnittämään erityisesti huomiota karjalaisten evakkojen jälkeläisiin ja heidän tarpeeseensa tuoda omaa näkökulmaansa Suomen historiasta sodan jälkeiseltä ajalta. (ACFC, 2019, s. 14-15.)

Yllä esitetty on erityisen ajankohtainen juuri tällä hetkellä, sillä Valtioneuvoston ensimmäinen kielipoliittinen ohjelma pyrkii erilaisiin toimenpiteisiin, joilla kotoperäisten kielten (saamen kielet, romanikieli, karjalan kieli ja viittomakielet) elinvoimaisuutta ja käyttömahdollisuuksia sekä kielellisten oikeuksien toteutumista voitaisiin edistää. Ohjelmassa pyritään tähdentämään sitä, miksi karjalan kieli loistaa muista kotoperäisistä kielistä poiketen poissaolollaan Suomen perustuslaissa. (OM:n tiedotustilaisuus, 2022.) Vaikka ohjelmassa nähdään olevan paljon hyvää, kommentoi Karjalan Sivistysseuran puheenjohtaja Eeva-Kaisa Linna olleensa pettynyt esimerkiksi konkreettisten toimien puutteeseen (Rytkönen, 2022). Myös Itä-Suomen yliopiston professori Helka Riionheimo kommentoi, että karjalan kielen tulisi olla näkyvillä perustuslaissa ja kielellä pitäisi olla oma kielilaki, jotka yhdessä vahvistaisivat kielen elvytystä. (Rytkönen, 2022).

Karjalan kielen, kulttuurin ja vähemmistön historia, näkymättömyys sekä oikeuksien sivuuttaminen on esiintynyt myös monissa karjalaisia koskevissa tutkimuksissa (esim. Sarhimaa, 2017). Tämän lisäksi Suomen kielipolitiikan poliittista historiaa ja sen vaikutusta karjalan kieleen on käsitelty Sarhimaan teoksen lisäksi

myös muissa tutkimuksissa. (esim. Saarinen, Nuolijärvi, Pöyhönen & Kangasvieri (toim.), 2019.) Suomen historiaa on tutkittu myös yhteydessä vallitseviin ideologioihin, kansalliseen identiteettipolitiikan historiaan ja geopolitiikkaan. Aiempaa tutkimusta löytyy myös siitä, kuinka Suomea on yhdessä muiden jälkikoloniaalisten yhteiskuntien kanssa rakennettu prosesseissa, joissa kansakunnan moninaisuutta ja vähemmistöjä on häivytetty. (esim. Harle & Moisio, 2000, Kylmänen (toim.) 1994.) Kansakuntien pohjana on ollut narratiivi yhdestä kansasta, kielestä ja kulttuurista (Saarinen ym. 2019). Suomen kansallisen identiteetin rakentumisen prosessissa haluttiin luoda Suomesta kulttuurinen kansa ja se myötä Elias Lönnrot keräsi Kalevala-teokseen erityisesti karjalaisten kokemuksia ja tarinoita palvelemaan suomen kansallista identiteettiä (Fingeroos, 2010, s. 27, Harle & Moisio, 2000, s. 110-112, Sihvo, 1989, s. 104). Teoksen myötä Karjalaa alueena alettiin hyödyntää kansallisromanttisissa diskursseissa, joita vahvistettiin taiteen keinoin. Karjalaisisten ja Karjalan eksotisoinnista tuli tärkeä elementti suomalaisen identiteetin rakennuksessa. (Harle & Moisio, 2000, s. 111-112.)

Karjalaisten, karjalan kielen ja kulttuurin historia onkin ollut monivaiheinen ja se herättää paljon erilaisia tunteita ja mielipiteitä, mistä Kalevala toimii hyvänä esimerkkinä. Kalevalan päivä ja suomalaisen kulttuurin päivä sijoittuu kalenterissa samalle päivälle. Kalevala nousi myös kesäkuussa 2022 uutisiin, sillä Suomi esitti Kalevalaa Euroopan kulttuuriperintötunnuksen saajaksi (Valtioneuvosto, 2022). Vaikka Kalevalan suomalaisuutta korostetaan erilaisin narratiivein, löytyy Kalevalan karjalaisesta historiasta paljon erilaisia tutkimuksia (Fingeroos, 2010, Harle & Moisio, 2000, Sihvo, 1989) ja on se puhututtanut myös karjalaisaktivisteja (esim. @TuomoKondie). Helsingin yliopiston tutkijan Eila Stepanovan mukaan ei voida todeta, että teoksen runot olisivat vain karjalaisia, mutta karjalankielisten runojen suomennuksesta omiin tarpeisiin muokkauksesta voidaan käyttää nimitystä kulttuurinen omiminen. (Mikkonen, 2019.) Karjalaisista, karjalan kielestä ja kulttuurista onkin muodostunut varsin hämmäntävä kokonaisuus, josta luotuja narratiiveja on ylläpidetty erilaisten kulttuurituotteiden kautta. Esimerkiksi Sakari Topeliuksen *Maamme Kirja* (1875) on rakentanut diskurssiivisen strategian suomalaisista ja suomen kansallisesta identiteetistä. Teoksessa karjalaisista on luotu kuvaa suomalaisena heimona. Tätä narratiivia on opetettu vielä 1950-luvulle asti suomalaisessa koulujärjestelmässä. (Jokinen, 2019, s. 75-79, Sarhimaa, 2017, s. 10, s. 51-52.) Nämä narratiivit eivät lakkaa vain olemasta, vaan ajatukset karjalaisista ovat kulkeneet jatkumona vielä lapsille ja lastenlapsille (Laihonen & Halonen, 2019, s. 69). Näin historian poliittisävytteinen toiminta, narratiivit ja karjalaisten, karjalan kielen ja kulttuurin näkymättömyys ovat siirtyneet nykypäivän Suomeen ja vallitseviin käsityksiin. Esimerkiksi Pyöli (2013) toteaa, että osa karjalaisista identifioituu jo täysin suomalaisiksi. Toisilla karjalaisilla on kuitenkin vielä säilynyt oma karjalaisuus sekä

karjalaisuuden rinnalla kulkenut ortodoksinen uskonto ja osin myös karjalan kieli (s. 168-179). Yhteiskunnassa luodut narratiivit ja suomettamisprosessit ovat voineet vaikuttaa karjalaisten identiteetteihin ja identiteettien rakentumisen prosesseihin. Hall (2002) kuvaa modernien yhteiskuntien identiteettejä pirstaleisiksi. Hänen mukaansa ne muodustuvat päällekkäisistä ja ristiriitaisista identiteeteistä, joilla ei ole alkua tai loppua, vaan ne ovat jatkuvissa identiteetin rakentumisen prosesseissa.

Tässä työssä vastaan Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevassa puitesopimuksessa (ACFC, 2019) ilmenevään tarpeeseen tuoda esiin Suomen historiaa karjalaisten, karjalan kielen ja kulttuurin perspektiivistä. Mielestäni on yhteiskunnallisesti tärkeää nostaa esiin valtanarratiivista poikkeavaa näkökulmaa ja yhteiskunnassa häivytettyjen karjalaisten historiaa. Tarkastelen keskustelua Suomen kansallisen identiteetin rakennusprosessista suhteessa muihin länsimaihin ja siihen, miten rakennusprosessi on ollut omiaan häivyttämään Suomen moninaisuutta. Tätä käsittelen lisäksi kielipolitiikan avulla. Kielipolitiikka luo pohjan eri vähemmistöryhmille ylläpitää omaa kieltään ja kulttuuriaan. (Ihalainen, Nuolijärvi & Saarinen, 2019, s. 55.) Olen erityisen kiinnostunut näiden prosessien vaikutuksesta identiteettiin ja identiteetin rakentumisen prosesseihin eli identifikaatioon. Tutkimuksen tavoitteena on havainnollistaa tätä karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessia. Päädyin erityisesti keskittymään tähän prosessiin, sillä esimerkiksi Hall (2002, s. 266-267) on todennut, että tarvitsemme lisää tietoa ja uutta teoriaa siitä, mistä mekanismeista yksilöiden identifikaatio rakentuu tai ei rakennu. Yksilön identiteetin ja identifioitumisen tärkeinä osina toimii kieli ja kulttuuri (Opetushallitus, ei pvm), joita tarkastelen tässä työssä karjalan kielen ja kulttuurin pohjalta. Karjalan kielen ja kulttuurin ollessa yhteiskunnassa varsin näkymättömiä, on mielenkiintoista pohtia millainen vaikutus näkymättömyydellä on ollut karjalaisiin identiteetteihin ja niiden rakentumisen prosesseihin. Sarhimaa (2017) huomauttaa, että karjalankielisten karjalaisten syrjinnän ilmapiiri ja sitä ympäröivä näkymättömyys heijastuu heistä tehdyn tutkimuksen pieneen määrään (s. 268). Tämä kasvattaa myös tutkimuksen yhteiskunnallista merkittävyyttä, sillä erityisesti karjalaisen vähemmistön historiassa tapahtunut sivuuttaminen ja yhteiskunnallinen näkymättömyys korostavat tarvetta saada karjalaisten ääni kuuluviin.

Aluksi rajasin tutkimukseni kohdistumaan vain karjalan kieleen ja sen merkitykseen identiteetille, kulttuuri-identiteetille ja identifikaation prosessille. Tutkielman edetessä kielen rinnalle alkoi kuitenkin muodostua muita tärkeitä elementtejä, kuten tapakulttuuri ja rituaalit sekä ortodoksinen uskonto ja karjalaiset juuret, jotka sisällytin osaksi tutkimustani käyttäen niitä rakennusaineiksina kuvaamaan identiteetin rakennusprosessia. Sarhimaan (2017, s. 50) mukaan Suomessa ei ole vielä toistaisesti tehty tutkimusta karjalankielisten kulttuurin nykykirjosta, joten

tämä oli myös toinen ponnahtuslauta analyysin laajentamiselle koskemaan karjalan kielen lisäksi myös kulttuuria ja karjalaisuuden muita ilmenemiskohtia.

Tälle tutkielmalle tärkeitä käsitteitä ovat identiteetti, kulttuurinen identiteetti ja identifikaatio. Niiden esittelyssä ammennan Hallin (2002) laajaa tutkimuspohjaa. Identiteettiä, identiteetin rakentumisprosessia identifikaatiota sekä kulttuurista identiteettiä tulisi Hallin (2002) mukaan tarkastella suhteessa diskurssiin ja representaatioon, jotka synnyttävät valtasuhteita (s. 223-224). Lisäksi käytän tässä työssä käsitettä diskurssistrategia, josta esimerkkinä toimii sana *länsi*, jota länsimaat ovat hyödyntäneet luodessaan kansakunnistaan kuvaa yhtenevinä ja ylivoimaisina verrattuna muihin (Hall, 2002, s. 83-87). Identiteetin käsite on myös ajankohtainen sen synnyttäessä ihmisissä paljon vastareaktioita ja esimerkiksi vähemmistöjen oikeuksia puolustavaa toimintaa on tituleerattu *identiteettipolitiikaksi*. Tämä tukee myös työni Identiteetti, identifikaatio ja kulttuuri -osion teoreettista keskustelua siitä, kuinka valkoisen miehen normatiivinen subjekti, tai Salamin (2021) sanoin normatiivisen identiteetin varkaus, tekee itse identiteetistä muiden identiteettien rikospaikan ja politisoi muut identiteetit. (Salami, 2021, s. 103.)

Tutkimuskohteenani on karjalaiset ja karjalaistaustaiset nuoret aikuiset, joita haastattelin syksyn 2021 ja kevään 2022 aikana. Haastattelut olivat teemahaastatteluja. Tähän tutkimusjoukkoon päädyin siksi, että se oli jäänyt Sarhimaan (2017) teoksessa esitellyn ELDIA-tutkimuksen ulkopuolelle. Haastattelujen aiheena oli erityisesti karjalan kielen ja kulttuurin merkitys, sekä tunteet ja muistot liittyen näihin. Haastatteluissa keskityin haastateltavien henkilökohtaiseen kokemukseen, jonka lisäksi keskustelimme myös karjalan kielestä ja kulttuurista yhteiskunnallisen näkökulman pohjalta. Aineistoa analysoin grounded theory -menetelmän avulla. *Menetelmä huipentuu oman teoreettisen mallin rakentamiseen*. Analyysia tehdään yhdessä aiemman tutkimuksen ja teorian kanssa.

Tässä tutkielmassa pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä elementtejä Suomen karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentaminen sisältää?
2. Mitä tunteita, kokemuksia ja muistoja liitetään karjalan kieleen ja kulttuuriin?

Tutkimuskysymyksiä alustan lisää Aineiston analyysi ja tulkinta -osiossa, luvussa 5.1 Tutkimuksen tavoite.

Tutkielmani lähtökohtina toimii oma rajakarjalainen ja kannaksen karjalainen taustani. Omaan karjalaisuuteeni *havahtuminen* aiheutti minussa palavan halun tietää kaiken karjalaisten, karjalan kielen ja kulttuurin historiasta, ja vahvasti ymmärrystäni jo edesmenneen isovanhempani kokemaa elinikäistä kotiseutukaipuuta kohtaan.

Tulen varsin karjalaisesta perheestä, jossa karjalaisuus on näkynyt esimerkiksi uskonnon ja sen rituaalien sekä tapojen ja juhlien pohjalta. Silti minun on ollut aina vaikea hahmottaa omaa kansalaisuuttani tai perheemme kulttuurista. Siihen on voinut vaikuttaa myös ulkoiset ennakkoluulot, venäläisviha ja uskonto. Olen tuntenut häpeää omaa taustaani kohtaan, ja kuin kameleontti pyrkinyt mukautumaan muiden asettamiin raameihin. Karjalan kielen olemassaoloon havahduin vasta karjalaisaktivistien tuottaman tiedon kautta ja se herätti minussa sisäisen hämmennyksen omaa identiteettiäni kohtaan. Se sai minut myös ymmärtämään oman perheeni käyttämää kieltä, sanontoja ja sanoja kohtaan. Tämä tutkielman tekeminen on ollut tunteikas prosessi, joka on saanut minut tuntemaan niin vihaa, surua, iloa kuin kotoisuuttakin. Olen myös saanut haastatella ihmisiä, joilta olen oppinut lisää karjalaisuudesta, kulttuurista ja kielestä, ja joiden tarinoita olen saanut käyttää osana analyysiani. Tutkimusprosessi on vahvistanut ajatuksiani liittyen karjalan kielen, kulttuurin ja karjalaisten näkymättömyyteen. Se on heijastanut myös omia kokemuksiani näkymättömän vähemmistön jäsenenä olemisesta.

Tämä tutkielma etenee seuraavanlaisesti. Aluksi esittelen tutkimuskohdetta karjalaista vähemmistöä ja aiempaa tutkimusta liittyen karjalaisiin, karjalan kieleen ja kulttuuriin. Tämän jälkeen luvussa kaksi kuvaan karjalan kielen ja kulttuurin oikeuksia ja kielipolitiikkaa Suomessa. Luvussa kolme syvennyn tämän tutkimuksen teoriaan: identiteettiin, identifikaatioon ja kulttuuriin sekä diskurssin, representaation, vallan käsitteisiin. Tästä siirryn tarkastelemaan kansallisten kulttuuri-identiteettien muodostumista yleisesti ja Suomessa. Identiteetti, identifikaatio ja kulttuuri -osion päätän pohtimalla kulttuuri-identiteetin käsitettä vähemmistön ja karjalaisten näkökulmasta. Neljännessä luvussa siirryn käsittelemään tutkimusmetodia ja aineistoa. Esittelen grounded theory -metodin sekä teemahaastattelun tiedonkeruumuotona ja kuvaan kuinka haastattelut toteutettiin. Viidennessä luvussa esittelen aineiston analyysia ja tulkintaa. Aloitan aineiston litteroinnin ja aineiston kuvailun avaamalla näitä eri vaiheita osana analyysiani. Tämän jälkeen siirryn kohti grounded theoryn kolmea eri koodausvaihetta, jotka ovat avoin koodaus, akselikoodaus ja selektiivinen koodaus. Selektiivisen koodauksen myötä kuvailein analyysini teoreettisen mallin. Kuudennessa luvussa esittelen tutkimustulokset ja teorian, jonka rakensin analyysin pohjalta. Seitsemännessä luvussa päätän työni pohdintaan ja jatkokehitysideoihin.

1.1 Karjalainen vähemmistö, kieli ja kulttuuri

Tässä luvussa kuvaan Suomen karjalaista vähemmistöä ja sitä keistä puhun puhuesani karjalaisista, karjalaistaustaisista ja karjalaisesta vähemmistöstä. Tämän lisäksi

avaan lyhyesti karjalan kielen määrittelyä ja sitä mihin yleisesti viitataan puhuessa karjalaisesta kulttuurista ja Karjalasta alueena.

Karjalaisten määrittely on hankalaa ja jokseenkin mahdotonta. Esimerkiksi karjalan historian ja karjalaisen identiteetin tutkija Heikki Kirkkinen on todennut, että ne ihmiset, jotka pitävät itseään karjalaisina ovat karjalaisia. (Knuuttila & Suutari, 2013, s. 21.) Karjalaiseksi identifioitumiseen ei liity samaa problematiikkaa kuin saamelaismääritelmään ja kriteeristöön. Saamelaismääritelmä tulisi käynnissä olevan uudistuksen myötä mahdollistamaan sen, että Saamelaiskäräjien itsehallinto alkuperäiskansan kieleen ja kulttuuriin säilyisi alkuperäiskansalla ja poistaisi nykyisen lapinveron määrittelyn tietyin ehdoin. Uudistuksen myötä alkuperäisväestön vaaliluetteloon merkityiltä voitaisiin vaatia kiinteän yhteyden osoitusta saamen kieleen ja kulttuuriin. (Stenman & Jutila, 2022.) Karjala alueena rakentuu ainakin kolmen eri Karjalan kautta, joita ovat Etelä-Karjala (sisältää Kannaksen Karjalan), Keski-Karjala ja Raja-Karjala (Paavolainen, 1960, s. 5–6). Tämän lisäksi Karjalasta alueena saatetaan käyttää nimityksiä: Karjalan tasavalta, Raja-Karjala tai Pohjois-Karjala, joista viimeisellä viitataan Suomen maakuntaan (Sarhimaa, 2017, s. 17). Karjalainen kulttuuri rakentuu myös erilaisten kulttuuriperinteiden kautta ja esimerkiksi siirtokarjalaiset jaetaan kulttuuriperinteiden pohjalta kannaksen karjalaisiin ja rajakarjalaisiin (Ilonen, 2013, 36–37).

Karjalainen nuorisoyhdistys Karjalaiset nuoret Suomessa ry kuvaa karjalaisuutta niin, että karjalaiseksi identifioituvalla on jokin suhde karjalaisuuteen. Tämä suhde voi olla esimerkiksi, kielen, kulttuurissa elämisen tai muun yhteyden vuoksi tullut. Esimerkiksi siirtokarjalaisten evakkojen jälkeläiset ovat karjalaisia, mutta erilaiset historialliset ja poliittiset toimet ovat vaikuttaneet siihen, että heidän jälkeläisensä ei välttämättä tiedä tai ymmärrä omaa karjalaisuuttaan. Tämän lisäksi kaikki eivät halua olla karjalaisia ja sen vuoksi karjalaisuus pohjautuu itseidentifikaatioon. Nuorisoyhdistys tuo esiin sen, että karjalaisuudesta ei lasketa prosenttimääriä esimerkiksi isovanhempien määrän pohjalta. Ihminen voi olla samanaikaisesti sekä suomalainen että karjalainen eikä karjalaisuus sulje pois muita kansalaisuuksia. Nuorisoyhdistys tarkoittaa, että oma kokemus karjalaisuudesta riittää, eikä kukaan muu voi määrittellä toisen ihmisen identiteettiä. (Karjalaiset nuoret Suomessa ry, ei pvm.) Tässä tutkielmassa käytän nimityksiä karjalainen ja karjalaistaustainen. Karjalaisilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka identifioituvat karjalaiseksi tai käyttävät itsestään nimitystä karjalainen. Karjalaistaustaisilla henkilöillä taas tarkoitetaan henkilöitä, joilla on yksi tai useampi karjalainen isovanhempi, ja jotka eivät käytä haastattelussa itsestään nimitystä karjalainen. Nämä termit eivät sulje toisiaan pois vaan karjalaistaustainen on karjalainen, jos näin identifioituu ja toisinpäin.

Sarhimaa (2017) esittelee teoksessaan *Vaietut ja vaiennetut. Karjalankieliset karjalaiset Suomessa* Karjalan Kielen Seuran (jo lopettanut) määritelmän karjalaisista. Sen

mukaan karjalaisen vähemmistön kokonaismäärästä puhuttaessa tulisi käyttää nimityksiä karjalankielinen vähemmistö ja karjalankielinen yhteisö. Käsitteet ovat seuran mukaan osittain päällekkäisiä ja ne sisältävät aktiivisesti, vähän tai ei ollenkaan, karjalan kieltä puhuvien lisäksi kaikki karjalankieliset jälkeläiset, jotka identifioituvat tähän väestöön. Samaa tapaa on käytetty arvioitaessa vuonna 2008 Suomen 6 000 saamelasta, joista arviolta 1778 osasi saamen kieltä. Tällaisen arviointitavan mukaan karjalaisessa yhteisössä tai vähemmistössä on arviolta 30 000 henkilöä. Näistä 30 000 henkilöstä on arvioitu olevan 11 000 karjalan kieltä hyvin tai erittäin hyvin puhuvaa. (Sarhimaa, 2017, s. 114–115.) Toisen arvion mukaan karjalankielisiä arvioidaan olevan 5 000, joten Sarhimaan teoksessa arviot karjalankielisistä pysyttelee 5 000–11 300 välillä. Koska tarkat tilastotiedot karjalaisista ja karjalankielisestä väestöstä puuttuu, voidaan arvioilla nähdä olevan kielen kannalta yhteiskunnallista merkitystä. Karjalankielisten määrä on pudonnut nopeasti toisen maailmansodan päättyessä, jolloin karjalankielisiä arvioitiin olevan 50 000–60 000 henkeä. (Sarhimaa 2017, s. 114–116.) Karjalan kieli on uhanalainen eikä sillä ole yhtenäistä kirjakieltä, mutta kieltä elvyttämällä karjalan kielen murteista on kehitetty useita eri kirjakieliä sekä Venäjällä että Suomessa (Kotimaisten kielten keskus, a. ei pvm.).

Karjalan kielestä puhuessani hyödynnän Kotimaisen kielen keskuksen jakoa karjalan kielen murteista, joihin sisällytetään kaksi päämurretta: varsinaiskarjala ja livvinkarjala. Varsinaiskarjala jaetaan vielä erikseen vianan karjalaan ja eteläkarjalaan. Sekä eteläkarjalaan luetaan myös tverin karjalan murteet. Tämän lisäksi livvinkarjalasta käytetään myös nimitystä aunuksenkarjala. Myös lyydin kielestä on ollut keskustelua, luokitellaanko se karjalan kielen murteeksi vai omaksi kielekseen. (Kotimaisten kielten keskus, a. ei pvm.) On myös hyvä huomioda, että monet eteläkarjalan puhujat käyttävät kielestään nimityksiä, kuten suvikarjala tai varsinaiskarjala, mutta käytin tässä yhteydessä Kotimaisten kielten keskuksen nimitystä eteläkarjala. Puhuttaessa karjalan kielestä, tulee tiedostaa se, että Suomessa on alueita, kuten Pohjois-Karjala tai Etelä-Karjala, jossa puhutaan suomen kielen murteita. Nämä murteet ovat suomen kielen murteita. Karjalaisista on hyvä pitää mielessä se, että Karjalan tasavallan alueella asuvista vain osa puhui karjalaa, toiset Venäjää, Suomea tai muita kieliä ja he ovat kaikki samalla lailla osa karjalan kielistä yhteisöä. (Sarhimaa 2017, s. 114–116.)

Karjalan kieli on suomen kielen rinnalla Suomen autoktoninen eli kotoperäinen kieli. Tämä tarkoittaa sitä, että kielitieteelliseltä statukseltaan se on rinnastettavissa suomen kieleen, sillä molempia kieliä on traditionaalisesti puhuttu yksin ja keskenään Suomessa yhtä kauan. Karjalankieliset karjalaiset ovat siis asuneet Suomessa yhtä kauan kuin suomalaisetkin, vaikka Suomeen on tullut myös ennen toista maailmansotaa ja Neuvostoliiton hajottua karjalaisia eri puolilta Venäjää, esimerkiksi Karjalan tasavallan alueelta. (Sarhimaa, 2017, s. 18.) Karjalan kieli on suomen sukulaiskieli ja ei

ole täysin selvää, milloin muinaiskarjala ja muut itämerensuomalaiset kielet syntyivät, mutta erään näkemyksen mukaan kielten erilliskehitys alkoi vuonna 1323 Pähkinänsaaren rauhan myötä. Muinaiskarjalan pohjalta kehittyi nykyinen karjalan kieli ja Inkeroinen sekä Itä-Suomessa puhutut suomen kielen kaakkoismurteet. (Leskinen, 1998.) Suomen kielen itäiset murteet muodostavat karjalan kielen murteiden kanssa murrejatkumon ja näiden lähekkäin puhuttujen kielten keskinäinen ymmärrettävyys on kaikkein läheisintä pohjoisessa, karjalan kielistä erityisesti vienan karjalan ja suomen pohjoismurteiden välillä (Sarhimaa, 2017, s. 38).

Karjalainen kulttuuriperimä on laaja ja moniulotteinen, josta esittelen muutamia yleistyksiä seuraavaksi. Karjalaista kulttuuriperimää kuvataan esimerkiksi erilaisten symbolien keinoin (Räsänen, 1989, s. 17). Siihen voidaan ajatella kuuluvan esimerkiksi kantele, erilaiset piirakat ja feresi. Erityisesti kantele liitetään karjalaisiin vahvasti karelianismien takia. Erilainen ruokakulttuuri on myös stereotyyppisesti liitetty karjalaiseen kulttuuriin, josta tunnetuin ilmentymä lienee leivonnaiset kuten piirakat, sulsiinat tai vatruskat. Tämän lisäksi karjalaiseen kulttuuriin liitetään esimerkiksi karjalainen kansanpuku feresi ja sen kanssa puettavat säpsät tai sorokat. (Sarhimaa, 2017, s. 58–60.) Erityisesti karjalankieliseen kulttuuriperintöön liitetään vahvasti karjalan kieli, ortodoksinen uskonto ja sen piiriin liitettävä kulttuuriperintö sekä raja- tai vienkarkalaiset juuret (Sarhimaa, 2017, s. 60–62). Myös esimerkiksi kyykkä tai kansankulttuurissa esiintyvä kotiseutumatkailu on esiintynyt tärkeänä osana karjalaista kulttuuria (Räsänen, 1989, s. 17). Suvun juuria kaipailevat muistot ovat myös siirtyneet sukupolvelta toiselle ja yhteinen muisto on toiminut yhtenä karjalaisen identiteetin rakennuspalana (Raininen-Siiskonen, 1999, s. 224–231).

1.1.1 Aiempi tutkimus karjalaisesta vähemmistöstä, kielestä ja kulttuurista

Karjalaisesta vähemmistöstä, kulttuurista ja kielestä on tehty paljon erilaista tutkimusta. Esimerkiksi Pekka Suutarin toimittama teos *Karjala-kuvaa rakentamassa* (2013) kokoaa tutkimusta Karjalasta ja siitä representoituja kuvia kulttuurisena kokemukseksi erilaisissa tutkimuksissa, historiassa, perinteissä ja kielessä. Tämän lisäksi karjalaisuutta on tutkittu muistelun ja muistikerronnan kautta (ks. esim. Fingerroos 2003, Raininen-Siiskonen 1999). Esimerkiksi Fingerroos on tehnyt tutkimusta liittyen eri sukupolvien muistamiseen ja muistoihin Karjalasta maantieteellisenä alueena. Monissa tutkimuksissa on korostunut näkökulma Karjalasta erityisesti historiallisesta perspektiivistä sekä kalevalaisesta Karjalasta (Fingerroos & Loipponen, 2007, s. 7–8.)

Tälle tutkimukselle erityisen merkittäviä karjalaista kulttuuri-identiteettiä käsitteleviä tutkimuksia on esimerkiksi Pyölin artikkeli *Rajakarjalaiset ja muuttuva identiteetti* (2013) sekä Ilosen teos *Rajan lapset: Identiteettityö Kannaksen evakkojen sukupolvissa* (2013). Pyöli esittelee aluksi Pirkko Sallinen-Gimplin (1994) luokittelemat neljä sopeu-

tumisvaihetta, jotka ovat vaikuttaneet rajakarjalaiseen identiteettiin. Nämä sopeutumisvaiheet ovat: kulttuurishokki, perinteistä luopuminen, tasapainon etsintä ja tietoisien kulttuuri-identiteetin vaaliminen. Sopeutumisvaiheista ensimmäinen viittaa rajakarjalaisten evakuointiin ja kodin jättämiseen, toinen kuvaa uuteen ympäristöön sopeutumista ja leimaantumisen pelosta johtuvaa kulttuurin ja kielen piilottamista, kolmas välitilaa kahden identiteettikuvan välillä ja viimeinen nimensä mukaisesti tietoista identiteetin vaalimista. (Sallinen-Gimpl, 1994, s. 310–311, viitattu Pyöli, 2013, 159–160.) Rajakarjalaiset identiteetit ovat saaneet vaikutteita sekä suomalaisesta että venäläisestä kulttuurista ja heidän identiteettiänsä on muodostunut karjalan kielen, ortodoksisen uskonnon ja karjalaisuuden ympärille, muuttuvassa suhteessa osana historiaa. (Pyöli, 2013, s. 162.)

Vaikka karjalan kieli on historiassa ollut tärkeässä osassa rajakarjalaista identiteettiä, on kieli yhdessä kirkon tapojen kanssa historian saatossa hävinnyt. Pyölin mukaan tämä on johtunut erityisesti toisen sukupolven rajakarjalaisten halusta sopeutua uuteen ympäristöön ja halusta piilotella erilaisuutta. Suomen yhteiskunnan murros ja sen synnyttämä sisäinen muuttoliike on vaikuttanut rajakarjalaisten kielelliseen sulautumiseen. Ortodoksisen kirkon jälleenrakennuksen ja uskonnon opetuksen pohjalta alkoi ortodoksisen kirkon sisällä vahvistua yhteisöllisyys ja aktiivinen halu järjestäytyä. Kirkon aktiivisuuden seurauksena syntyi myös muita karjalaisjärjestöjä kirkon ulkopuolella. Kirkollisen heräämiskauden aikaan kasvoi myös yleinen kiinnostus karjalaisuutta ja karjalan kieltä kohtaan. Liikehdintä kohti karjalan kielen revitalisatiota lähti kehittymään Suomessa järjestökentällä 1990-luvun edetessä. Osa karjalais-taustaisista kokee itsensä jo täysin suomalaiseksi ja nykyistä karjalaista identiteettiä kuvastaakin tietoisien kulttuuri-identiteetin vaalimisen aika (Pyöli, 2013, s. 168–179.) Karjalaisten yhteisöllisyys konkretisoituu nykypäivän karjalaisissa järjestötoiminnan pohjalta. (Pyöli, 2013, s. 177–178.) Ilosen (2013) työssä tutkitaan kannaksen karjalaisien tekemää identiteettityötä eri sukupolvissa. Sen mukaan kannakselainen identiteetti rakentuu rajan, yhteiskuntaan ja kulttuuriin liittyvän aktiivisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden pohjalta ja sisältää karjalaista isänmaallisuutta, tasa-arvoa, suvaitsevaisuutta, yritteliäisyyttä sekä aktiivista kansalaisuutta. Sukupolvissa tehtävissä erityishuomioissa oli se, kuinka toinen sukupolvi on vasta havahtunut oman vanhemman tai vanhempien kotiseutuun oltuaan siitä täysin pimennossa kouluaikinsa ja paljon sen jälkeen, kun taas kolmannen ja neljännen sukupolven kannaksen karjalaisilla on ollut Neuvostoliiton hajoamisen vuoksi paremmat mahdollisuudet saada tietoa Karjalasta. Kotiseutumatkat ovat kasvattaneet kiinnostuksen hankkia lisää tietoa ja nuorempi sukupolvi on aktivoitunut uudestaan erilaisen järjestö- ja seuratoiminnan saralla. (Ilonen, 2013, s. 6–7.)

Karjalan kielestä löytyy myös paljon erilaisia tutkimuksia (ks. Sarhimaa, 2017, Linna & Sarhimaa, toim. 2019). Kieltä myös tutkitaan Pasasen artikkelissa *Karjalan*

kielen nykytila ja tulevaisuus (2006). Karjalan kieleen liittyy paljon surun ja vihan tunteita erityisesti karjalaisvanhusten parissa. Myös pienten lasten vanhemmat pelkäävät, että karjalan kieli voisi vaikuttaa negatiivisesti lasten elämään ja haitata lasten elämässä etenemistä. Syitä tähän on esimerkiksi se, että he eivät halua siirtää lapsilleen kieleen liittyviä traumaattisia kokemuksia ja traumaattista historiaa. (Pasanen 2006, s. 125.) Tämän tyyppisissä tapauksissa voisi olla tärkeää kiinnittää huomio kielen asemaan ja yhteiskunnallisen merkityksen korostamiseen. Saamelaiden kienvaihtoa käsittelevässä tutkimuksessa puhutaan kienvaihdon kierteestä, jolla tarkoitetaan sitä, että huonossa asemassa olevaan kieleen liittyvä häpeä kohtaa kielen menetyksestä kumpuavan surun (Pasanen, 2006, s. 127). Vähemmistö suree oman kielen menetystä samalla opettaen lapsilleen enemmistökieltä. (Pasanen 2006, s. 127.) Monesti kielellinen elvytys onkin tullut yllätyksenä enemmistön edustajille, jotka ovat tottuneet ajattelemaan, että kansakunnassa puhutaan vain tiettyä kieltä. (Pasanen 2006, s. 128-129.)

Sanna-Riikka Knuutilan (2011) tekemässä CASE-tutkimuksessa pyritään selvittämään sitä, löytyykö Karjalan tasavallassa sijaitsevasta Kotkajärvi-nimisestä kylästä karjalan taitoisia lapsia (Knuutila, 2011, s. 215). Karjalankielisten pyrkimys revitalisoida karjalan kieli lähti vauhtiin sen myötä, kun karjalan kielen opiskelu tuli mahdolliseksi kouluissa Karjalan tasavallan alueella. Venäjän parlamentti on tämän jälkeen pohtinut muutaman kerran sitä, tulisiko Karjalan kielen olla maan toinen virallinen kieli. Vuoden 2002 tehdyn mittauksen mukaan Venäjällä asuu 93 000 karjalaista, joista 51,5 % nimesi karjalan kielen äidinkielekseen. Karjalan tasavallassa heistä asuu noin 65 000, joista alle puolet eli 30,000 hallitsevat karjalan kielen käytön. (Knuutila, 2011, s. 216.) Knuutilan tutkimuksessa kolmasosa lapsista kertoi äidinkielenä olevan venäjä, yksi neljäsosa kertoi äidinkielenä olevan sekä venäjä että karjala ja vain 4 prosenttia vastasi äidinkielenä olevan pelkästään karjala. 80 prosenttia kertoi olevansa karjalaisia ja 50 prosenttia kertoi olevansa venäläisiä, osa heistä koki olevansa sekä karjalaisia että venäläisiä. Parhaiten kieltä hallitsivat ne lapset, joiden kotona puhuttiin karjalan kieltä sekä ne, jotka opiskelivat sitä koulussa. Harva lapsista osasi kieltä erittäin hyvin, mutta tulokset osoittivat sen, että alueella asuu myös karjalan kielen täydellisesti taitavia lapsia. Vain harva lapsi kuuli kieltä kotikielenä ja kotikieleksi uudelleen ottaminen voi olla monelle vanhemmalle hankalaa, sillä historiassa on ollut useita ajanjaksoja, jolloin karjalan kielen käyttö on ollut kiellettyä. (Knuutila, 2011, s. 217-219.) Kuten yllä olen tuonut esiin karjalan kieleen voi liittyä painolastia ja kielen käytön kieltämistä. Vastuu kielen ja kulttuurin säilymisestä ei voi olla vain vähemmistöllä vaan tarvitaan myös institutionaalisia rakenteita tukemaan kielen revitalisaatiota. Seuraavassa osiossa jatkan tätä pohdintaa liittämällä keskustelun kielipolitiikkaan ja karjalan kielen ja kulttuurin oikeuksiin.

2 KARJALAN KIELEN JA KULTTUURIN OIKEUDET SUOMESSA

Kieli vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn yhteiskunnassa ja siksi ihmisillä tulisi olla Suomessa yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää (äidin)kieltään. Kielitaitoja arvotellaan yhteiskunnassa eri tavoin ja eri kieliryhmillä on erilaiset mahdollisuudet esimerkiksi oman äidinkielen opiskeluun. (Ihalainen ym. 2019, s. 50–51.) Karjalan kieli eroaa muista kotoperäisistä kielistä näkymättömyydellään eikä nykyinen lainsäädäntö tai toimeenpantu kielipolitiikka ole tuonut karjalan kieltä tai kulttuuria ja niiden uhanalaisuutta näkyväksi (Sarhimaa, 2017, s. 214). Tässä osiossa käyn lävitse lyhyesti kieltä ja kulttuuria koskevaa lainsäädäntöä. Tämän jälkeen käsittelen kieliin liittyvää kielipolitiikkaa, josta siirryn käsittelemään kielen poliittisuutta ja historiaa. Tämän pojalta siirrän katseen varovasti kohti karjalan kielen tulevaa.

2.1 Kieltä ja kulttuuria koskeva lainsäädäntö

Tässä luvussa avaan kieleen ja kulttuuriin liittyvää lainsäädäntöä Suomessa, joita tarkastelen karjalan kielen ja kulttuurin perspektiivistä. Kielipolitiikassa tehtäviä päätöksiä tehdään eduskunnassa poliitikkojen kesken, harjoitetaan valtion virastoissa, jonka alaisuudessa myös koordinoidaan kielen koulutuspolitiikkaa virastojen ja järjestöjen välillä (Sarhimaa, 2017, s. 204). Kielten laillinen asema määritellään lainsäädännön avulla esimerkiksi perustuslaissa, kielilaissa sekä erilliskielilaissa (Sarhimaa, 2017, s. 205). Virallisten tahojen lisäksi kielen asemaan vaikuttavat ihmisten toiminta kieliin liittyvissä kysymyksissä, jota voi olla aktivismi, kielen opiskelu ja käyttö. (Sarhimaa, 2017, s. 204.)

Kielilainsäädännön tarkoituksena on turvata yksilön kielelliset oikeudet (Rönnerberg, 2020, s. 11). Suomessa ”oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin” säädetään perustuslain (L 731/1999) pykälässä 17. Pykälä määrittää suomen ja ruotsin Suomen kansalliskieliksi, sekä sen momentissa 3 mainitaan erikseen saamelaiset, viittomakieliset ja romanit sekä muut ryhmät. (L 731/1999.) Tällä hetkellä on käynnissä valtioneuvoston kielipoliittinen ohjelma Suomen kotoperäisille kielille. Siinä selvitetään esimerkiksi epämääräiseksi jäänyt pykälän 17 momentti 3 sekä sitä onko momentissa mainituilla kielillä muita Suomessa puhuttuja kieliä parempi lainsäädännöllinen asema (OM:n tiedotustilaisuus, 2022). Perustuslain momentti 3 mainitsee Suomen kotoperäisistä kielistä muut paitsi karjalan kielen (L 731/1999). Perustuslaki toimii muiden lakien pohjana, joka tarkoittaa sitä, että muiden lakien tulee huomioida perustuslaina noma eikä muu lainsäädäntö voi poiketa siitä (Rönnerberg, 2020, s.12). Perustuslain lisäksi kielellisiä oikeuksia turvataan kielilaissa (L 423/2003) sekä Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kieliain neuvottelukunta ajaa kielellisten oikeuksien edistämistä. Perustuslaissa erikseen mainituille kieliryhmille saamelaiset, romanit ja viittomakieli on perustettu jokin järjestelmä valvomaan kieliryhmien oikeuksien täytöntöönpanoa (Rönnerberg, 2020, s. 13). Saamen kielilaki (L 1086/2003) sekä viittomakielilaki (L 359/2015) tarkentaa kielten ja saamen kulttuurin oikeuksien toteutumisen edistämistä (Rönnerberg, 2020, s. 13).

Romanikielille ei ole erilliskielilakia, mutta kielen opettamisesta äidinkielenä peruskoulussa säädetään perusopetuslain (L 628/1998) pykälä 10 mukaan. Perusopetuslaki mainitsee romanikielen lisäksi saamen ja viittomakielen sekä sen, että osa opetuksesta voidaan myös antaa muulla oppilaan omalla kielellä, ”jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta” (L 628/1998). Tämän lisäksi pykälä mainitsee sen, että opetusta voidaan antaa erillisissä opetusryhmissä myös muilla kielillä. Pykälässä 11 mainitaan se, että perusopetuksen oppimäärä sisältää aineena äidinkielen, toisen kotimaisen kielen lisäksi vieraita kieliä (L 628/1998). Tilastokeskus määrittelee vieraskieliksi muut kielet, kun suomi, ruotsi tai saame (Tilastokeskus ei pvm.). Tilastokeskuksen verkkosivurakenteessa vieraskieli on upotettu Maahanmuuttajat ja kotoutuminen -sivun alisivuksi. Kotimaisten kielten keskus hyödyntää Tilastokeskuksen määritelmää ja mainitsee sen, että määritelmä perustuu tilastoinneissa muun muassa siihen jakoon, että kansalliskielten asema eroaa muista kielistä oikeudellisessa sääntelyssä. Kotimaisten kielten keskus mainitsee myös sen, että vieraskieli -termiä tulee käyttää harkiten, sillä se ei mahdollisesti vastaa tarkoitustaan tai se voidaan keha leimaavaksi. (Kotimaisten kielten keskus, b. ei pvm.)

Perusopetuslaki mainitsee opetussuunnitelman kielen, aikuiskoulutuskielet sekä pykälässä 12 käsitellään sitä, että äidinkielenä oppilaalle voidaan opettaa suomen, ruotsin tai saamen kieltä sekä huoltajan valinnan perusteella myös romani-, ja viitto-

makieltä sekä oppilaan muuta äidinkieltä (L 628/1998). Tämän lisäksi Saamelaiskäräjät ja Romaniasiain neuvottelukunta turvaavat ja edistävät kyseisten kielten ja kulttuurien oikeuksia (Rönning, 2020, s. 13–14). Aiemmistä poiketen viittomakielellä ei ole omaa neuvottelukuntaa, mutta kielelle on perustettu määräaikoina toimiva Viittomakielten yhteistyöryhmä (Valtioneuvosto, 2019, Rönning, 2020, s. 13). Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään (S 11/1987) säädetään vielä erikseen ja kyseinen sopimus koskee suomen ja ruotsin kielten lisäksi islannin, norjan ja tanskan kieltä. Tämän lisäksi yhdenvertaisuuslaki (L 1325/2014) kieltää syrjinnän perustuen esimerkiksi kieleen tai alkuperään. Muiden kielten, kun suomen, ruotsin ja saamen kielen käytöstä viranomaisasioissa säädetään hallintoa, koulutusta ja sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä sekä muissa eri hallintoaloihin liittyvässä lainsäädännössä (Rönning, 2020, s. 17–18). Lainsäädäntö ei mainitse karjalan kieltä tai kulttuuria nimellä, vaan karjalan kieli kuuluu muut kielet ryhmään. Kielen käyttöön liittyy myös erilaisia säädöksiä ja erityislainsäädäntöjä, joista karjalan kielen kannalta tärkeimmät koskevat opetuskieliä, päivähoitoa, terveydenhuoltoa, yleisradiota sekä opetus ja kulttuuritoiminnan rahoitusta ja Kotimaisen kielten keskusta (Sarhimaa, 2017, s. 207). Seuraavassa osassa tarkennetaan lyhyesti Suomen kieli(koulutus)politiikkaan sekä palataan hieman yllä esitettyihin lainsäädäntöihin kielipolitiikan näkökulmasta.

2.2 Kielipolitiikka Suomessa

Kieli(koulutus)politiikka pitää sisällään kielenkäyttöön, asemaan ja opetukseen liitetyt säädökset sekä yhteiskunnallisen toiminnan epäviralliset muodot, jotka vaikuttavat kielen käytettävyyteen tai käytön sääntelyyn. Kielet eivät ole hierarkkisesti samassa asemassa ja kieliä arvotetaan vaihtelevin perustein (Pöyhönen, Nuolijärvi, Saarinen & Kangasvieri, 2019, s. 9.) Kielipolitiikassa tehtäviä päätöksiä tehdään eduskunnassa politiikkojen kesken, harjoitetaan valtion virastoissa, jonka alaisuudessa myös koordinoidaan kielen koulutuspolitiikkaa virastojen ja järjestöjen välillä. (Sarhimaa, 2017, s. 204.) Kielten laillinen asema määritellään lainsäädännön avulla perustuslaissa, kielilaissa sekä saamen kielilaissa ja viittomakielilaissa. (Sarhimaa, 2017, s. 205.) Virallisten tahojen lisäksi kielen asemaan vaikuttaa ihmisten toiminta kieliin liittyvissä kysymyksissä, jota voi olla aktivismi, kielen opiskelu ja käyttö. (Sarhimaa, 2017, s. 204.) Kielipolitiikan avulla luodaan kielellisille ryhmille mahdollisuus ylläpitää kieltään sekä kulttuuriaan (Ihalainen, Nuolijärvi & Saarinen, 2019, s. 55–56)¹. Sitä säädellään kansainvälisin sopimuksin sekä valtion rajojen sisäisesti (Pöyhönen ym. 2019, s. 11). Kielisuunnittelu ja politiikka lähti kehittymään 1960-luvulla ”kielellisen kään-

teen” aikana kansainvälisesti, kun tavoiteltiin yhtenäisiä ja demokraattisia yhteiskuntia. Sen seurauksena jälkikolonialististen valtioiden kielipolitiikkaa ruvettiin kehittämään systemaattisesti. (Pöyhönen ym. 2019, s. 11.) Tavoiteltavan kielisääntelyn kautta, korostui tiettyjen kielten ylivertaisuus muiden edessä sekä rationaalisuuden korostaminen kielisuunnittelun taustalla (Pöyhönen ym. 2019, s. 9–11). Yhteiskunnallisesti on mielenkiintoista tarkastella sitä, kenen etuja kielisääntelyllä on ajettu ja kuka on hyötynyt kielten yhtenäistämisestä. Esimerkiksi Salami (2021) käyttää ylrationalisesta ja konemaisen kankeasta tiedosta nimitystä ”europatriarkkaalinen tieto”, jonka tarkoitus on tehdä tiedosta hierarkkista rakennelmaa, joka nostaa sen neutraaliin keskiöön eurooppalaisten valkoisen miehen maailmankuvan (Salami, 2021, s. 32). Tämän europatriarkkaalisen tiedon historia kantautuu jo ensimmäisiin kolonialistisiin löytöretkiin, (Salami, 2021, s. 34) mutta samaa jatkumoa on nähtävissä myös kielipolitiikassa tapahtuneessa systemaattisessa kielisuunnittelussa, jossa tiettyjen kielten hierarkkista asemaa korostetaan muiden edessä.

Suomessa eduskunta ja valtioneuvosto kantavat ylimmän vastuun kielipolitiikasta (Pöyhönen ym. 2019, s. 15). Kielikoulutuspolitiikka tehdään erilaisissa yhteiskunnallisissa sektoreissa, joissa laadituissa poliittisissa esityksissä on asetettu tavoitteet, joita kielipoliittisesti lähdetään toteuttamaan. Tällä sääntelyllä ohjataan esimerkiksi kielikoulutusta siihen, mitä kieliä eri opetussuunnitelmat pitävät sisällään. (Pöyhönen ym. 2019, s. 12.) Tämän lisäksi Kotimaisen kielen keskus Kotus laati erilaisten toimijoiden kanssa kieliin liittyviä toimintaohjelmia, jotka esittelevät edistyneitä kielisiä Suomesta puhuttavia kieliä kohtaan. Nämä ehdotukset koskivat suomen kielen lisäksi, ruotsin kielen, romanikielen sekä viittomakielen tilanteita eri elämänaloilla ja jättivät ulkopuolelle esimerkiksi karjalan ja saamen kielet. (Pöyhönen ym. 2019, s. 13.) Vaikka Suomen kielipoliittiset päätökset luodaan muodollisesti valtiollisella tasolla, kansainvälisesti luodut päätökset ja suositukset myös ohjaavat Suomessa tehtyjä päätöksiä (Pöyhönen ym. 2019, s. 15). Kieliä säädellään erilaisin laein ja asetuksin, joita olen hieman avannut edellisessä luvussa. Näiden lisäksi Kotimaisen kielen keskus, yliopistot ja oppilaitokset, kunnat, koulut, perheet ja yksilöt vastaavat kielen opetuksesta sekä kehityksestä (Ihalainen ym. 2019, s. 56). Kielipolitiikka ja kielikoulutuspolitiikka on vielä erikseen jaoteltu niin, että kielipolitiikan vastuu on valtioneuvostossa oikeusministerillä, kun taas kielikoulutuspolitiikkaa säädellään opetus- ja kulttuuriministeriön sisällä (Pöyhönen ym. 2019, s. 17).

Suomen perustuslaissa muiden kielten puhujilla on oikeus oman kielen sekä kulttuurin toteutukseen, mutta kielitaidon sekä kunnan tarjoaman opetuksen puuttuessa, mitä tämä käytännössä oikeastaan tarkoittaa. (Ihalainen ym. 2019, s. 56). Yksilöiden toimet rajoittuvat lopulta julkisiin puitteisiin, jos kielen aseman kehittämistä ei olla lainsäädännössä erikseen merkitty, on yksilön mahdollisuudetkin rajatut (Pöyhönen ym. 2019, s. 16). Erkamaan kielellisiä oikeuksia käsittelevässä pro graduussa (2012)

kielipolitiikan päämääräksi esitellään kielellinen monipuolisuus sekä sen mahdollisuus lisätä yhteiskunnan kokonaisvaltaista hyvinvointia (Erkamaa, 2012, s. 107). Eriytyisen tärkeäksi hän nostaa kielen puhujien asenteet ja arvostukset omaa kieltään kohtaan, jotka tulisi ottaa huomioon myös osana kielen elvytystä. Tämän lisäksi lainsäädännössä täytyy taata kielelle virallinen asema sekä mahdollisuudet käyttää kieltään mahdollisimman monipuolisesti. (Erkamaa, 2012, s. 107.) Jos lainsäädännöllä ei erikseen kannusteta ja ohjata kielipolitiikan toimintaa jää suuri painolasti kielen puhumisesta ja kehityksestä yksilöiden vastuulle. Kielen merkitys yksilön oman identiteetin kannalta on merkittävä, sillä se ilmaisee kyseisen eyhmän kulttuuriperimää, sekä liittyy yksilön tiettyyn ryhmään ja erottaa samalla muista ryhmistä. (Erkamaa, 2012, s. 18.) Karjalan kielen näkyvyys tai karjalan kielisen vähemmistön näkyminen yhteiskunnallisesti lainsäädännössä tai koulujärjestelmässä voi vaikuttaa positiivisesti kielen arvostusta kohtaan. (Erkamaa, 2012, s. 102).

Sarhimaa (2017) avaa teoksessaan: *Vaietut ja vaiennetut, Karjalankieliset karjalaiset Suomessa*, ELDIA-projektin eli European Language Diversity for All kyselytutkimuksen tuloksia, joka tuo esiin karjalan kielen nykyisen aseman Suomessa. ELDIA-projektin kyselytutkimuksessa kartoitettiin laajasti karjalaiseen yhteisöön kuuluvia ja sen pohjalta pyrittiin selkeyttämään kuvaa siitä, keitä oikeastaan ovat karjalankieliset karjalaiset ja missä yhteydessä he Suomessa kieltään käyttävät. (Sarhimaa, 2017, s. 130.) Tulokset ovat laajuutensa 356 kappaleen osalta yleistettävissä koko karjalankieliseen yhteisöön huomioiden sen, että kahteen nuorimpaan ikäryhmään kuuluvien tulokset ovat vain suuntaa antavia vastausten vähäisyyden vuoksi ja nuorin ikäryhmä on jätetty tulosten tarkastelussa sivuun. (Sarhimaa, 2017, s. 130–131.) Kyselyyn vastanneiden mukaan kenenkään ei oikeastaan oleteta puhuvan karjalaa. (Sarhimaa, 2017, s. 133.) Kyselytutkimuksessa joka neljäs kieliyhteisön jäsenistä puhuu äidinkielenä karjalaa. Reilusti suurin osa vastaajista, karjalan kielestä ainoana äidinkielenä merkinneistä, ovat yli 65-vuotiaita ja kymmenesosa 50–65-vuotiaita. Alle 30-vuotiaista karjalan kieli ei ollut edes toinen äidinkielistä. Karjalan kielen erinomainen puheentaitaminen on harvinaista, mutta hyvin tai melko hyvin puhuminen on selkeästi yleisempää. (Sarhimaa, 2017, s. 142.)

ELDIA-kyselytutkimuksen tuloksissa näkyy selkeä negatiivinen muutos karjalan kielen puhujien määrästä Toisen maailmansodan jälkeen (Sarhimaa, 2017, s. 137–138). Huomionarvoista on, että joka kolmas huonon karjalan kielitaidon omaavista on 50–64-vuotiaiden ryhmässä. (Sarhimaa, 2017, s. 141.) Tuloksia voi ajatella selittävän trendi karjalan kielen korvaamisesta suomella kotikielenä, vanhojen karjalankielisten kieliyhteisöjen hajoaminen, asuinympäristöjen muutos tai kahden karjalaisen välinen avioliittojen väheneminen. Sodan jälkeen karjalaa puhuttiin monessa perheissä vain vieraille ja ydinperheen ulkoisille sukulaisille. Perheillä oli

myös kova suomalaistumisen paine integroituaan uusiin asumisympäristöihin sekä Suomen poliittisen toiminnan takia. (Sarhimaa, 2017, s. 142–147.)

Niinkuin yllä jo todettiin, kenenkään ei oleteta puhuvan karjalan kieltä vaikka puhujia kyllä löytyy. Jos kieli ja kielen puhujat olisivat paremmin esillä, voisivat karjalaiset samastua toistensa kanssa ja näin kasvattaa kielen merkitystä ja karjalan kielen asemaa. Siksi on erityisen tärkeää tuoda karjalan kielen aseman näkyviksi karjalankielisille ja muille Suomessa asuville, sillä se auttaa luomaan abstraktista käsitteestä: karjalaisista, selkeää kuvaa sekä se voi parhaassa tapauksessa kasvattaa kiinnostusta kielen opiskelua kohtaan. ELDIA-tuloksissa näkyi se, kuinka karjalan kielen maininnalla Suomen perustuslaissa on symbolinen arvo (Sarhimaa, 2017, s. 216). Se, että karjalan kieli ja kulttuuri on ainut kotoperäinen kieli, jota ei perustuslaissa mainita, koetaan epätasa-arvoisena. Vaikka useat päättäjät ovat todenneet, että maininnalla ei ole merkitystä kielen tulevaisuuden on esimerkiksi ELDIAN lakiraportin kirjoittaja todennut, että perustuslain moniselitteinen tulkinta tarkoittaa käytännössä sitä, että kieliryhmät huomioidaan eriarvoisesti, joka vaikuttaa kieliryhmille jaettaviin resursseihin. (Grans, 2021, s. 60, viitattu Sarhimaa, 2017, s. 216.) Tämän lisäksi karjalan kielen puuttuessa lainsäädännöstä se linkitetään yleensä muut kielet tai vieraskielet -osioon. Vaikka Tilastokeskus määrittelee vieraskielen koskevan muita kieliä kuin suomi, ruotsi tai saame (Tilastokeskus ei pvm.) luo sivun sijoittaminen maahanmuuttajat ja kotoutuminen -sivun alasivuksi mielikuvan siitä, että vieraskielisyys koskee vain maahanmuuttajakieliä, joka voi olla omiaan häivyttämään kotoperäiset kielet termin ulkopuolelle.

2.2.1 Karjalan kielen elvytys

Valtioneuvoston tehtävä on vaalikausittain tehdä kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta sekä kielellisten oikeuksien toteutumisesta eduskunnalle. (Ihalainen, ym. 2019, s. 45.) Uusin julkaisu mainitsee karjalan kielen olevan suomen lähin sukukieli ja kielen uhanalaisuuden. Julkaisu tuo myös esiin sen, että karjalan kieli on monelle yksi kotikieli muiden kielten ohessa, joka ei näy nykyisissä tilastoissa. (Valtioneuvoston julkaisuja, 2021, s. 26.) Kertomuksessa mainitaan myös kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva Euroopan neuvoston ministerikomitean suositus, joka mainitsee sen, että karjalankielisten edustajien kanssa pitää muun muassa ylläpitää puiteyleissopimuksen soveltamisalaan nojaavaa avointa lähestymistapaa ja virallistaa vuoropuhelu karjalankielisten edustajien kanssa, jotta mahdollistetaan heidän suojelunsa Suomen lainsäädännössä. Tämän lisäksi suosituksessa mainitaan se, että viranomaisten tulisi lisätä ponnisteluja, jotta romanikielten ja karjalan kielten elpymiseksi erityisesti edistämällä kielten opetusta ensimmäisenä kielenä. (Valtioneuvoston julkaisuja, 2021, s. 45–46.) Kansalliskielistrategia ja Suomen ensimmäinen kielipoliittinen ohjelma ottaa huomioon Suomen kotoperäiset kielet saamen kielet, romanikielen, karjalan kielen ja

viittomakielet, tavoitteenaan vastata niistä tunnistettuihin haasteisiin, kuten elinvoimaisuuteen ja mahdollisuuteen käyttää kieltä sekä ryhmien kielellisten oikeuksien toteutumiseen. (Valtioneuvoston julkaisuja, 2021, s. 57.) Kertomuksessa tuodaan esiin lyhyesti kieliryhmien omia kokemuksia ja esimerkiksi Karjalaiset Nuoret Suomessa ry tuo esiin sen, että kieli-ilmapiiiri karjalan kielen suhteen on Suomessa hyvin huonoa, eikä karjalan kielestä yleisesti tiedetä kovinkaan paljon valtaväestön parissa tai heistä liikkuu virheellistä tietoa. (Valtioneuvoston julkaisuja, 2002, s. 72–73.) Karjalan kielen elvytys on toiminut vuodesta 2021 alkaen Itä-Suomen yliopistossa ja yliopisto on saanut 2020–2022 vuosiksi opetus- ja kulttuuriministeriöltä 200 000 euroa (Valtioneuvoston julkaisuja, 2021, s. 133).

Kuten jo karjalan kielen ja kulttuurin oikeuksia -luvussa totesin, kielellä on vaikutus ihmisen toimintakykyyn yhteiskunnassa ja siksi ihmisillä tulisi olla Suomessa yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää äidinkieltään. (Ihalainen ym. 2019, s. 50.) Yhteiskunnassa arvostetaan eri kielitaitoja eri tavoin, mikä näkyy esimerkiksi jo aiemmin esitellyssä lainsäädännössä tai opetussuunnitelmissa. Kielen merkitystä yhteiskunnassa ja yksilön elämässä tulisi tehdä näkyväksi. Kun toiset kielet näyttäytyvät neutraalina toinen kieli nähdään poliittisen toiminnan välineenä. (Ihalainen ym. 2019, s. 51–55.) Yhteiskunnallinen keskustelu sortuu kuitenkin helposti historiassa luotuihin narratiiveihin esimerkiksi hyödyllisistä kielistä. (Ihalainen ym. 2019, s. 54.) Suomen kieli nähdään synonyyminä suomalaisuuden ja suomen kansan kanssa, joka myös osaltaan piilottaa suomalaisuuden monikielisyyden ja monikulttuurisuuden. (Ihalainen ym. 2019, s. 56.) Monikielisyyden häivyttäminen kansallisvaltioideologian taustalla, on ollut osiaan vaikuttamaan kielten elinvoimaisuuteen (Sarhimaa, 2017, s. 205). Historialla on merkitystä nykyhetkeen ja siihen mitkä asiat nähdään luonnollisina, kuin itsestään. Seuraavassa luvussa lähden siirtämään keskustelua kielestä kulttuuriin laajemmin käsittelemällä kulttuurissa ylläpidettyjä identiteettejä ja kulttuurisia identiteettejä, joita luodaan erilaisin diskurssein. Joskus nämä metadiskurssit muodostuvat luomaan jakoa meidän ja muiden välillä niin, että meidät nähdään tämän diskurssin mukaan ylivoimaisina ja muut taas kaventuvat kuvaamaan sen vastakoh-
taa. Länsimaisia kansakuntia on rakennettu tämän diskurssin saattelemana, joka on ollut omiaan häivyttämään näiden kansakuntien moninaisuuden. Näitä kansakuntia tarkastellaan tässä tutkielmassa karjalaisen vähemmistön, kielen ja kulttuurin sekä sen näkyvyyden näkökulmasta.

3 IDENTITEETTI, IDENTIFIKAATIO JA KULTTUURI

3.1 Identiteetin rakentumisen prosessi ja karjalaiset

Aiemmissä luvuissa olen kuvannut tämän työn tutkimuskohteita eli karjalaisia, karjalan kieltä ja kulttuuria ja niiden oikeuksia historiassa ja nykypäivän Suomessa. Tässä osiossa kuvailen tämän tutkimuksen kannalta tärkeitä ilmiöitä, kuten identiteettiä, identiteetin rakentumisen prosessia identifikaatiota ja kulttuuria. Näitä ilmiöitä tutkin suhteessa karjalan kieleen, kulttuurin ja karjalaiseen vähemmistöön. Stuart Hall (2002) kuvaa teoksessaan *Identiteetti*, sitä kuinka subjektikäsitteet ovat muuttuneet erilaisen historiallisten vaiheiden pohjalta pirstoutuneiksi. Aiemmin vakaina nähdyt luokka, sukupuoli, seksuaalisuus, etnisyys ja kansallinen kulttuuri muuttuvat hajakeskitetyiksi ja pirstoutuminen kiihtyy osana globalisaatiota. Kun yksilön sisäinen, sosiaalinen ja kulttuurinen maailma siirtyvät paikoiltaan, muodostuu yksilölle niin sanottu "identiteettikriisi". (Hall, 2002, s. 20.) Rakenteelliset muutokset, kuten erilaiset institutionaaliset muutokset tai aiemmin mainittu globalisaatio, monipuolistavat ja avaavat kulttuurisia identiteettejä, ja identiteeteistä rakentuu aiempaa ongelmallisempi postmoderni subjekti. Sillä ei ole kiinteää sisusta, ja siihen vaikuttavat yhteiskunnalliset suhteet, erilaiset diskurssit, hallinnan muodot sekä subjektiiviset ja objektiiviset ulottuvuudet. Tämä identiteetti kiinnittyy prosessinomaisesti erilaisiin representaatiojärjestelmiin, jotka aiheuttavat identiteetissä hämmennystä. (Hall, 2002, s. 22–23.) Tämä hämmentynyt ja hajakeskittynyt subjekti kuvastaa monimuotoisia ja päällekkäisiä identiteettejä ja tulkitsen sen soveltuvan hyvin kuvailemaan Suomen koto-peräistä vähemmistöä karjalaisia. Sen jäsenistön identiteetit muodostuvat useiden rinnakkaisten ja päällekkäisten kansallisuuksien tai kulttuurien yhteenliittymistä. Näitä

yhteenliittymiä kuvastaa toisaalta rinnakkaiselo eri kansojen, kuten suomalaisten ja venäläisten, kanssa sekä toisaalta historiassa koetut identiteettikriisit, jotka liittyvät esimerkiksi kodin jättämiseen Karjalassa, yhteisön jakaneeseen suljettuun rajaan Suomen ja Venäjän välissä sekä uuteen asuinympäristöön sopeutumiseen ja uuden kulttuurin rinnalla elämiseen (Pyöli, 2013, Ilonen, 2013).

Tässä osiossa pyrin kuvailemaan erilaisia vaiheita, jotka ovat vaikuttaneet karjalaisiin identiteetteihin, kulttuuri-identiteetteihin ja identiteetin rakentumisen prosesseihin. Luvussa 3.2 Diskurssi, representaatio, valta ja identiteetti lähdän kohtamaan tutkielmaa kohti sille relevantteja käsitteitä. Nämä käsitteet ja niiden käyttö vaikuttavat erilaisiin diskurssistrategioihin. Käsitteitä hyödyntäen lähdän luvussa 3.3 Kansalliset kulttuurit ja kulttuuri-identiteetin muodostuminen kuvaamaan läntisten yhteiskuntien hyödyntämiä diskurssistrategioita meistä ja muista. Nämä strategiat luovat kahtiajakoa lännen ja muiden välillä. Näissä strategioissa lännestä luodaan kuvaa yhtenäisenä kansana, mikä hiljentää läntisten yhteiskuntien moninaisuuden. Luvussa 3.3.1 Kansallisen kulttuuri-identiteetin muodostuminen Suomessa kohdennan keskustelua kohti Suomen perspektiiviä ja sitä, mitä tämä strategia on tarkoittanut vähemmistöille ja Suomen moninaisuudelle. Suomen osalta kuvaan esimerkkien avulla niitä mekanismeja, joita on hyödynnetty luomaan kuvaa Suomesta ja sen kansallisesta identiteetistä sulkiin muut identiteetit sen ulkopuolelle. Tämä laaja historiallinen tausta luo pohjan tutkimuskohteen ymmärtämiselle ja selittää erilaisia teemoja, jotka ovat vaikuttaneet karjalan kielen ja kulttuurin asemaan sekä karjalaisen vähemmistön näkyvyyteen tai näkymättömyyteen Suomessa. Luvussa 3.4 Kulttuuri-identiteetti ja vähemmistöt kuvailen kulttuuri-identiteettiä suhteessa muihin, kun kansallisiin identiteetteihin. Päätän tämän osion lukuun 3.4.1 Karjalainen kulttuuri-identiteetti.

3.2 Diskurssi, representaatio, valta ja identiteetti

Tässä luvussa tarkoitukseni on purkaa identiteetin käsitettä ja sen ympärillä olevia ilmiöitä. Kun puhutaan omista kokemuksista ja omasta itseystään, muodostuu itseys siinä hetkessä jo kahden minän kautta. On se puhuva subjekti, joka kertoo minuudesta, ja toisaalta on se puheen subjekti, josta kerrotaan. Nämä kaksi minää eivät ole identtisiä toistensa kanssa, vaan puheessa puheen subjekti sijaitsee jossain muualla kuin puhuva subjekti. Tähän astuu mukaan identiteetin rakentumisen prosessi eli identifikaatio. Hall esittää, että loppuun asti viedyn identiteetin käsitteen sijasta meidän tulisi tarkastella identiteettiä verbinä eli prosessina, joka ei ole valmis lopputulos vaan toiminta tai tuotanto, joka on käynnissä oleva ja alati muuttuva. Identiteettiä tai kulttuurista identiteettiä ei tulisi katsella itsenäisenä vaan yhteydessä representaatioon,

aikaan, paikkaan ja kieleen. Historia ja kulttuuri vaikuttavat siihen, miten tietynä aikana ja tietyssä paikassa puhutaan sekä mitkä syyt toimivat puheen taustalla. (Hall, 2002, s. 223–224.) Identiteetti muodostuu representaatioiden sisällä olevassa prosessissa. Identiteetti ei ole peili, joka näyttää todellisen itsemme valmiina kuvana, vaan identiteetti on enemmänkin elokuva, joka muotoilee meitä uusiin subjekteihin sekä luo meille uusia mahdollisuuksia löytää, perustella tai kuvitella paikkoja, joista puhua. Se auttaa meitä tunnistamaan uusia tai aiemmasta eroavia osia minusta ja minuudesta sekä muodostaa uusia samaistumisen tai paikantumisen kohteita historiastamme, joita voimme kutsua kulttuuriseksi identiteetiksi. (Hall, 2002, s. 242–243.) Hallin mukaan tarvitsemme uutta teoriaa erilaisista diskursiivisista käytännöistä jo valmiin tietävän subjektin sijasta. Tämä ei tarkoita luopumista tästä subjektista, vaan sen uudelleentarkastelua identiteetin rakentumisen prosesseissa erilaisissa diskursiivisissa käytännöissä. Diskurssi on identifikaation tavalla prosessi, joka on aina avoin muutokselle ja joka rakentuu aiemmin koetun pohjalta eletyssä ympäristössä. (Hall, 2002, s. 247.)

Identiteetti on minästä rakennettu kertomus, joka on luonteeltaan fiktiivinen, mutta vaikutuksiltaan sekä diskursiivinen että poliittinen. Identiteetti ja identiteetin rakentumisen prosessi identifikaatio muovaantuvat erityisesti erojen kautta, vaikka termin perustana on sisäänrakennettu yhtenäisyys. Hall kuvaa tätä yhtenäistä perustaa luonnottomaksi ja sisäänrakennetuksi sulkemismuodoksi ja moninaisuuden hiltentäjäksi. Ulkopuolinen ero erottaa identiteetin toisesta. Tämä on jotain, mitä tuo ei ole. Ne ovat paikkoja, joita omaksua tietäen, että ne muodostuvat osana toiseutta ja representaatiota. Se mikä on jätetty pois, tekee identiteeteistä epävakaita ja hauraita. Kun identifioimme johonkin, suljemme samalla jotain muuta sen ulkopuolelle. Sitoudumme poissaoloon, jonka olemassaolosta tulee tärkeä osa jatkuvaa neuvottelua. Jokaisessa identiteetissä ja identifikaatiossa on ylijäämä, joka jää prosessin ulkopuolelle. Koko prosessi ja sen sisältämät termit ovatkin kovin kompleksisia ja identiteetit pirstoutuneita. Erityisesti globalisaatio ja sen synnyttämä vapaa ja pakotettu maastamuutto, joka siirtää väestöjä yhä laajemmin asumaan diasporassa, muodostaa päällekkäisiä ja toisista risteytyviä uusia tai vastakkaisia diskursseja sekä käytäntöjä, jotka ovat koko ajan muutoksessa. Identiteetissä ei ole pysyvää ydintä, joka säilyy samassa muodossa läpi historian. Hallin identiteettikäsitteiden mukaan ihmiset eivät omaa jotain sisäistä kollektiivista tosiminää, joka piileksii odottaen lopullista löytymistä, joka lopulta yhdistää meidät saman syntyperän tai historian jakavien ihmisten kanssa. (Hall, 2002, s. 249–252.)

Identiteetti ja identiteetin rakentumisen prosessi ovat siis yhteydessä diskursseihin, representaatioon sekä näiden synnyttämiin valtasuhteisiin. Hallin tekstissä diskurssi viittaa tapaan representoida eli esittää sekä luoda mielikuvia meistä, muista sekä meidän ja muiden välisistä suhteista. Erityisesti kulttuurikontekstissa hän viittaa

diskurssiin, jota käytetään erilaisissa merkkijärjestelmissä puhuttaessa lännestä meinä, ja muista puhuttaessa viitataan muuhun maailmaan. Tämä me ja muut -diskurssi, muodostaa valtasuhteita, mikä tuottaa suhteen meistä eli lännestä jonain ylempänä suhteessa muihin. (Hall, 2002, s. 98–99.) Länsi ei ole hänen mukaansa maantieteellinen vaan historiallinen sekä käsitteellinen rakennelma. Käsitteys lännestä syntyi valistuksen aikana ja se representoi sekä visuaalisella että verbaalisella kielellä, tuottaen vertailukriteeristön, joiden avulla eri yhteiskunnat ovat samankaltaisia tai erilaisia. Tämä luo perusteet, joiden pohjalta eri yhteiskuntia arvioidaan joko-tai-ajattelun pohjalta. (Hall, 2002, s. 78–83.)

Diskurssistrategiana länsi luo kuvan yhtenäisistä kansoista, joka sisältää myös sisäiset toiset, esimerkiksi itä-Euroopan kansat, muista kristityistä perinteiltä eroavat juutalaiset sekä sukupuolista muut kuin miehet. Tämän lisäksi strategia kaventaa lännen ulkopuoliset muut yksinkertaistetusti yhteneviksi kansoiksi ja lännen vastakohdiksi. Tämä diskurssistrategia on muotoutunut viiden yksinkertaistetun päävaiheen avulla, joita ovat tutkimusretket, kolonisaatioprosessit, kolonisaation nykyinen muoto ja sen rinnalla kulkeva kapitalismi, imperialismi ja ensimmäinen maailmansota sekä nykyhetki, jossa muut maat ovat historian tapahtumien takia riippuvaisia lännen taloudesta. (Hall, 2002, s. 83–87.) Tämä diskurssi tuottaa aseman, jossa länsi nähdään ylivoimaisena. Diskurssi tuottaa siis kielen siihen, että voimme puhua jostakin aiheesta ja representoida tietoa. Kun puhumme jostain aiheesta tämän tietyn diskurssin sisällä, se luo puheelle raamit, jotka samanaikaisesti mahdollistavat tämän aiheen näkemisen tietyllä tavalla sekä sulkevat pois muut tavat esittää asia. Diskurssi muodostaa joukon lausumia, jotka ovat toisiinsa linkittyneitä ja jotka tukevat toisiaan sekä strategiaa lausumien takana. (Hall, 2002, s. 98–99.)

Diskurssit muodostuvat historian tapahtumien pohjalta, ja niiden merkitykset muuttuvat ajassa ja paikassa, vaikka niiden taustalla vaikuttavat aiempien diskurssien osaset. Käsitteemme lännestä tai meistä on syntynyt historiassa olleiden motiivien avulla. Tämä ei tarkoita, että kaikki historiassa tapahtunut lännen toiminta olisi pelkkää kylmää laskelmointia, vaan taustalla on myös vaikuttanut oman motiivin näkeminen ylivoimaisena ja erityisesti uskomus omaan ideologiaan ja sen totena näkemiseen. Diskurssi on siis yhteydessä ilmiöön nimeltä ideologia, joka muodostuu erilaisen uskomusten pohjalta tuottamaan tietoa, joka ajaa ideologian piirissä olevien etua. Diskurssin ja ideologian ero liittyy siihen ajatukseen, että ideologia pohjautuu ajatukseen todesta ja epätodesta sekä uskomukseen siitä, että tietämyksemme maailmasta auttaa erottamaan toden epätodesta. Diskurssi sen sijaan vaikuttaa siihen, mitä pidämme totena, ja erilaiset valtasuhteet ohjaavat sitä, miten kieli tekee asioista toden. (Hall, 2002, s. 100–103.) Diskurssi vaikuttaa tapaan puhua, ajatella, esittää sekä tuottaa merkityksellistä tietoa. Näitä kaikkia tulisi tarkastella sen pohjalta, miten ne vaikutta-

vat sosiaaliin käytäntöihin. Diskurssin todenperäisyydellä tai epätotuudella ei niinkään ole merkitystä, vaan on tärkeää tarkastella sitä, miten diskurssi vaikuttaa käytäntöihin sekä valtaan ja valtasuhteiden syntymiseen. (Hall, 2002, s. 105.)

Me ja muut -diskurssi tuottaa representaatiojärjestelmän, joka erilaisten diskurssiivisten strategioiden kautta korostaa meidän ylivoimaisuuttamme muista. Nämä strategiat syntyvät stereotypian prosessissa, jonka työkaluina toimivat esimerkiksi idealisointi, halu ja halveksunta suhteessa toisiin, kyvyttömyys nähdä tai kunnioittaa eroja sekä tapa katsella muita läntisten normien ja kategorioiden pohjalta. Stereotypistämisen prosessissa kirjaimellisesti typistetään monimutkaiset erot kapeisiin binäärisiin vastakohtiin: joko-tai, hyvä ja huono, me ja muut. Näistä vastakohdista tulee diskurssin pääelementtejä. Tämä strategia sulkee toiset pois meistä ja tekee muista lännen vastakohdan, sen toisen. Tämä ero alkoi rakentua eurooppalaisten harjoittaman kolonisaation aikana tarkoituksena levittää omaa ideologiaa muille. Tämän ideologian perustana toimi oman sivilisaation näkeminen ylivoimaisena suhteessa muihin. Yhteiskuntarakenteiden erilaisuus tunnistettiin tässä prosessissa virheellisesti puutoksena ja pitkälle kehittyneet ja lännestä eroavat yhteiskunnat (stereo)typistettiin sivistymättömiksi. (Hall, 2002, s. 122–124.) Tämä tarjosi lännelle syyn levittää omaa ideologiaansa ja ”sivistää sivistymättömiä” läntisten toimintatapojen mukaan. Nämä diskurssit eivät vain lakkaa olemasta, vaan ne muokkaantuvat, muuttavat muotoaan ja vaikuttavat ”jälkikolonialistisessa”, modernissa ja postmodernissa maailmassa sekä tieteessä, käytännöissä ja representaatiojärjestelmissä. (Hall, 2002, s. 132.)

Identiteetin käsite onkin ristiriitainen. Se on jokaiselle ihmiselle käsinkosketeltavan tuttua sekä samalla jotain vaikeasti ymmärrettävää ja selitettävää. Se on jotain, joka auttaa kuvaamaan sitä monimutkaista kokonaisuutta, mistä muodostutaan, ja toisaalta se supistaa laajan kokonaisuuden kapeisiin markkereihin. Erilaiset identiteetit rakentuvat diskurssien avulla, joten ymmärtääkseen identiteettejä niitä tulee tarkastella osana historiaa ja historian pohjalta muodostuneita instituutioita, representaatiojärjestelmiä ja käytäntöjä (Hall, 2002, s. 250–252). Niiden tapa sulkea pois muita liittävät ne osaksi erilaisia sosiaalisia vallan muotoja. Identiteetin käsitteen ympärillä oleva ajatus yhtenäisistä yksilöistä on luonut kuvan yhtenäisestä kansasta, meistä, ja sulkenut ulkopuolelleen meihin kuulumattomat muut. (Hall, 2002, s. 250–252.) Me ja muut -diskurssi kuvastaa valtasuhteita, joiden pohjalta luodaan eroja meistä kollektiivisena joukkona ja muista meidän vastakohtanamme. Näistä diskursseissa muodostuu joskus hallitsevia metakertomuksia, jotka kertovat tarinaa yhtenäisestä kansasta, etnisestä ylivallasta tai kielen ylivoimaisuudesta. Nämä tarinalliset strategiat oikeuttavat omia kansallisia kertomuksia samalla kasvattaen eroja muihin. Nämä myyttiset tarinat ylistävät illuusiota nimeltä samuus ja ovat hyvä pohja muiden kuin kansallisten identiteettien syrjäyttämiseksi. Seuraavissa luvuissa kuvataan lyhyesti, miten me ja muut -diskurssistrategia liittyy läntisten yhteiskuntien kansallisiin kulttuureihin ja

niiden rakennusprosesseihin. Tämä keskustelu liitetään Suomen perspektiiviin, jonka jälkeen tarkastellaan kulttuurista identiteettiä myös muiden kuin kansallisen subjektin näkökulmasta sekä käydään läpi sitä, mitä tämä diskurssistrategia on tarkoittanut Suomen kansallisen vähemmistön karjalaisten sekä sen kulttuurin ja kielen perspektiivistä.

3.3 Kansalliset kulttuurit ja kulttuuri-identiteetin muodostuminen

Hallin keskeisin ajatus kulttuuri-identiteetistä pohjautuu siihen, että ihmiset eivät omaa syntyessään kansallisia kulttuuri-identiteettejä, vaan ne muodostuvat ja muuttavat muotoaan osana ja suhteessa erilaisiin representaatiojärjestelmiin. (Hall, 2002, s. 45–46.) Kulttuurinen identiteetti sisältää myös olennaisesti ajatuksen erosta. Tämä ero tuo mukaan myös vallan ja erityisesti siihen liittyvän tunnustuksen siitä, että jokainen representaatiojärjestelmä on samanaikaisesti myös valtajärjestelmä. (Hall, 2002, s. 227.) Hänen mukaansa kansallinen kulttuuri ja kulttuuri-identiteetti syntyvät erilaisissa diskursseissa, joilla kuvataan tarinaa jaetusta menneestä. Diskurssit kansallisesta kulttuurista eivät ole uusia, vaan ne liittyvät johonkin menneeseen aikaan, joka on sekä kaukana historiassa että ajassa juuri ennen nykyisyyttä. Menneeseen kääntyvät diskurssit korostavat haikeudella aikaa, jolloin kansallinen kulttuuri oli täydessä kunnissaan. Nämä diskurssit ja retoriset puheet sulkevat silmänsä kansan sisäisiltä sodilta, kuten Suomen sisällissota, ja unohtavat määrittelystään kansan moninaisuuden. (Hall, 2002, s. 51–52.) Kulttuurinen identiteetti pysyy hengissä kuvittelun kautta, joihin palataan nostalgisissa muistoissa tai politiikassa. (Hall, 2002, s. 237.) Diskurssien ja representaation avulla tuotetut merkitykset vaikuttavat käsitykseen kansallisista identiteeteistä. Tietämyksemme suomalaisuudesta muodostuu aiempien representaatioiden pohjalta. Kun puhumme suomalaisista ihmisjoukkona, emme puhu vain joukosta, jotka ovat suomen laillisia kansalaisia. (Hall, 2002, s. 46.) Suomalaisista puhuessa viittaamme joukkoon ihmisiä, jotka jakavat kansallisessa kulttuurissa representoidun idean kansakunnasta. Tämän ajatuksen pohjalta ajatus kansakunnasta syntyy aineellisen sijasta symbolisesta yhteisöstä, joka luo tunteen identiteetistä ja uskollisuudesta. (Schwarz, 1986, s. 106.)

Läntisissä yhteiskunnissa aiempi uskollisuus ja identifikaatio kansaan (heimoon), uskontoon ja alueeseen linkitettiin Gellnerin (1983) sanoin kansallisen kulttuurin poliittiseksi katoksi, joka synnytti modernin kulttuuri-identiteetin. Tämän seurauksena kansallisiin kulttuureihin luotiin yleisen lukutaidon ja puhekielen standardit ja rakennettiin yhtenäinen kulttuuri sekä siihen kuuluvat instituutiot. (Hall, 2002, s. 46) Kansakunnan tarinaa kerrotaan Andersonin (2007) kehittämän käsitteen ”kuvitellun yhteisön” kautta. Kuviteltu yhteisö eli kansallinen kulttuuri toimii diskurssina,

joka luo merkityksiä, jotka ohjaavat toimintaamme sekä käsitystä itsestämme. Erilaiset merkitykset kansakunnasta luovat pohjan, johon identifioitua. Merkityksiä tuotetaan kansakunnan myyttisissä tarinoissa ja muistoissa, mikä yhdistää nykyisyyden menneisyyteen. (Hall, 2002, s. 46–47.)

Kansakunnasta luotua kuviteltua yhteisöä tuotetaan diskursseissa ja representaatiostrategioissa, jotka sisältävät viisi eri elementtiä: kertomuksen, kansallisen identiteetin, diskursiivisen strategian, perustamismyytin ja symbolisen ajatuksen identiteetin alkuperäisyydestä. Aluksi kansakunta tarvitsee kertomuksen, jota historia, kirjallisuus, media ja populaarikulttuuri toisintavat ja joka tuottaa yhteisiä kokemuksia esimerkiksi surusta, voitoista ja katastrofeista. Tämän lisäksi se antaa kansakunnalle ja sen jäsenille merkityksen olemassaoloon ja liittää elämät osaksi kansakunnan kohtaloa, joka on olemassa ennen ja meidän jälkeemme. Kansakunnan kertomuksen lisäksi se tarvitsee kansallisen identiteetin, josta luodaan kuvaa jonain alkuperäisenä, joka on aina ollut olemassa osana asioiden luonnetta. Tässä tarinassa painopiste siirretään traditioihin, alkuperään ja jatkuvuuteen. (Hall, 2002, s. 48–49.) Tämä identiteetti on ollut aina olemassa ja aina valmis herätykseen muuttumattomalla ja murtumattomalla luonteellaan läpi historian kehityksen (Gellner, 1983, s. 48). Kolmanneksi kansakunta tarvitsee diskursiivisen strategian, jonka avulla luoda traditioita. Traditiot pyrkivät selkeyttämään tiettyjä symbolisia ja rituaalisia arvoja ja käytösnormeja, joita toisinnetaan. Nämä traditiot ovat yleensä keksittyjä ja uusia, vaikka niistä luodaan kuvaa vanhoina ja historiallisesti jatkuvina. (Hall, 2002, s. 49.) Neljänneksi kansakunta tarvitsee perustamismyytin, joka paikantaa kansan alkuperän niin kauaksi historiaan, että se katoaa todellisesta osaksi jotain myyttistä aikaa (Hall, 2002, s. 49). Viimeinen ja viides osa liittyy symboliseen ajatukseen kansallisesta identiteetistä jonain puhtaana ja alkuperäisenä kansana (Hall, 2002, s. 50). Nämä viisi rituaalia luovat läntisen kansakunnan pohjan, tarinallisen kuvan meistä, joka kaventaa kansakunnan moninaisuuden samalla työntäen muut sen ulkopuolelle.

3.3.1 Kansallisen kulttuuri-identiteetin muodostuminen Suomessa

Jos pohditaan näitä representaatiostrategian elementtejä Suomen perspektiivissä, merkittävä vaihe Suomen kansallisen identiteetin luomisessa ulottuu 1800-luvulle fennomaanisen liikkeen tarkoitukseen luoda pohja Suomen kansalliselle kulttuurille ja rakentaa suomalaisista kulttuurinen kansa (Ihalainen, Nuolijärvi & Saarinen, 2019, s. 36). Rakennus voi ulottua tätä pidemmälle, mutta tämä vaihe on ollut erittäin tärkeä erityisesti tämän tutkielman kannalta. Fennomaanisen liikkeen tunnetuin luomus liittyy karelianismin pohjalta syntyneeseen Kalevalaan (Ihalainen, ym. 2019, s. 36, Fingeroos, 2010, s. 27). Kalevalaan kerättiin erityisesti karjalaisten kokemuksia ja kansantaruja, jotka muokattiin palvelemaan suomalaisen kansakunnan tarpeita kulttuurisena

kansakuntana (Harle & Moisio, 2000, s. 110–111, Fingeroos, 2010, s. 27). Kalevala tarjosi Suomelle suuren myytin, ja siitä tuli symboli koko suomen kansan menneisyydelle häivyttäen samanaikaisesti teoksen karjalaisen taustan (Jokinen, 2019, s. 74). Kalevalan myötä Karjalasta tuli Suomelle kulttuurinen keskus. Aiemmin yleisissä diskursseissa olleet syrjivät puheet karjalaisista sekä karjalaisten näkeminen suomalaisten vihollisina vaihtuivat tietoiseen projektiin, jonka tarkoituksena oli tehdä karjalaisista suomalaisia ja erottaa karjalaiset venäläisistä. (Harle & Moisio, 2000, s. 109–111.) Tämä tietoinen prosessi toistaa me ja muut -strategiaan kuuluvaa stereotypistämisen prosessia, jossa toisaalta idealisoidaan toiset samanaikaisesti halun ja halveksinnan kanssa. Tämän kansallisen heräämisen jälkeen 1800-luvulla Karjalaa ruvettiin korostamaan kansallisromanttisessa näkökulmassa, minkä seurauksena alkoi levitä diskurssi siitä, kuinka jokaisen suomalaisen tuli matkustaa rajan taakse Karjalaan etsimään aitoa ”suomalaisuutta” häivyttäen karjalaisuuden diskurssin ulkopuolelle (Sihvo, 1989, s. 104). Tämän pohjalta Karjalaa, karjalaisuutta ja ”karelianismia” hyödynnettiin diskursseissa Venäjää vastaan (Harle & Moisio, 2000, s. 111–112).

Suomalaista kansallisidentiteettiä vahvistettiin myös Karjalan ja Kalevalan pohjalta taiteessa, kuten Akseli-Gallen-Kallelan maalauksissa ja Jean Sibeliuksen säveltämissä Finlandiassa. Karelianismista sekä karjalaisten ja Karjalan ”eksotisoinnista” tuli yksi tärkeä elementti suomalaisen identiteetin rakentumisprosessissa. (Harle & Moisio, 2000, s. 111–112.) Kansallinen ”herätys” syntyi samanaikaisesti muun Euroopan kanssa ja Fennomaaninen liike huolehti, että kansallisaate siirtyi myös ”rahvaan” pariin koululaitoksen ja kansansivistyksen avulla. Tällöin haluttiin ylläpitää, vahvistaa ja siirtää kansalle ajatusta siitä, että suomalaisuus erosi venäläisyydestä ja venäläisistä. (Harle & Moisio, 2000, s. 104–105.) Sen seurauksena syntyneen suomettamisliikkeen pohjalta vuosina 1906–1907 toteutettiin laajamittaiset sukunimien suomentamistalkoot. (Ihalainen, ym. 2019, s. 37.) Vuonna 1899 ilmestyi myös Suomen kansalliskartasto, jonka pohjalta osoitettiin muulle maailmalle Suomen alueellinen sijainti, kohotettiin suomalaista kansallishenkeä sekä piirrettiin raja Suomen ja Venäjän välille erottamalla meidät heistä. (Harle & Moisio, 2000, s. 62–65.)

Suomessa kielestä käytyä poliittista toimintaa on myös värittäneet erilaiset diskurssit ja ideologiat, jotka ovat määrittäneet nykyisen kielipolitiikan muodostumista. (Ihalainen, ym. 2019, s. 28–29.) Kansalliskielten suomen ja ruotsin standardisaation tausta kehittyi 1800-luvulta alkaen, jolloin kansakunnan perustana pidettiin yhtenäistä kieltä. Kansallista kulttuuri-identiteettiä rakennettiin maailmansotien välissä yhden kansan sekä yhden kielen diskurssiivisella strategialla. (Laihonen & Halonen, 2019, s. 64–65.) Suomen kaksikielisyys institutionalisoitui 1860-luvulla. Puhe kaksikielisuudesta häivytti Suomen monikielisyyttä, joka asetti vähemmistökielet marginaaliin asemaan. (Ihalainen, ym. 2019, s. 30–39.) Kielisäätelyn avulla korostui myös diskurssi toisten kielten ylivertaisuudessa (Pöyhönen, Nuolijärvi, Saarinen & Kangasveri,

2019, s. 9–11). Ajattelun pojalta syntyi puhe äidinkielestä tai omasta kielestä, joka merkittiin ylös väestölaskentojen yhteydessä. Tämän häivytti maiden monikielisyyttä, ja toiminta kasvatti erikielisten vähemmistöjen riistoja, pakkosiirtoja ja puhdistuksia. (Laihonen & Halonen, 2019, s. 64–65.) Kun kuvitelluista yhteisöistä luotiin kielellisesti puhtaita kansallisvaltioita selkeillä valtion rajoilla, luotiin myös rajoja kieliryhmien välille. Esimerkiksi karjalainen väestö jäi osittain valtion rajojen ulkopuolelle, mikä toi rajan dilemman osaksi karjalaisia. (Laihonen & Halonen, 2019, s. 64–65.) Vuonna 1875 ilmestynyt Sakari Topeliuksen Maamme Kirja, jota opetettiin vielä 1950-luvulla koulussa, rakensi osaltaan diskursiivisen strategian suomalaisista ja suomalaisuuden myyttisestä historiasta. (Jokinen, 2019, s. 75–79.) Kirja sisälsi ideologista puhetta kansakunnista, jossa kansalaiset puhuvat ”maamme kieltä”, joka liitettiin suomen kieleen (Laihonen & Halonen, 2019, s. 68–69).

Suomen kansallista kertomusta pohdittaessa sen historiaa kuvastavat erilaiset kärsimystarinat, joista vahvimpana ilmaisuna toimivat mielestäni sota ja sen myyttiset tarinat. Suomen perspektiivissä talvisotaa kuvataan jaettuna menneenä, joka luo kuvaa urhean ja pienen kansan sankaritarinasta ja myytistä, joka on iskostunut koko suomalaisen kansan tietoisuuteen (Jokinen, 2019, s. 173). Tätä sankaritarinaa tai surunäytelmää uusinnetaan representaatiojärjestelmässä, josta konkreettisin esimerkki on esittää televisiossa jokaisena Suomen itsenäisyyspäivänä Väinö Linnan romaaniin pohjautuvaa elokuvaa Tunteen sotilas. Muiden eurooppalaisten kansakuntien tapaan myös Suomen kansallinen identiteetti on valkoinen ”rationaalinen” mies, kuten Tunteen sotilastaan pääroolissa oleva sotilas, kansan mies. Jokinen kuvaa (2019) Tunteen sotilasta ja siinä esiintyvää kansallista identiteettiä sen omaavan uskonnollisen voiman kestävä sota ja kuolema (s. 172–174). Talvisodan esitykset kuvastavat vahvaa isänmaallisuutta ja uskonnollisuutta sekä taistelua hyvän ja pahan välillä sisältäen kuvauksia myös kansakunnan perivihollisesta (Jokinen, 2019, s. 172–174).

Historiankirjoituksessa luotiin narratiivia suomenkielisen väestön kokemasta kaltoinkohtelusta Ruotsin ja Venäjän vallan alla. Kansaa yhdistivät jaetut muistot kamppailusta itsenäistymisen eteen. (Ihalainen, Nuolijärvi & Saarinen, 2019, s. 39.) Narratiiveja kerrottaessa kansallisen subjektin kokemukset nähdään neutraaleina, muiden taistellessa omasta tilastaan tämän kansallisen identiteetin ehdoilla. Tämä toiminta, jossa kansallinen identiteetti nähdään neutraalina, piilottaa taakseen erilaiset valtasuhteet. Sara Ahmedin (2004) mukaan kaikkia kivun kokemuksia ei tulisi olettaa syntyvän vain viattomuudesta ja syyllisyydestä vaan myös suhteessa erilaisiin valtasuhteisiin. Läntiset kansakunnat on rakennettu erilaisille diskursseille siitä, että kansakunnan kansallinen subjekti on kaikkien kertomusten loukattu osapuoli. Tätä tarinaa uusinnetaan erilaisissa diskursseissa ja representaatioissa, minkä vuoksi tällä kansakunnan subjektilla on muita paremmat mahdollisuudet hyödyntää omia vahingoittumiskertomuksiaan esimerkiksi nykypäivänä mediassa. (Ahmed, 2004, s. 48.) Siksi

tällä subjektilla on kaikki valta saada tilaa omalle esitykselleen, joka näkyy Suomen perspektiivissä joka itsenäisyyspäivä, kun kansallisen kulttuurin kulttuurituote Tuntematon sotilas esitetään erilaisissa representaatiojärjestelmissä. Tämä luo kuvaa kansallisen subjektin neutraalista tarinasta. Se ei poista teoksen taustalla olleita tarpeita kuvata Suomen kansaa läpi luokkaerojen, mutta tämä speaktaakkeli julistaa joka vuosi normatiivisen subjektin kärsimystarinaa, korostaen sen neutraaliutta ja pyyhkien äänet muilta tarinoilta. Tämä metadiskurssi luo narratiivin jaetusta kokemuksesta samalla sulkien muut sen ulkopuolelle.

Suomen identiteettipolitiikan keskiössä on ollut vahvana diskurssi vihasta venäläisiä kohtaan, venäläisten toiseuden ja venäläisten vihollisuuden korostaminen sekä tämän luodun eron avulla suomalaisen identiteetin vahvistaminen. Yhden käsityksen mukaan tämä vihan narratiivi liittyy osaksi Suomen itsenäistymistä ja siitä seurannutta poliittisen oikeiston identiteettipolitiikkaa. (Harle & Moisio, 2000, s. 65., Tarkkiainen, 1986, s. 261.) Venäläisviha-retoriikka oli palvellut suomalaisten etuja jo aiemmin, esimerkiksi suomalaisten kaivatessa Ruotsin kuninkaan apua venäläisten miehityksissä (Harle & Moisio, 2000, s. 70). Venäläisten ortodoksista uskontoa myös vieroksuttiin (Tarkkiainen, 1986, 296–297). Suomalaisten identiteettipolitiikka oli aiempaa tietoisempaa vuosina 1918–44, jolloin kansakuntaa yhdistettiin yhteistä vihollista vastaan. Tällöin Neuvostoliitosta luotiin uhkakuva, joka vaikutti koko Suomen yhteiskuntaan. (Harle & Moisio, 2000, s. 82–83.) Koska Suomi sijaitsi ”läntisen sivilisaation” reunalla, haluttiin kasvattaa rajaa meidän ja muiden välillä (Harle & Moisio, 2000, s. 84., Immonen, 1987, s. 101–102).

Tämän lisäksi kansakunta tarvitsee perustamismyytin sekä ajatuksen suomalaisen identiteetin alkuperäisyydestä. Pohdittaessa sitä, mikä voisi siis olla se symbolinen ajatus suomalaisen identiteetin alkuperästä, keskustelun voi liittää esimerkiksi 1600-luvulle fantasiaan siitä, että suomalaiset ovat Nooan pojanpojan ja Ruotsin hallitsijana pidetyn Googin jälkeläisiä. Tämän lisäksi ylläpidettiin uskomusta, jonka mukaan suomen kielen ajateltiin pohjautuvan sumerin kielestä ja näin suomalaisilla oli yhteys kreikkalaisiin heimoihin. (Kemiläinen, 1993, s. 32–42., Harle & Moisio, 2000, s. 98.) Perustamismyytti liittyy lisäksi tarunomaiseen aikaan jostain kaukaisesta, ja mielestäni vahvin myytti palautuu takaisin karelianismin juurille ja Kalevalan tarinoihin. Johonkin kaukaiseen aikaan, joka vie tarinan niin pitkälle menneisyyteen, että siinä sekoittuu mystiikka ja historia. Tästä hyvä esimerkki voisi olla Kalevalan alussa oleva tarina sotkan munasta, joka rikkoutuessa synnyttää maan, taivaan, tähdet ja auringon sekä runon päättyessä Väinämöisen ”rotu rohkean runojan” syntymään emo Ilmatarresta (Lönnrot, 2004).

Tässä luvussa olen kuvannut joitain peruspilareita Suomen kansallisesta identiteetistä ja sen ympärillä vallinneista diskursseista ja representaatioista. Yllä esitetyt strategiat kuvastavat systemaattista työtä, jossa kansakunta on rakennettu me ja

muut -narratiivin pohjalta, sekä toisaalta sitä fantasiaa, joka toimii näiden kansakuntien myyttisinä pohjina. Suomen kansallista identiteettiä on rakennettu yhteydessä Karjalaan ja karjalaisiin sekä karelianismiin, mikä herättää ajatuksen siitä, mitä tämä hämmennys ja identiteettien paikaltaan siirto sekä pirstoutuminen aiheuttaa karjalaisen vähemmistön identiteeteille, identifikaation prosesseille tai kulttuurisille identiteeteille. Vähemmistön, tässä tapauksessa karjalaisten, kulttuuripiirteiden haltuunotto Kuokkasen (1999, s. 96.) mukaan syntyy vähemmistön kolonisaation prosesseissa, joissa valtakulttuuri hyödyntää, omii, rajoittaa tai hallinnoi vähemmistön kulttuuria. Prosessi kuvaa Hallin ajatusta siitä, että lännen kolonisaatioprosesseissa muiden identiteetit tyhjennetään niiden eri muodoista, rumennetaan ja lopulta tuhotaan (Hall, 2002, s. 225–226). Tämän hämmennyksen ja tyhjennyksen vaikutukset vähemmistössä voivat johtaa psykologiseen vieraantumiseen sekä lopulta kontrollin menettämiseen omasta identiteetistä, kulttuurista ja yhteisöstä (Kuokkanen, 1999, s. 97).

3.4 Kulttuuri-identiteetti ja vähemmistöt

Olen aiemmassa luvussa käsitellyt kansallisia kulttuureita ja sitä, miten läntiset kansakunnat on rakennettu myyttisten tarinoiden avulla yhtenäisiksi kulttuureiksi, joilla on yksi kieli. Kulttuuriset identiteetit syntyvät representaatiojärjestelmissä osana valtasuhteita, ja joskus nämä kulttuurisen identiteetin strategiat muovaantuvat hallitseviksi metakertomuksiksi kansakunnasta sekä kulttuurisesta ja kielellisestä ylivallassa. Nämä kertomukset ovat muodostuneet fantasian pohjalta, tarkoituksenaan luoda jotain yhtenäistä ja muodostaa ajatusta meistä, samalla luoden valtasuhteita ja leimatien eroavaisuudet meidän vastakohdaksemme. Hallin (2002) mukaan postmodernissa maailmassa tulisi ymmärtää tämä illuusio ja fantasia, joiden pohjalta kansakunnat ovat rakentuneet. Hän puhuu erityisesti länsimaisten kansakuntien eurosentrisyydestä. Näiden kansakuntien pohjan luovat diskursiiviset strategiat, joiden keskiössä ylläpidetään tätä valkoisen miehen ylivaltaa ja representaatiojärjestelmissä toistuvaa näkökulmaa valkoisen miehen taakasta. Eurooppa on syntynyt sulkemalla jotkut sen ulkopuolelle, ja tästä vallasta tulee osa sen identiteettiä. (Hall, 2002, s. 238.) Näitä sulkemismuotoja on esimerkiksi pakottaminen, toisilta varastaminen sekä identiteettien uudelleen kehystäminen lännen tarpeisiin sopiviksi. (Hall, 2002, s. 238.) Tämä eurosentrisyys ja sen diskurssit ovat kietoutuneet osaksi erilaisia representaatiojärjestelmiä, joista esimerkkinä tieto ja Minna Salamin esittelemä termi *europatriarkkaalinen tieto*, joka on sekä vallan että hallinnan väline (Salami, 2021, s. 32–33).

Nämä menneeseen kääntyneet diskurssit jostain alkuperäisestä identiteetistä unohtavat sen, että kansakunnat muodostuvat päällekkäisistä ja yhteensopimattomista kulttuureista, jotka on liitetty yhteen väkivaltaisissa valloituksen prosesseissa

tukahduttamalla toiset kulttuurit, kielet ja traditiot valtanarratiivin tieltä. Tämä väkivalta on täytynyt unohtaa, jotta on saatu luotua homogeeninen kansallinen identiteetti. (Hall 2002, s. 52–55.) Esimerkiksi suomen kansa on valloituksen tuote, jonka voisi ajatella muodostuvan suomalaisista, saamelaisista, karjalaisista, romaneista, vepsistä, ruotsalaisista ja venäläisistä. Hall kirjoittaa, että tämä myytti yhdestä kansasta, kielestä, tavoista, paikoista tai traditioista saa joskus nimekseen etnisyyden, mikä unohtaa sen, että mikään moderni kansakunta ei ole kulttuurisesti yhtenäinen vaan monien kulttuurien summa. Tämä tarina yhdistyy usein toiseen diskursiiviseen ”fantasiaan” rodusta, jolla ei ole tieteellistä pohjaa, vaan joka toimii tapana jaotella meitä muihin – piilottaen diskurssin taustalla olevat syrjinnän ja rasismin muodot, jotka luovat valtasuhteita. (Hall 2002, s. 52–55.) Ajatus kulttuurisesta identiteetistä syntyy yhteisen kulttuurin ja kollektiivisen minän pohjalta niiden ihmisten parissa, jotka jakavat saman historian. Kulttuurinen identiteetti on heijastuma, joka kuvaa niitä kulttuurisia toimintatapoja ja kokemuksia, jotka saavat meidät kokemaan itsemme yhdeksi kansaksi.

Tällä käsityksellä on ollut kansallisten identiteettitarinoiden lisäksi myös tärkeä rooli erilaisissa jälkikoloniaalisissa taisteluissa, joissa marginalisoitujen ihmisten on täytynyt löytää uudelleen oma ja oman kansan jaettu identiteetti, joka on kolonisaatio-prosessin kautta tyhjennetty kaikista sen muodoista ja rakenteista, vääristetty, rumennettu ja lopulta kokonaan tuhottu. Identiteetti palautuu vain, jos sen unohtukseen joutuneet osat palautetaan takaisin omille paikoilleen. Tästä näkökulmasta kulttuurinen identiteetti voi esittäytyä intohimoisena etsimisenä, jonka avulla tuotetaan menneisyys ja sen kertomukset uudestaan kuvittelun keinoilla, jotka tarjoavat paikan uudelleenyhdyntymiselle. (Hall, 2002, s. 225–226.) Etsiminen toimii vastarintana aiemalle hajotukselle ja prosessille, jossa länsi on uudelleen rakentanut vähemmistöjen kokemukset omien tarkoitustensa mukaisesti. Erottamiseen liittyvän halkeaman pohjalta puuttunut merkitys ja identiteetti pyritään löytämään uudestaan, mutta identiteetti sisältää myös kokemuksen toisena olemisesta (Hall, 2002, s. 226–227) Identifikaatio toimii tämän näkökulman pohjalta emansipatorisena kokemuksena, jossa otetaan itselle jotain itseltä vietyä ja tuotetaan se uudestaan esiin omissa tarinoissa ja omin ehdoin.

3.4.1 Karjalainen kulttuuri-identiteetti

Identiteetin ja identiteettien prosessit postmoderneissa maailmoissa muodostuvat erilaisten ja pirstaleisten diskurssien, käytäntöjen ja kulttuurien pohjalta, jotka kuvastavat Hallin postmodernin identiteettityypin pirstaleisuutta. Erilaiset diskursiiviset strategiat luovat tapoja oikeuttaa toisten tunteita sekä kokemuksen kansallisen identiteetin neutraaliudesta. Identiteetit muodostuvat sosiaalisissa valtasuhteissa, jotka vaikuttavat ihmisiin me ja muut -diskurssin molemmalla puolella. Tämä diskurssi tulee myös osaksi näiden muiden identiteettien olemassaoloa sekä osaksi heidän koko

subjektiviteettiaan ja ihmisruumistaan. Puhe kulttuurisista identiteeteistä ja pirstaleisen identiteetin rakentumisen prosesseista näyttäytyy myös karjalaisen vähemmistön perspektiivissä. Rajakarjalaista identiteettiä tutkinut Pyöli (2013) kuvaa rajakarjalaista eli Laatokan pohjois- ja koillispuolen kylistä – Salmista, Suojärveltä, Impilahdelta, Suistamosta, Korpiselästä ja Soanlahdelta – evakuoitujen karjalaisten identiteettiä artikkelissaan *Rajakarjalaiset ja muuttuva identiteetti*. Koska (raja)karjalaiset ovat asuneet kahden valtion, Suomen ja Venäjän, välimaastossa, on karjalainen identiteetti saanut vaikutteita kummastakin kulttuurista. Tämän lisäksi heillä on ollut muuttuva identiteetti, johon on historiassa vaikuttanut karjalaisuus, ortodoksinen uskonto ja karjalan kieli. Heidän identiteettiä ja rajakarjalaista kulttuuri-identiteettiä ovat muokanneet menneisyyden ja nykyisyyden suhde, kahden maan välillä vaihdellut asuinalue, juuret, kokemukset evakkoudesta sekä muut haasteet, joista keskeisin on liittynyt rajan dilemmaan ja useisiin eri identiteettikriiseihin. (Pyöli, 2013, s. 162–163.)

Myös Karjalan kannaksen identiteettiä tutkinut Ilonen (2013) puhuu rajan merkityksestä, joka merkitsi väkivaltaisuuksien lisäksi myös symbolista ja kulttuurista rajaa, joka muuttui Suomen itsenäistyessä valvotummaksi ja lopulta sulkeutui kokonaan toisen maailmansodan jälkeen sekä aukeni tästä hieman 1990-luvun alussa. (Ilonen, 2013, s. 26.) Rajan sulkeutuminen vuonna 1918 koetteli vahvaa rajakarjalaista yhteisöllistä identiteettiä ja aiheutti tälle identiteetille (ensimmäisen) identiteettikriisin. Tämän jälkeen Suomen valtiolta päätti vaihtaa karjalaisten käyttämän vanhan ajan kalenterin suomalaisten kanssa yhtenäiseksi gregoriaaniseksi kalenteriksi, mikä vaikutti karjalaisten kirkollisten juhlien viettoon ja hengelliseen perintöön. (Pyöli, 2013, s. 165.) Venäjän rajan seudulla asunut kansa ja ortodoksinen kirkko koettiin Suomessa uhkana, minkä seurauksena monien karjalaisten käymät venäläiset koulut lakkautettiin ja opiskelijat siirrettiin suomalaisiin kouluihin sekä ortodoksisen kirkon jumalanpalveluskieli muutettiin suomenkieliseksi. (Pyöli, 2013, s. 168–169.) Karjalaiseen kulttuuriin sekä karjalaiseen identiteettiin liittyneet kaksi kulttuuria, Suomi ja Venäjä, sekä rajan dilemma tuovat karjalaiseen identiteettikeskusteluun suomalaisen identiteetin ja sen rakennuksen sekä karelianismin, että venäläisvihan pohjalta. On mielenkiintoista pohtia sitä, miten karelianismin ja venäläisvihan vaikutukset ovat vaikuttaneet suomalaisten ennakkoluuloihin karjalaisia kohtaan. Tämän lisäksi se, mitä tämä ristiriitainen toiminta on tarkoittanut jo muutenkin pirstaloituneelle karjalaiselle kulttuurille ja kulttuuri-identiteeteille sekä identiteettien hämmennykselle, herättää paljon erilaisia ajatuksia.

Toinen rajakarjalaisten kohtaama identiteettikriisi tapahtui rajan totaalisen sulkemisen aikana toisen maailman sodan jälkeen, jolloin rajakarjalaiset joutuivat jättämään kotinsa Karjalassa, jotkut jopa toisen kerran. Karjalaiset siirtyivät evakkotaipaaleen seurauksena Sisä-Suomeen, jolloin alkoi sopeutuminen uuden yhteiskunnan tapoihin. Useinkaan vanhimman siirtolaispolven sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan

ei onnistunut koko heidän elinaikanaan, mutta uusi polvi halusi päästä nopeasti kiinni uusiin tapoihin ja tekemään paljon töitä edistääkseen perheelleen edes siedettäviä elinoloja. (Pyöli, 2013, s. 168–169.) Koska kantaväestö suhtautui varsin negatiivisesti karjalan kieleen, erityisesti nuoret karjalaiset kokivat karjalan kielestä häpeää ja vähensivät kielen käyttöä. Tämä siirsi kielen käytön kotiin, kotikieleksi, ja uusien ihmisten seurassa jäljiteltiin heidän puhumaansa kieltä. (Pyöli, 2013, s. 172.) On myös hyvä huomioida, että Suomessa koulun alueella lapsia saatettiin kieltää vielä 1980-luvulla puhumasta karjalan kieltä. (Laihonon & Halonen, 2019, s. 65–67.) Suomalaisen yhteiskunnan murros vaikutti siihen, että viimeisetkin karjalaiset kyläyhteisöt hajosivat ja karjalan kielen käyttö väheni suuresti. Kuitenkin vuosien kuluessa erityisesti ortodoksisirkon piirissä karjalan kielen käyttö alkoi myös vahvistua. (Pyöli, 2013, s. 174.) 1990-luvulta lähtien karjalaisella ruohonjuuritasolla alkoi kasvaa kiinnostus karjalan kielen vahvistusta eli revitalisaatiota kohtaan (Pyöli, 2013, s. 195).

Pyölin artikkelissa pohditaan sitä, onko rajakarjalaisilla jaettua ryhmäidentiteettiä vai onko nykykarjalaisessa kokemuksessa kyse enemmänkin yksilötason ilmiöstä. Koska asumismuodot ovat muuttuneet aiemmasta kyläyhteisöstä ja karjalaiset asuvat laajemmalla alueella, ei samanlaista yhteisöllisyyttä ole havaittavissa, vaikka yhteisöllisyys ilmenee esimerkiksi aktiivisen järjestötason kautta. Ortodoksisuutta tai karjalan kieltä ei tarvitse enää samalla tavalla piilotella tai häpeillä kun ennen. Pyöli näkee, että rajakarjalainen identiteetti ei ole enää täysin rinnakkainen karjalan kielen kanssa, vaikka karjalan kielen asema onkin huolestuttava. Vaikka rajakarjalaiset kokevat yhteenkuuluvuutta, puuttuu karjalan kielen käytöstä tottumus. Suurin osa vanhoista evakoista on jo nukkunut pois. Rajakarjalainen identiteetti on kokenut paljon kolauksia ja rajan dilemman lisäksi myös muita identiteettikriisejä, kun omaa paikkaa on jouduttu hakemaan pirstoutuneessa ympäristössä sekä erilaisissa ja päällekkäisissä aineellisissa sekä henkisissä maailmoissa. Tämä on vaikuttanut siihen, että osa karjalaisista identifioituu jo suomalaiseksi, vaikka osalla on säilynyt halu säilyttää oma kieli ja uskonto. Tätä uutta vaihetta kutsutaan tietoisien identiteetin säilymisen vaiheena, jolloin oman identiteetin säilyminen on vahva tietoinen prosessi. (Sallinen-Gimplin, 1994, s. 310–311. viitattu teoksessa Pyöli, 2013, s. 176–179.)

Ilosen (2013) tutkimuksen mukaan Kannaksen karjalaista identiteettiä yhdistää kaksi eri yhteisöllisyyttä, jotka ovat tunnekollektiivisuus ja toimintakollektiivisuus. Tunnekollektiivisuudessa yhdistyvät menetykseen liittyvät kollektiiviset tunteet ja trauma. Toimintakollektiivisuudessa taas yhdistyvät aktiivinen identiteettityö ja yhteiskunnallinen aktiivisuus. Kannakselaista identiteettiä yhdistävät tahto ja tarve säilyttää omaa karjalaisuutta ja murtaa vaikenemisen kulttuuri sekä löytää omat juuret esimerkiksi kotiseutumatkojen avulla. (Ilonen, 2013, s. 222.) Ilonen liittyy työssään myös identiteetin ja kulttuurisen identiteetin kollektiivisiin tunteisiin ja koettujen kokemusten vaikutuksiin identiteetille. Hän kuvaa sitä, kuinka tulevassa tutkimuksessa

tulisi perehtyä erityisesti siihen, mitä karjalaisille tapahtui ennen vuotta 1952, karjalaisten suomettamisen aikoihin, jolloin tehtyä tutkimusta ja karjalaisiin kohdistuvaa suoraa vihamielisyyttä ei ole pidetty suomalaisessa tutkimuksessa ”salonkikelpoina” ja siksi vihamielisyys ei näy tutkimuksissa. (Ilonen, 2013, s. 228–229.). Myös Häyrynen (2012, s. 10–12) kirjoittaa, kuinka karjala tutkimus pyörii edelleenkin kyseenalaistamattoman Suomi-lähtöisyyden ja metodologisen nationalismin ympärillä, jossa karjala palaa takaisin menneisyyteen ja karelianismin alkujuurille. Ilonen kirjoittaaakin, että tarvitsemme tutkimusta evakkojen elinoloista ja selviytymisen prosesseista sekä siitä, miten selviytyminen, tunnemuistot ja kokemukset ovat vaikuttaneet läpi sukupolvien myös nykypäivän karjalaisiin. (Ilonen, 2013, s. 228–229.)

Olen käynyt tässä osiossa lävitse Hallin ja muiden teoreetikkojen teoreettista keskustelua identiteetin ja kulttuuristen identiteettien käsitteiden ympärillä. Hallin (2002) mukaan identiteetit ovat minästä rakennettuja fiktiivisiä kertomuksia, jotka rakentuvat erojen kautta sekä osana samuuden harhaa, erilaisissa diskursiivisissa prosesseissa. Näitä diskursiivisia strategioita on käytetty osana jälkikoloniallisten kansakuntien rakennusta, minkä pohjalta on luotu kuvitteellinen tarina yhtenäisestä kansasta ja suljettu muut sen ulkopuolelle. Tämä strategia on fantasia, jonka lähtökohtana on nähty oma ideologia yliverlaisena suhteessa muihin. Tämä on rakentanut eroja binäärisesti tyypistämällä erilaisuuden moninaisuus joko-tai ja me ja muut -ajatteluun. Tämän ulossulkevan strategian lisäksi vähemmistöt voivat käyttää kulttuurista identiteettiä prosessina löytääkseen oman kadotetun kokemuksensa ja identiteettinsä uudestaan omin ehdoin, ilman kolonisaatioprosessin tapaa vääristää, rumentaa ja lopulta tuhota. Esimerkiksi karjalaisessa identifikaatioprosessissa on nähtävissä tämän tyyppistä tietoista identiteetin vahvistamistyötä. Tässä prosessissa tulee ymmärtää myös eron läsnäolo ja identiteetin ulkopuolelle jätetyn osan vaikutus identifikaatioon. Tähän päättyy tämä teoreettinen keskustelu identiteetistä, identifikaatiosta ja kulttuurisista identiteeteistä. Ennen kuin kohdennan identiteetin rakentumisen prosessin ja kulttuurisen identiteetin käsitteet kohti tähän työhön haastateltuja karjalaisia ja karjalaistaustaisia aikuisia, käyn lävitse aineistonkeruu- ja analysointiprosessia grounded theory -menetelmää apuna käyttäen. Grounded theory -menetelmä huipentuu teoreettiseen malliin, joka samalla kuvaa aiemman tutkimuksen ja haastatteluaineiston välistä vuoropuhelua.

4 METODI JA AINEISTO

4.1 Grounded Theory -metodi

Käytän tässä tutkielmassa aineiston analyysimenetelmänä Glaserin ja Straussin kehittämää Grounded theory -metodia, jossa aineistoon ankkuroidun analyysin pohjalta luodaan oma teoria. Grounded theory esiteltiin vuonna 1967 ilmestyneessä teoksessa *The Discovery of Grounded theory: strategies for qualitative research*. Tätä ensiteoksen rinnalla hyödynnän Straussin ja Corbinin (1998) eteenpäin kehittämää pohdintaa grounded theorystä ja teorian kehittämisestä yhteydessä muihin teorioihin ja vertailevaan työskentelyotteeseen. Metodista on olemassa monia erilaisia suomennoksia. Esimerkiksi Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen ja Saari (1994) käyttävät siitä nimitystä aineistoon pohjautuva teoria, kun taas Hirsjärvi ja Hurme (2001, s. 164) kutsuvat sitä ankkuroiduksi teoriaksi. Tässä tutkielmassa käytän menetelmästä sen alkuperäistä nimeä, vaikka suomennokset omalta osaltaan kuvastavat sen luonnetta. Grounded theory sopii erityisesti uuden sekä vähemmän tutkitun aiheen tai ilmiön tarkasteluun. Siksi koin, että menetelmä sopi erityisesti karjalan kielestä, kulttuurista ja karjalaisista tehtävään tutkimukseen, missä keskitytään erityisesti kokemuksiin, identifikaation prosessiin ja tunteisiin. *Grounded theoryä käytettäessä on tarkoitus päästä selville tietyn ilmiön perustasta ja tutkimus kulminoituu teorian kehittämiseen.* (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Strauss ja Glaser (2008, s. 1) määrittelevät grounded theoryn metodologiaksi teorian kehittämiseen. Teoria kehitetään systemaattisesti kootun aineiston ja analyysin pohjalta (Strauss & Glaser, 2008, s. 1). Aineistolähtöisyyden lisäksi tutkijan aiempi kokemusmaailma ja teoreettinen tietämys vaikuttavat analyysiin. (Saarinen-Kauppinen

& Puusniekka, 2006.) Se eroaa muusta kvalitatiivisesta tutkimuksesta teoriapainotteisuudella (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 164). Samankaltaisuudet taas liittyvät aihepiiriin, tutkimusaineistoon sekä kykyyn yhdistellä kvalitatiivista ja kvantitatiivista dataa osana analyysia (Strauss & Corbin, 1998, s. 159–160). Grounded theoryä käytettäessä, tutkimus ei etene valmiin teoreettisen mallin tai viitekehyksen pohjalta, vaan teoriaa rakennetaan vuoropuhelussa aineiston ja analyysin kanssa (Strauss & Corbin, 1998, s. 158). Pohja teorialle rakentuu systemaattisesti hankitun tiedon pohjalta (Glaser & Strauss, 2008, s. 2). Tutkimuskysymys muodostuu työn edetessä Straussin ja Corbinin sanoin (1990): lauseeksi kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä (s. 38).

Grounded theoryä on sovellettu monissa eri tutkimuksissa. Tälle tutkimukselle erityisen relevantteja töitä on ollut Rimpeläisen työ *Opettaja tunteiden ilmaisijana: grounded theoryllä toteutettu tapaustutkimus opettajan tunteista ja niiden ilmaisemisesta*. (2006) sekä Aution työ *”SIKSI, ETTÄ OSAAN” Tilaushistorioiden tekijöiden kirjoittajaidentiteetit ja identiteettien rakentuminen* (2014). Rimpeläisen työssä aineiston pohjalta teoreettisesti mallinnetaan opettajan tunneilmaisua (Rimpeläinen, 2006, s. 19). Hän kuitenkin painottaa työssään sitä, että teoreettisen mallin sijasta mallinnus tulisi nähdä väljänä käsitteellisenä hahmotelmana (Rimpeläinen, 2006, s. 19–20). Aution työssä kyselystä kerätyt tiedot ryhmiteltiin, jotta voitiin luoda neljä eri kirjoittajaidentiteettiä ja aineistoon palattiin useita kertoja testaamalla sekä vahvistamalla luotuja identiteettejä (Autio, 2014, s. 32–34). Näissä töissä identiteetin käsite soveltui hyvin menetelmän käyttöön, mikä vahvisti omaan kiinnostusta hyödyntää analyysin tekemisessä grounded theory -menetelmää.

Rakentaessaan teoriaa tutkija pyrkii osoittamaan kerätyn tiedon avulla kuvaa tietystä ilmiöstä. Kerätyn evidenssin ei tarvitse olla virheetöntä, mutta sen tulee olla relevantti kuvaus tutkitusta aihepiiristä. Teoriaa muodostaessa tutkimuksen aihepiiri pysyy samana, vaikka saadut löydökset muuttuisivat tutkimuksen edetessä. Tutkimuksen aihepiirit on uudelleen määritelty jo aiemmissa tutkimuksissa niille relevantteihin tutkimustarkoituksiin. (Glaser & Strauss, 2008, s. 23.) Teoria ei siis ala tyhjiöstä, vaan aiemmat empiiriset yleistyksiset luovat raamit sille ja parantavat sen selitettävyyttä (Glaser ja Strauss, 2008, s. 24–25). Teoriaa ei tule irrottaa aiemmista tieteellisistä keskusteluista vaan se tulee liittää osaksi laajempaa keskustelua (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Aiemman tiedon vertailu kerättyyn uuteen tietoon voi vahvistaa nostettujen kategorisointien ominaisuuksia, auttaa luomaan ulottuvuudet tutkittavalle ilmiölle sekä määrittää tutkittavan joukon (Glaser & Strauss 2008, s. 24–25). Teorian rakentaminen tulee nähdä prosessina, joka pohjautuu kerätyn tiedon yhdistelylle, koodaukselle ja analysoinnille. Näitä eri vaiheita ei tule erottaa toisistaan vaan ne tulee nähdä jatkuvana yhtäaikaista toimintana. (Glaser & Strauss, 2008, s. 43.) Aineistoa kerätään, kehitetään ja pyöritellään siihen asti, kunnes se ei enää tarjoa uutta tietoa kehitettävään teoriaan (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Mielestäni juuri

prosessin jatkuvuudessa ja kehämäisyydessä piilee se Grounded theoryn erityisyys, joka erottaa sen muusta kvalitatiivisesta analyysistä. Corbin ja Strauss (1998, s. 177) sanovatkin, että oli tutkimuskohde mikä tahansa, jatkuva vuorovaikutteinen prosessi tutkimustiedon ympärillä on välttämätön osa grounded theoryä.

Aineistoon tutustuminen ja analyysin pohja käynnistyy aineiston kuvailulla. Siinä aineistossa esitellyt asiat kuvaillaan, esitetään tulkintaa tapahtumista ja aloitetaan aineistossa esiintyvien asioiden käsitteellistäminen. Kuvailu aloittaa aineiston jäsentämisen käsitteiden tai kategorioiden avulla ja niiden sisältämien erojen ja ominaisuuksien ja laajuuden kautta. (Strauss & Corbin, 1998, s. 25.) Seuraavassa vaiheessa grounded theoryyn pohjautuvassa analyysissä aineisto analysoidaan koodaamalla. Koodaaminen samalla pilkkoo aineiston helpommin käsiteltävään muotoon ja jäsentää tutkimusaineistoa. (Strauss & Corbin, 1990, s. 58–61.) Koodauksen ensimmäistä vaihetta kutsutaan avoimeksi koodaukseksi. Tällä prosessilla tarkoitetaan sitä, että tutkija pilkkoo, vertailee, kategorisoi sekä käsitteellistää analysoitavaa aineistoa. (Strauss & Corbin, 1990, s. 61.) Avoimen koodauksen aikana tutkija esittää aineistosta kysymyksiä, etsii samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sekä nostaa aineistosta käsitteitä, joista teorian muodostus voi alkaa. Nämä kaikki tulee nähdä yhteydessä olemassa oleviin ilmiöihin ja tapahtumiin. (Strauss & Corbin, 1990, s. 74.) Seuraavaa vaihetta kutsutaan akselikoodaukseksi. Sillä tarkoitetaan sitä, että luotuja koodeja aletaan tarkentaa kategorisoimalla (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Tässä vaiheessa syvennyttään tiettyihin keskeisiin ominaisuuksiin ja muodostetaan luokista akseleita, joiden alle muodostetaan alaluokkia (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 165). Akselikoodauksen aikana keskityttään erilaisten vaiheiden kautta loogiseen yhdistelemiseen ja tehdään johtopäätöksiä kategorioiden pohjalta liittämällä ne aikaan, paikkaan ja eri ulottuvuuksiin (Strauss & Corbin, 1990, s. 114–115). Kolmatta vaihetta kutsutaan selektiiviseksi koodaukseksi. Tämä on koodauksen viimeinen vaihe, jossa kehitetään ja yhdistellään koodit niin, että ne muodostavat lopuksi ydinkategorian, jonka avulla käsitteellistetään koko tutkimuksen juoni (Strauss & Corbin, 1990, s. 116). Selektiivisen koodauksen aikana järjestelmällisesti liitetään ja etsitään yhteyksiä valitun ydin kategorian ja muiden kategorioiden välillä muodostaen lopulta niistä tutkimuksen teoreettinen malli. Tässä vaiheessa kategorioihin voidaan lisätä ydin kategorialle olennaisia piirteitä sekä kerätä lisää dataa, joka täydentää valittua ydintä. (Strauss & Corbin, 1990, s. 116.) Muut kategoriat yhdistetään ydinkategoriaan luomalla eteenpäin menevä juoni, jonka *grande finale* huipentuu analyyttiseen tarinaan. Tutkijan haasteeksi muodostuu tehtyjen tulkintojen yhdistely toisiinsa sopiviksi, mutta grounded theoryn rakennuspalikat auttavat teorian yhtenäistämässä. (Strauss & Corbin, 1990, s. 142.)

Palatakseni jo aiemmin esitettyyn, teorian muodostus ei tapahdu vain tutkijan oman analyysin ympärillä vaan tärkeä osa grounded theoryyn pohjautuvaa analyysiä

on analyttinen vertailumetodi (Hirsjärvi ja Hurme 2001, 166). Tehdyt koodit ja kategorisoinnit ovat tutkijan suurennuslasin alla ja niitä verrataan aiempaan tutkimukseen sekä niissä esille nostettuihin luokkiin näin todentaen niiden relevanssia. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Analyysin edetessä tutkija todentaa ja tarkistaa teorian luotettavuutta jatkuvasti vertailemalla sitä aiempaan tutkimukseen niin impliittisesti kuin eksplisiittisesti (Glaser & Strauss, 2008, s. 26). Aineistosta nostetut ehdotukset ja erilaiset hypoteesit ovat jatkuvan tarkastelun alla. Käsitteiden luominen ja aineistosta nostettujen käsitteiden vuorovaikutus on tärkeässä osassa aineiston teorisointia, jossa erilaiset teoreettiset kehukset auttavat esittämään aineistosta teoreettisia kysymyksiä. (Corbin & Strauss, 1998, s. 21–24.) Vertailun edetessä kokemusperäinen tieto kehittyy kohti lopullista teoriaa. Tutkimusprosessin aikana kerätyt ideat ja heränneet kysymykset voidaan sisällyttää osaksi analyysia. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

4.2 Teemahaastattelu tiedonkeruumuotona

Lähdin kartoittamaan aiemman tutkimuksen pohjalta mahdollista aineistoa tutkielmalleni. Kysyin myös neuvoa aineiston suhteen Itä-Suomen yliopiston, Karjalan tutkimuslaitoksen professorilta Pekka Suutarilta. Päädyin kuitenkin lopulta hankkimaan aineistoni itse, sillä koin, että kiinnostuksen kohteestani ja tutkimusongelmasta ei löytynyt valmista aineistoa. Haastatteluihin päädyin siksi, että olin kiinnostunut haastattelujen tekemisestä. Tämän lisäksi haastattelujen avulla saisin kysytyä niitä asioita, jotka olin aiemman tutkimuksen pohjalta hahmotellut tutkielmalleni merkitykselliseksi. Tutkimusaihe tuntui minusta tärkeältä ja koin, että erityisesti tunteisiin ja muistoihin liittyvät kysymykset olisi helpointa selittää laajemmin teemahaastattelussa kuin esimerkiksi lomakekyselyn pohjalta. Mielestäni haastateltavilla olisi haastattelun aikana mahdollisuus kuvailla vastauksiaan eri mielikuvien ja laajempien selityksien avulla, jotka eivät välttämättä pääsisi oikeuksiin lomakkeen kautta. Koin myös, että haastateltavilta voisi nousta haastattelutilanteessa esiin jotain huomioita, joita en välttämättä olisi osannut edes kysyä. Teemahaastattelun valitsinkin siksi, että sen avulla on mahdollista kuunnella haastateltavaa ja edetä haastateltava etusijalla (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Ajattelin, että teemahaastattelu olisi hyvä tapa opetella haastattelujen tekemistä. Pidin myös siitä ajatuksesta, että kysymyksen asettelussa voidaan haastattelutilanteessa joustaa niin, että ydinasiat pysyvät apuna ohjauksessa haastattelun tematiikkaa. Teemahaastattelu sopii myös erityisesti vähemmän tunnettujen asioiden tutkimiseen (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Tämän lisäksi kokemusta, tunteita ja merkityksiä tutkittaessa teemahaastattelu on sopiva vaihtoehto, sillä siinä ollaan kiinnostuneita kokemusmaailmasta (Hirsjärvi & Hurme,

2001, s. 47–48). Nämä olivat tärkein syy sille, miksi koin teemahaastattelun sopivan erinomaisesti tähän työhön. Haastatteluun sisältyy myös haasteita esimerkiksi aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan, sillä niiden tekemiseen ei löydy valmiita malleja. Tämän lisäksi haastattelut ja niiden litterointi vievät aikaa ja mahdollisia resursseja, joista tämän tutkimuksen kohdalla etähaastattelut säästivät allekirjoittaneen kuluilta. Haastattelutilanteessa myös haastateltava tai haastattelija voivat vaikuttaa haastattelun luotettavuuteen esimerkiksi haastateltavan antaessa vastauksia, joita kokee haastattelijan haluavan kuulla. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 35.) Tämän lisäksi aineiston analyysi pohjautuu haastattelijan tulkintaan, mihin voi vaikuttaa esimerkiksi haastateltavan oletukset ja ennakkoluulot.

Teemahaastattelupohja luodaan aiempaan tutkimukseen ja aihepiiriin syventymisen pohjalta. Haastatteluteemojen valinta on suunnitteluvaiheen yksi tärkeimmistä vaiheista ja valittujen teemojen tulisi olla niin laajoja, että ne pystyvät sisällyttämään todellisen ilmiön moninaisuuden. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 66–67.) Tämän lisäksi myös haastateltavaksi tulee valita sellaiset ihmiset, joilta arvioidaan parhaiten saavan aineistoa tutkitusta ilmiöstä. Teemahaastattelu on avointa tutkimusta strukturoidumpi, jossa haastattelun teemat ja aihepiirit pysyvät samana jokaisessa haastattelussa, vaikka liikkuminen niiden ympärillä on joustavaa eikä sitä ohjaa tiukka etenemisjärjestys. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 47–48, Eskola & Suoranta, 2000, s. 86–87.) Teemahaastattelun luonnetta kuvaakin keskustelu, jossa ennalta määrätyt teemat ohjaavat keskustelua. Keskustelussa annetaan tilaa haastateltavan tulkinnoille, merkityksenannoille ja vapaalle puhumiselle. Tutkijan tehtävä on keskittyä keskusteluun ja seurata tai ohjata haastattelua teemojen ja lyhyiden muistiinpanojen avulla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Haastattelun tekeminen vaatii harjoitusta ja siksi koin tärkeäksi pitää harjoitteluhaastattelun ennen virallisia haastatteluja. Harjoitteluhaastattelu auttoi ymmärtämään haastattelurungon ongelmia ja vahvistamaan omaa haastattelijapositionia. Haastattelujen edetessä myös oma osaaminen kehittyi ja ensimmäisten haastattelujen jälkeen oman jännityksen sijaan pystyi keskittyä todellisesti haastateltavien vastauksiin ja keskusteluun. Päädyin myös lopulta jättämään harjoitteluhaastattelun osaksi aineistoa, sillä uskoin sen tuovan lisäarvoa tutkimukselle.

4.3 Haastattelurunko

Lähdin hahmottelemaan mahdollista haastattelurunkoa aiemman tutkimuksen pohjalta. Aiemmassa tutkimuksessa (esim. Sarhimaa, 2017.) korostettiin erityisesti sitä, että karjalaa käsittelevässä tutkimuksessa tulisi keskittää huomio karjalan kieleen kielien uhanalaisuuden vuoksi. Sarhimaa (2017) huomioi myös sen, että nykykarjalaisesta

kulttuuriperimästä ei löydy vielä aiempaa tutkimusta. Tämän lisäksi vähemmistöjen kokemuksia tutkineet tutkijat (esim. Ilonen, 2013, Ahmed, 2018) korostivat tunteiden, muistojen ja kokemusten merkitystä. Siksi koin tärkeäksi lisätä nämä myös omaan haastattelurunkooni. Karjalaisista, erityisesti kielestä ja kulttuurista, tehdyssä aiemmassa kyselytutkimuksessa (Sarhimaa, 2017 ym.) erityisesti nuoret aikuiset ja lapset ovat loistaneet poissaolollaan ja vähäisellä vastaamishalukkuudella, joten se on yksi tärkein syy miksi päädyin tekemään haastatteluja nuorille aikuisille (18–32-vuotiaille). Päädyin lopulta jättämään lapset tutkimukseni ulkopuolelle, sillä kiinnostuin erityisesti siitä millaisia kokemuksia omalla ikäryhmälläni, olisi kieleen, kulttuuriin ja karjalaisuuteen liittyen.

Haastattelurunkoni muotoutui yhdeksän eri teeman ympärille, joihin päädyin erityisesti aiemman tutkimuksen ja kiinnostuksen kohteideni kautta. Erityistä kiinnostusta minulla oli keskittyä kielen, kulttuurin ja karjalaisuuteen liittyviin tunteisiin, muistoihin ja ajatuksiin. Koska kieliyhteisössä eri kielimureiden välillä on ollut eripuraa, liitin myös haastattelurunkoon kysymyksiä kieliyhteisöstä. Kieliyhteisöstä, perheen ja laajemman suvun merkityksestä ja yhteisöllisyydestä kehittyikin yksi tärkeä osa haastatteluja. Yhteiskuntatieteilijänä olen kiinnostunut kielen ja kulttuurin poliittisesta tilanteesta ja halusin ottaa sen myös osaksi haastatteluja. Minulla oli ennakkotajatus siitä, että haastateltavani voisivat olla erityisen kiinnostuneita kielipolitiikasta, sillä erityisesti Karjalaiset nuoret Suomessa nuorisjärjestö on erityisen aktiivinen toimija liittyen kielen aseman parantamiseen. Haastattelurunko alkoikin muotoutua karjalan kielen ja kulttuurin ympärille niin yksilö kuin yhteiskuntatasollakin. Halusin erityisesti keskittyä karjalan kieleen ja sen merkitykseen haastateltaville, mutta haastattelujen edetessä karjalaisesta kulttuurista ja karjalaisuudesta kehittyi kielen rinnalla tärkeä osa haastatteluja. Tämän lisäksi halusin ylläpitää kokemusten, tunteiden ja muistojen merkitystä osana haastatteluja. Haastattelun teemat olivat: 1. Kieleen tutustuminen ja muistot 2. Kielitaito 3. Kieli ja tunteet 4. Kielen käyttö 5. Kielen käyttö ja muut ihmiset 6. Karjalaisuus 7. Yhteiskunnallinen asema ja tunteet 8. Kieliyhteisö 9. Kielen tulevaisuus.

Aloitin jokaisen haastattelun kertomalla aluksi itsestäni ja omista motiiveistani ja kiinnostuksen kohteistani liittyen karjalan kieleen, karjalaisuuteen ja kulttuuriin. Tämän lisäksi halusin lyhyesti kertoa siitä, miksi teen pro gradu -työtä tästä aiheesta ja mitkä oletukset ohjaavat omaa ajattelua. Minulla on henkilökohtainen side karjalaan ja karjalan kieleen sekä karjalaiseen kulttuuriperimään tai perinteisiin, jonka halusin tuoda myös esiin osana haastatteluja. Haastattelun alussa minulla oli myös muutamia lämmittelykysymyksiä, joissa halusin kysellä haastateltavien suhteesta ja muistosta liittyen karjalan kieleen, kulttuuriin ja karjalaisuuteen. Ne kysyin varsin samantyyppisinä jokaiselta haastateltavalta, mutta muut kysymykset elivät haastattelujen mukana. Haastattelu löytyy kokonaisuudesta työn lopusta, johon olen kirjannut jokaisen

teeman alapuolelle ajatuksia tai apukysymyksiä. (LIITE 2 Teemahaastattelurunko) Haastattelun teemojen muotoilu helpottui, mitä enemmän tutustuin aiempaan tutkimukseen. Myös harjoitteluhaastattelu vahvisti haastattelurunkoani ja toivat esiin myös lisänäkökulmia, mitkä olivat tärkeitä havaintoja, jotka auttoivat minua muissa haastatteluissa.

4.4 Tutkimusetiikka ja kulttuurisensitiivisyys

Haastattelututkimukseen liittyy paljon erilaisia eettisiä kysymyksiä, jotka on hyvä ottaa huomioon. Tämän tutkimuksen kannalta tärkeitä eettisiä periaatteita on haastateltavan etukäteinen informointi tutkimuksesta, tutkimuksen tietosuojasta sekä näiden pohjalta saatu haastateltavan suostumus. Tämän lisäksi eettiset kysymykset voivat liittyä tutkimuksen luotettavuuteen, haastateltavien yksityisyyden säilyttämiseen sekä tutkimuksen seurauksiin. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 19–20.) Tutkimuksen tarkoituksessa tulisi pohtia tiedon tuottamisen lisäksi sitä, millainen vaikutus sillä on tutkittavaan ja parantaako tutkimus tutkittavan inhimillisiä olosuhteita jollain tavalla tai aiheutuuko haastattelutilanteesta jotain seurauksia haastateltavalle. Myös haastattelun litteroinnissa ja analyysissä tulisi pitää mielessä eettiset kysymykset, kuten esimerkiksi miten tarkasti litterointi toteutetaan tai haastattelut analysoidaan. Yllä esitettyjen lisäksi myös raportoinnissa tulee huomioida haastateltava ja haastattelujen luotettavuus sekä raportin seuraukset niin haastateltavalle kuin haastateltavia koskevalle ryhmällekin. (Kvale, 1996, s. 111.)

Haastateltavia etsin järjestöjen sähköpostilistojen, Facebookin sekä tuttavien kautta kyselyjen pohjalta. Haastattelukutsussa esittelin perustiedot tutkimuksesta, tutkimuksen tietosuojan, tutkimusluvan sekä sen miten tutkimuksen suostumus tapahtuu ja mitä se pitää sisällään. Tehdyn kyselyn laadinnassa sekä tutkimusaineiston käsittelyssä noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita, joka löytyi haastattelukutsun liitteenä. Koska toteutin haastattelut Teams-palvelulla, mainitsin myös tämän palvelun sallimat rajat osana tutkimuksen tietosuojaa. Haastateltuja ei ollut Teamsin vuoksi mahdollista toteuttaa anonyymina, mutta haastateltavilla oli mahdollisuus olla haastattelutilanteessa ilman kameraa. Haastattelujen luonne muuttui haastattelujen edetessä, sillä osassa haastatteluissa korostui erityisesti karjalaisuus ja karjalainen kulttuuriperimä karjalan kielen sijaan. Jouduin myös pohtimaan analyysia tehdessäni sitä, että analyysissä säilyisi sama tematiikka, mihin haastateltavat alun perin suostuivat.

Koska haastattelun kohteena on vähemmistöryhmä, tulee mielestäni haastattelun ja lopullisen tutkielman toteutuksessa huomioida kulttuurisensitiivisyys. THL

kuvailee kulttuurisensitiivisen työskentelyotteen tarkoittavan kunnioittavan ilmapiirin luomista eri kulttuureista tulevia ihmisiä kohtaan. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa kykyä ymmärtää ja arvostaa muita kulttuureja. (THL, 2021.) Vaikka karjalainen vähemmistöryhmä on minulle tuttua oman taustani puolesta, koen, että kulttuurisensitiivinen ja yleisesti sensitiivinen työskentelyote on tärkeä osa muiden ihmisten kohtaamista. Tämän lisäksi haastattelut, jonka aiheena on tunteet, muistot ja haaveet tulee toteuttaa tietyllä herkkyydellä ja näitä asioita ”mässäilemättä”. Aiempien tutkimusten (ks. esim. Sarhimaa, 2017, Jokinen, 2019, Tarkkiainen, 1986) mukaan karjalaisiin ja karjalan kieleen kohdistuu erilaisia vääristyneitä ja stereotypistäviä oletuksia. Tämän vuoksi koen, että minun tulee olla erityisen herkkä näistä oletuksista ja pyrkiä itse välttämään omien oletusten tekemistä. Minusta on myös tärkeää, että työni ei luo oletuksia millaisia karjalaisten tai karjalaistaustaisten tulee olla vaan pyrkii luomaan kuvaa niistä työkaluista, joita hyödynnetään oman karjalaisuuden prosessissa.

4.5 Haastattelujen toteuttaminen

Haastattelut toteutin etänä Microsoft Teamsilla kahdessa erässä syksyllä 2021 ja alkuvuodesta 2022. Pidin koko ajan avoimena sen, kuinka monta haastattelua tulisin lopulta tekemään. Tämä onkin tyypillistä grounded theory -menetelmän käytössä, jossa tutkija voi palata keräämään aineistoa analyysin eri vaiheiden aikana. Itse lopetin uusien haastattelujen tekemisen avoimen koodauksen aloitettuani sillä koin tutkimusjoukon olevan kooltaan sopiva pro gradu -työhön. Etenin haastattelujen kanssa hieman sen mukaan, kuinka paljon haastateltavia löytyisi ja halusinko syventää tutkimustani vielä johonkin suuntaan. Ennen haastatteluja minulla oli jokin alustava ajatus mihin suuntaan haastattelut tulisivat etenemään, mutta haastattelujen edetessä suunnat vaihtoivat ja muuttivat muotoaan varsin useasti. Haastattelujen pituudet vaihtelivat noin 30 minuutista muutamaan tuntiin. Haastattelun teemat ohjasivat haastattelujen kulkua. Koska osa teemoista oli varsin rinnakkaisia keskenään, ne linkittyivät yhteen osassa haastatteluja. Haastatteluissa painottui hieman eri asiat riippuen siitä, oliko haastateltava opiskellut karjalan kieltä ja oliko haastattelujen teemat miten tuttuja haastateltavalle. Palaan haastatteluihin vielä syvällisemmin seuraavassa osiossa: Aineiston analyysi ja tulkinta, jossa aluksi kuvaan tutkimuksen tavoitetta tutkimuskysymyksien avulla, josta siirryn kohti litterointiprosessin avaamista. Litterointiprosessin jälkeen lähdän kuvailemaan haastatteluja ja aloitan tutkielman koodauksen kolmen eri koodausvaiheen avulla. Koodauksesta siirryn kohti aineiston analyysia ja lopullista tutkimuksen teoriaa.

5 AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA

5.1 Analyysin pohjana olevat tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tavoitteena on kuvailla karjalaisten identiteettiä ja identiteetin rakentumisen prosessia identifikaatiota ja pyrkiä vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin (Katso myös luku 1. Johdanto ja tutkimuskysymykset) :

1. Mitä elementtejä Suomen karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentaminen sisältää?
2. Mitä tunteita, kokemuksia ja muistoja liitetään karjalan kieleen ja kulttuuriin?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin kuvailemaan sitä laajaa prosessia mitä identiteettien ja kulttuuri-identiteettien ympärillä käydään. Tätä prosessia kuvaan aineiston koodauksen, akselikoodauksen ja selektiivisen koodauksen pohjalta. Identiteetin rakentaminen huipentuu teorian muodostamiseen, mitä kuvailen yksityiskohtaisesti kuudennessa luvussa: tutkimustulokset ja teoria. Identiteetin näen Stuart Hallin (2002) tapaan prosessina, mikä on ainaisessa muutoksessa ja minkä liikkeeseen vaikuttavat historiassa rakennetut narratiivit, diskurssit, representaatiojärjestelmät sekä niihin kietoutuneet valtasuhteet. Identiteetin rakentaminen muodostuu erilaisten elementtien pohjalta, joiden avulla Suomen karjalainen vähemmistö pyrkii vakuuttamaan omaa identiteettiään itselleen ja muille. Näitä elementtejä kuvailen koko anaalyysin ajan ja kuudennessa luvussa: tutkimustulokset ja teoria syvennyn näihin elementteihin yksitellen. Toisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin tuomaan esiin sitä kirjavaa tunteiden, kokemusten ja muistojen joukkoa, mitä karjalan kieleen ja kulttuuriin liitetään. Ne eivät toimi

yhteiskunnasta irrallisina vaan yhteydessä kaikkeen toimintaa sekä erilaisten identiteettien oikeutuksina. Tunteita, kokemuksia ja muistoja kuljetan mukana koko analyysin ajan. Salamin (2021) käsite *europatriarkkaalinen tieto* luo tiedosta hierarkkista järjestelmää, missä neutraalina nähdään valkoisen miehen maailmankuva (Salami, 2021, s. 32). Tässä työssä haluan välttää europatriarkkaalisen tiedon tuottamista ja korostaa kokemusten, muistojen ja tunteiden tärkeyttä, mitkä ovat validi osa tietoa ja sen tuottamista sekä muiden identiteettien esiin tuomista.

5.2 Aineiston litterointi

Lähdin purkamaan tallennettua haastatteluaineistoa kirjoittamalla puhtaaksi eli litteroimalla koko haastattelunauhoituksen. Kirjoitin sanatarkasti koko nauhoitteet sisältäen haastateltavan ja haastattelijan puheet. Litteroinnissa apuvälineenä käytin Microsoft Wordin saneluohjelmaa, joka saneli kuultavan haastattelunauhoituksen kokonaisuudessaan. Hyödynsin kahta tietokonetta, josta toisesta laitoin haastattelunauhoituksen päälle ja toisesta Wordin sanelutoiminnan käyntiin. Sanelu nopeutti omaa litterointiprosessia, vaikka jouduin muokkaamaan jokaisen lauseen vielä oikeaksi sisältäen esimerkiksi haastateltavan puhuman murteen ja oikeat sanat. Word saneli haastattelun putkeen ilman välimerkkejä tai taukoja, joten lopuksi kuuntelin haastattelun vielä uudestaan ja lisäsin välimerkit, tauot sekä erottelin haastattelijan ja haastateltavan puheenvuorot toisistaan. Jos haastateltava piti huomattavasti muita hengähdystaukoja pidempiä miettimistaukoja, merkitsin ne erikseen haastatteluun. Lyhyet tauot jätin huomaamatta, sillä en kokenut niitä merkittäväksi analyysin kannalta. Merkitsin haastatteluun myös esimerkiksi haastateltavan tekemät naurahdukset, sillä mielestäni ne kuvasivat hyvin haastateltavan huvittuneisuutta, kiusaantuneisuutta tai epävarmuutta. Naurahdusten lisäksi merkitsin ylös myös erityisen syvät huokaukset ja Wordin sensuroimat kiro sanat.

Haastattelut toteutin kahdessa erässä. Ensimmäiset haastattelut toteutuivat syksyllä 2021 ja loput alkuvuodesta 2022. Vuoden 2022 alussa järjestettävien haastattelujen aikaan Microsoft Teamsiin oli tullut uusi päivitys, joka litteroi haastattelunauhoituksen automaattisesti haastattelua nauhoittaessa. Tämä oli positiivinen yllätys, jonka ansiosta säästyin ylimääräiseltä Wordin saneluvaiheelta. Teamsin litterointi oli todella sanatarkka, mutta se muokkasi murteella puhutut haastattelut kirjakieleksi. Tekoälyn sanavarasto ei suomeksi ole vielä mitä suurin, joten osa sanoista sai valmiin litteroinnin kautta jopa huvittavia uusia sanamuunnoksia. Jouduin siis käymään näidenkin haastattelujen kanssa lävitse jokaisen puheenvuoron ja muokkaamaan kirjoitetun puheen vielä sopimaan yhteen puhujan murteen kanssa. Sekä Teams että Word sensuroi jokaisen kiro sanan, joten lisäsin ne takaisin puhtaaksikirjoituksiin. Litterointiprosessi

oli aikaa vievää, mutta sen etuna oli aineistoon syvällisempi tutustuminen ja lopulta jokaisen haastattelun ulkoa oppiminen.

5.3 Aineiston kuvailu ja koodauksen aloitus

Haastatteluaineiston puhtaaksikirjoituksen ja pseudonymisoinnin jälkeen latsin jokaisen haastattelun Taguette-ohjelmaan ja lähdin lukemaan aineistoja lävitse. Huomasin varsin nopeasti, että ohjelma osoittautui minun aineistolleni liian yksinkertaiseksi ja sen takia siirsin aineiston minulle suositeltuun QDA Miner Lite -ohjelmaan. Vaikka aineisto olisikin tullut tutuksi litterointiprosessissa, on hyvä lukea se vielä useasti lävitse ja tätä kautta hahmottaa sen erityispiirteet ja asioiden toistuvuudet. Lukiessani aineistoa lävitse, merkitsin itselleni ylös asteriksimerkillä tärkeitä tunteita ja samanaikaisesti loin joitain alustavia koodeja teemahaastattelun teemojen mukaisesti. Haastattelun teemat olivat: Kieleen tutustuminen ja muistot; kielitaito; kieli, tunteet ja merkitys; kielen käyttö; karjalaisuus; kielen yhteiskunnallinen asema ja tunteet; kieliyhteisö; ja kielen tulevaisuus. Hirsjärvi ja Hurme (2001, s. 143) kirjoittavat siitä, että on erityisen tärkeää lukea aineisto lävitse juuri kokonaisuutena, jolloin siitä alkaa hehertää erilaisia ajatuksia, tunteita ja kysymyksiä. Aineistoa lukiessa tulisi pohtia esiintyykö siinä jatkuvuutta, toistuvatko erilaiset käyttäytymistavat tai onko aineistojen välillä nähtävissä erilaisia yhteenliittymiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143.)

Kokonaisuuden hahmottamisessa itselle ja lukijalle toimii hyvänä työkaluna aineiston kuvailu. Kuvailemisella kartoitetaan haastateltu joukko: millaisia ominaisuuksia juuri heillä on sekä miten tutkittu ilmiö on yhdistettävissä esimerkiksi aikaan, paikkaan tai kulttuuriin. Kuvailun tarkoituksena on vastata muun muassa kysymyksiin: kuka, missä, milloin, kuinka paljon tai kuinka usein. (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 145-146.) Ihmisillä on tarve kuvailla eri asioita kuten tapahtumia, tunteita tai muita ihmisiä ja se on tärkeässä osassa erilaisten ideoiden ylös kirjoittamisessa. Kuvailu auttaa myös lukijaa ymmärtämään tapahtumien kulun. (Corbin & Strauss, 1998, s. 16.) Seuraavaksi kuvailen omaa haastatteluaineistoani kartoittamalla kokonaisuuden, josta siirryn kuvailemaan haastateltavien karjalan kielen osaamista ja erilaisia kieliyhteyksiä. Tämän jälkeen kuvailen hieman karjalaista kulttuuria ja karjalaisuutta, jonka jälkeen pohdin aineistoa suhteessa aikaan, paikkaan tai kulttuuriin.

5.3.1 Haastatteluaineiston yleiskuvaus

Litteroitu haastatteluaineisto koostuu 93 sivusta ja seitsemästä eri haastattelusta. Kuusi haastattelua on toteutettu tutkimuksen niin sanotuille kohdehenkilöille 19-32-vuotiaille karjalaisille tai karjalaistaustaisille henkilöille. Yksi haastatteluista oli alun

perin tarkoitettu harjoitteluhaastatteluksi, sillä haastateltava on kohdehenkilöitä reilusti vanhempi. Päädyin kuitenkin säilyttämään tämän haastattelun osana analyysia, sillä se tuo mielestäni lisäarvoa tutkimukselle. Haastateltavien iät muodostuivat niin, että kahteen nuorimpaan ikäryhmään (18–22- ja 23–27-vuotiaisiin) kuului kaksi haastateltavaa, kolmanteen ryhmään (28–32-vuotiaisiin) kuului neljä haastateltavaa ja vanhimpaan ryhmään (yli 33-vuotiaisiin) kuului yksi haastateltava. En kysynyt haastateltavilta erikseen heidän sukupuoliaan, koska halusin sukupuolen sijasta keskittyä juuri ikäryhmään, mutta osa heistä kertoi sukupuolensa erikseen oman esittelynsä yhteydessä. Haastateltavista yksi kertoi olevansa mies ja kaksi haastateltavaa kertoi olevansa nainen. Kaikilla haastateltavilla oli jokin sukuyhteys karjalaan tai karjalan kieleen, mistä kerron vielä tarkemmin seuraavissa luvuissa. Haastateltavia etsin kahden eri karjalaisseuran (Karjalaiset nuoret Suomessa ry ja Karjalan kielet ry) sähköpostilistojen ja Karjalan kielet ry Facebook-ryhmän kautta. Tämän lisäksi kyselin tuttaviltani, joilla oli jokin yhteys Karjalaan, karjalaiseen kulttuuriin tai karjalan kieleen. Jaoin myös omalla Facebook-sivullani haastattelukutsua ja Facebook-kaverini jakoivat haastattelukutsua omilla sivuillaan ja sain myös tätä kautta muutamia haastateltavia.

Minulla oli ennako-oletus siitä, että haastateltavat olisivat taustansa puolesta aktiivisia karjalaistoimijoita esimerkiksi seuratasolla tai aktivismikentällä. Tällä tarkoitan sitä, että he kuuluisivat esimerkiksi johonkin karjalaisjärjestöön tai -seuraan tai tekisivät aktivismia karjalan tai karjalan kielen ympärillä. Seuratoiminnalla tarkoitan sitä, että haastateltava olisi jonkin karjalaisseuran jäsen tai aktiivitoimija. Koska etsin haastateltavia eri reittien kautta, oli haastateltavissa paljon eroavaisuuksia seuratoiminnan suhteen. Karjalaisseurojen ja Facebook-ryhmän kautta tulleet haastateltavat olivat aktiivisesti mukana seura- tai aktivismikentällä. Muista reiteistä tulleet haastateltavat eivät olleet mukana seura- tai aktivismikentällä. Heistä kuitenkin osa oli mukana erilaisissa karjalaan tai karjalan kieleen liittyvissä Facebook-ryhmissä tai erilaisissa karjalaiskeskusteluryhmissä. Haastateltavista kolme oli mukana seura- ja aktivismikentällä, kun taas loput neljä eivät olleet.

5.3.2 Haastateltavien karjalan kielen taito ja kieliyhteys

Haastateltavissa oli eroavaisuuksia kielitaidon suhteen. Pohdin aluksi, että haastateltaisin vain karjalan kieltä hyvin taitavia, mutta lopulta laajensin joukkoa myös karjalan kieltä taitamattomiin karjalaisiin tai karjalaistaustaisiin henkilöihin.

Osa haastateltavista oli opiskellut karjalan kieltä useita vuosia, toiset vasta aloittelivat opiskelua ja kolmannet eivät olleet aikeissa opiskella kieltä lähivuosina tai lainkaan. Kieliprofiilit jakaantuivat seuraavanlaisesti – kaksi haastateltavaa oli opiskellut karjalan kieltä noin 10–15-vuotta, yksi haastateltava oli opiskellut kieltä noin 3–4-vuotta ja yksi haastateltava oli juuri aloittanut karjalan kielen opiskelun. Tämän lisäksi eräs haastateltava ymmärsi varsin hyvin karjalan kieltä ja osasi puhua sitä lyhyitä

fraaseja, vaikka ei ollut ikinä opiskellut kieltä. Viimeiset kaksi haastateltavaa eivät osanneet karjalan kieltä, eivätkä olleet sitä opiskelleet, mutta toinen heistä kertoi kyllä ymmärtävänsä joitain sanoja ja fraaseja. Kukaan haastateltavista ei ollut oppinut karjalan kieltä niin sanottuna ensimmäisenä kielenä tai äidinkielenään, vaikka osa olikin kuullut kieltä jossain määrin lapsuuden kodissaan. Yhden haastateltavan vanhempi oli suomenkielisen lisäksi sekä karjalan- että venäjänkielinen, mutta haastateltavalle ei karjalan kieltä ollut perheensisäisesti siirretty. Haastateltavista kuudella oli vähintään yksi karjalankielinen isovanhempi, tämän lisäksi yhdellä oli karjalainen isovanhempi, joka kielitieteiden mukaan puhui kannaksen murteita. Eräällä haastateltavalla oli sekä karjalaa että kannaksen murteita puhuvia isovanhempia. Kaikkien haastateltavien vanhemmista tai/ja isovanhemmista vähintään yksi oli syntynyt Raja-Karjalassa tai Karjalan kannaksella.

Haastateltavista neljä oli opiskellut, opiskeli tai oli aloittanut karjalan kielen opinnot Itä-Suomen yliopistossa. Opintotausta näkyi haastatteluissa siinä, että yliopisto-opintojen suorittaneilla tai opintoja suorittavilla oli todella vankka tietopohja karjalan kielestä, kulttuurista ja historiasta. Nämä haastateltavat lähtivät helposti analysoimaan teoreettisella tasolla karjalan kieltä pelkkien omien kokemusten sijasta. Tämä synnytti koodin: asiantuntija, jossa näkyy tämä kahden eri subjektin vaihdos haastateltavasta tai ”kokijasta” asiantuntijaksi. Moni oli aloittanut karjalan kielen opiskelun aluksi itsenäisesti erilaisten kirjojen ja perheen sekä lähipiirin tuen avulla. Erityisesti kaikkein kauiten kieltä taitaneet kertoivat siitä, että kielenopiskelumateriaalia oli aluksi vaikea löytää. Kieltä oli opiskeltu myös erilaisilla kansalaisopiston kursseilla tai sosiaalisessa mediassa Facebook-ryhmien tai Discord-kanavien avulla. Muutama haastateltava työskenteli tai oli työskennellyt karjalan kielen parissa. Yliopistossa karjalan kieltä opiskelleet tai opiskelevat olivat myös tehneet opintoihin kuuluvia kielituotoksia kuten esimerkiksi käännöstöitä.

Karjalan kielen murteista korostui erityisesti livvin karjalan osaaminen. Useimmat perustelivat livvin kielen opiskelua erityisesti sillä, että se oli se murre mitä omassa suvussa oli puhuttu tai murrekartaston mukaan lähimpänä aluetta mistä oma suku oli kotoisin. Tämän lisäksi osa kertoi siitä, että livvin murretta oli eniten murteista normitettu ja siksi materiaaleja oli helpommin saatavilla. Yksi haastateltava haluaisi vielä tulevaisuudessa opetella eteläkarjalan murteen, joka oli ollut haastateltavan suvun kieli. Parhaiten karjalan kieltä taitavat osasivat parhaiten siis livvin karjalaa, mutta olivat tämän lisäksi käyneet myös muilla karjalan kielen kursseilla tai opiskelleet ennen livviä jotain muuta murretta. Osa heistä oli käynyt vienan tai/sekä eteläkarjalan kursseilla sekä muutama osasi tämän lisäksi myös tverin karjalaa ja/tai lyydin kieltä. Heidän kielitaitonsa oli todella vahva ja osa heistä kertoi pystyvänsä esimerkiksi keskustelemaan, työskentelemään ja kirjoittamaan jopa akateemista tekstiä sekä tekemään tutkimuksia karjalan kielellä, vaikka kaikista moderneista teemoista

puhuessa sanavarasto saattoikin olla vaillinainen. Muutama hyvin kieltä taitavista, viittasi siihen, että oma kieli ei oli saanut vaikutteita useasta murteesta sekä muiden karjalaisten puheesta. Hyvin kieltä taitavien lisäksi yksi haastateltava oli aloittanut livvin karjalan opiskelun yliopistossa ja osasi jo tuottaa karjalan kieltä erityisesti tekstimuotoisesti. Yksi kieltä taitamaton haastateltava sanoi, että kivahan aina kieliä oli oppia, mutta ei silti kokenut karjalan kieltä niin läheiseksi kuin itse karjalaisuuden tai karjalan kulttuurin. Tämän lisäksi yksi haastateltava kertoi olevansa huono kielissä ja ei sen vuoksi kokenut karjalan kielen opiskelua niin tarpeelliseksi kun yleisesti käytettävien kielten. Hyvä kielitaito ja kielipää esiintyi myös muissa haastatteluissa. Kaikkia Itä-Suomen yliopistossa karjalan kieltä ja kulttuuria opiskelleita ja opiskelun aloittaneita yhdistikin se, että kaikki kokivat omaavansa hyvän kielipään ja suuren kiinnostuksen kielten opiskeluun ylipäätään.

5.3.3 Karjalaisuus ja karjalainen kulttuuri

Vaihtelevan kielitaidon vuoksi osassa haastatteluja korostui karjalaiset perinteet ja karjalaisuuden tai karjalaisen kulttuurin käsittely kielen sijaan. Karjalaisuus ja karjalainen kulttuuri oli jokaisella haastateltavalla yhteydessä omaan sukuun. Karjalaisuus liitettiin erilaisiin perheen tapoihin ja toimintaan, vieraanvaraisuuteen tai esimerkiksi erilaisiin konkreettisiin objekteihin. Karjalaisuuden liittäminen kapeasti tiettyihin tapoihin oli hankalaa. Eräs haastateltava kommentoikin sitä, että oman karjalaisuudesta kertominen on suhteellisen mahdotonta, kun ei hänellä ole muun kulttuurin kokemusta. Karjalaisen kulttuuriin liitettiin esimerkiksi käsityöt sekä sisustuksessa ikonit. Tämän lisäksi karjalaisuus liitettiin omiin perinteisiin, juhliin ja tapakulttuuriin. Viisi haastateltavista liitti ortodoksisen uskonnon osaksi omaa karjalaisuutta. Osa myös pohti, että karjalaista kulttuuria ja ortodoksista uskontoa ja sen tapoja on vaikea erottaa toisistaan. Karjalaisuuteen liitettiin myös yhteisö, yhteisössä eläminen ja yhteiset kokemukset, jotka yhdistävät karjalaisia. Karjalaisuus koettiin olevan yhteydessä omiin juuriin. Vastaukset jakautuivat hieman sen mukaan, kokiko haastateltava itsensä karjalaiseksi vai ei. Yksi haastateltava osasi vahvasti sanoa olevansa karjalainen. Muutama haastateltava ei kokenut niin kovaa tarvetta määritellä itseään kansalaisuuden pohjalta, mutta koki kuitenkin olevansa joltain osin karjalainen sekä samastuvansa karjalaisiin. Yksi haastateltava koki olevansa enemmän karjalainen, kun suomalainen vaikka ei kokenut kansalaisuutta niin tärkeäksi. Kuitenkin melkein jokainen haastateltava koki olevansa joltain osin karjalainen, karjalaistaustainen tai karjalaislähtöinen, mutta moni sanoi, etteivät he olleet täysin karjalaisia. Yksi haastateltava erottui muista sillä, että hän ei kokenut olevansa karjalainen, mutta koki oman äitinsä olevan puoliksi karjalainen.

5.3.4 Haastatteluaineisto suhteessa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin

Olen aiemmin kuvaillut haastateltavaa joukkoa ja erityisesti heidän taustaansa ja ajatuksiaan liittyen karjalan kieleen, karjalaisuuteen ja karjalaiseen kulttuuriin. Koska haastattelut toteutettiin kahdessa osassa syksyllä 2021 ja alkuvuodesta 2022, oli jokaiseen haastatteluun joltain osin voinut vaikuttaa koronakriisi ja sen vaikutukset yhteiskuntaan. Esimerkiksi toteutin haastattelut etänä Microsoft Teamsin kautta ja ilman kriisin aiheuttamaa etätyöskentelynormia olisin toteuttanut haastattelut läsnä. Etätyöskentelynormin kautta erilaiset digitaaliset toimet paranivat, mistä esimerkkinä Microsoft Teamsiin tullut uusi päivitys, joka litteroi haastattelun haastattelijan puolesta. Kaikki haastattelut toteutettiin pitkittyneen koronakriisin jälkeen ajankohtana, jolloin maailma oli joltain osin avautunut esimerkiksi valtion rajojen osalta. Koronakriisi oli kuitenkin vaikuttanut haastateltaviin esimerkiksi niin, että opiskelu, työ tai huvimatkat Venäjän puoleiseen Karjalaan olivat keskeytyneet. Myös erilaiset kokoon-tumiset olivat peruuntuneet tai siirtyneet verkkoon. Tämä on varmasti vaikuttanut siihen, että sosiaalisen median kanavat olivat tärkeä väline kielen ja kulttuurin vaihtoon. Yksi haastateltava oli etätyöskentelyn vahvistumisen vuoksi voinut aloittaa opiskelut Itä-Suomen yliopistossa, koska opinnot olivat nyt mahdollista suorittamaan etänä.

Tämän lisäksi sosiaalisessa mediassa ja muussa mediassa oli enemmän näkyvillä karjalaisuutta. Koska karjalaisuus ja karjalan kieli oli nykyään enemmän näkyvillä, muutama kieltä vielä opiskelematon pohti, että voisi tulevaisuudessa aloittaa karjalan kielen opiskelun. Yhden haastateltavan kansalaisopistossa suoritettava kurssi oli peruuntunut koronakriisin takia ja toisen kurssi taas vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Yksi haastateltava kertoi, ettei koronan vuoksi ollut päässyt työmatkalle Karjalaan. Useat haastateltavat kertoivat, että vapaa-ajan matkat rajan takaiseen Karjalaan eivät onnistuneet rajojen sulkemisen takia. Rajan dilemma oli siis taas noussut joltain osin karjalaisten tai karjalaistaustaisten elämään.

Myös muu poliittinen toiminta, kuten se, että hallitus oli vahvistamassa Suomen kielipoliittista ohjelmaa Suomen kotoperäisille kielille, saattoi vaikuttaa erityisesti eniten karjalan kielen tilannetta seuraavien ja aktivismia tekevien elämään. Muutama mainitsikin siitä, että tämän eteen on tehty paljon töitä. Osa haastateltavista mainitsi sen, että kun nykyään puhutaan enemmän vähemmistöjen oikeuksista ja esimerkiksi saamen kielen oikeuksista niin se on herättänyt myös oman toivonkipinän. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan tapahtui tehtyjen haastattelujen jälkeen. Sen vaikutus olisi varmasti ollut suuri, jos haastattelut olisi tehty tämän yhteiskunnallisen kriisin jälkeen. Yksi konkreettinen elementti Venäjän hyökkäyssodan seurauksista karjalaiseen tutkimukseen ja kielen elvytykseen on esimerkiksi se, että kahdessa maassa tehtävä kielen elvytystoiminta on vaikeutunut suomalaisten yliopistojen katkaistua yhteyden venäläisiin yliopistoihin (Kämppi, 2022).

5.4 Avoin koodaus

Grounded theory menetelmän ensimmäistä koodausvaihetta kutsutaan avoimeksi koodaukseksi. Siinä laaja aineisto pilkotaan helpommin käsiteltävään muotoon (Strauss & Corbin, 1990, s. 70). Strauss ja Corbin ehdottavat, että koodit nimettäisiin kiteyttämällä ilmiötä kuvaava lause tai laajempi kappale avoimeksi koodiksi (1990, s. 70). Koodin tulisi onnistua kuvaamaan myös muita samanlaisia ilmiöitä. Tätä ohjeistusta noudattaen muodostin yhteensä 198 lauseen tiivistävää koodia. Tässä vaiheessa minulla ei ollut vielä selkeää ajatusta tutkimukseni teoriasta, mutta koin tärkeäksi kerätä talteen kaikki mahdolliset merkityksellisiltä tuntuvat koodit, joita voisi sitten myöhemmässä vaiheessa karsia. Halusin myös reflektoida omaa tekemistäni siitä miksi koin jotkut asiat merkitykselliseksi toisten sijaan. Reflektoinnin apuna pidin tutkimuspäiväkirjaa, joka auttoi minua käsitteellistämään omaa analyysiprosessia. (Strauss & Corbin, 1998, s. 241.) Avoimen koodauksen aikana voi myös syntyä koodeja selittäviä alustavia kategorioita. Kategoriat kuvaavat erilaisia ilmiöitä, joihin koodit jaetaan lopulta ominaisuuksien pohjalta koodauksen seuraavassa vaiheessa. (Strauss & Corbin, 1990, s. 70.) Strauss ja Corbin (1998, s. 166) huomauttavat, että avoimen koodauksen aikana tulee pitää mielessä myös teoriaherkkyys, ja sen myötä kerätä ylös teorian kannalta merkityksellisiltä tuntuvat koodit. Tällä teoreettisella koodauksella linkitetään tehdyt koodit ja kategoriat osaksi kehittyvää teoriaa (Hirsjärvi & Hurme, 2001, s. 165).

Avoin koodaus ja aineistoon tutustuminen alkoikin rakentaa jo kuvaa tutkittavasta ilmiöstä ja erityisesti haastatteluissa esiin tulleista tärkeistä teemoista. Tämän seurauksena nostin aineistosta esimerkiksi seuraavat koodit: *Identiteetti* (19), *Karjalaiset nuoret Suomessa* (20), *karjalaisuus* (49), *kielen revitalisaatio* (14), *kielen tarpeellisuus/tarpeettomuus* (6), *kieli ja hallinto* (13), *r-sana* (5), *Tietämys kielestä* (15) *kieli ja toiveet* (4) ja *uskonto* (18). Erityisesti *karjalaisuus*, *uskonto* ja *identiteetti* toistuivat melkein jokaisessa haastattelussa, minkä seurauksena aloin tutustua yhä syvällisemmin identiteettiin ja siihen liittyvään tutkimukseen, jota olen avannut luvussa 3. *Identiteetti*, *identifikaatio* ja *kulttuuri*. *Identiteetistä* muodostui jo tässä vaiheessa alustava teema, jonka alle sijoitin seuraavat koodit: *juurettomuus* (3), *identiteetti* (19), *identiteettikriisi* (1), *kielen takaisinotto* (3), *osa minua* (4) ja *karjalainen nimi* (1). Melkein jokainen haastateltava tunsi itsensä joltain osin karjalaiseksi tai karjalaistaustaiseksi ja tähän toteamukseen kuului haastateltavilta paljon myös epävarmuutta ja epäröintiä. Kuitenkin puhuessaan identiteetistä tai minuudesta useimmat haastateltavat kokivat karjalaisuuden vaikuttavan omaan identiteettiinsä ja olevan osa heitä. Identiteetin ja minuuden käsitteiden kautta karjalaisuuden kokemukseen ei kuulunut niin paljon epäröintiä, kuin keskusteltaessa suorasanaisesti siitä oliko haastateltava karjalainen. Identiteetin rinnalle myös yhdistettiin kokonaisvaltainen oleminen muiden ihmisten kanssa, kieli sekä uskonto, jotka

nähtiin olevan elementtejä omalle karjalaiselle identiteetille. Muutamassa haastattelussa juuri kielen käyttö ja osaaminen nähtiin tärkeänä osana identiteettiä ja kielen käytön yhteyteen liitettiin myös kokemuksia kotoisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta. Identiteetin yhteyteen liitettiin myös yhteisö, järjestötyö ja järjestäytyminen muiden karjalaisten kanssa ja tätä kautta myös muihin karjalaisiin tutustuminen.

Haastateltava 2.

Siis merkitsee niin kun sanoin niin se on ihan silleen aika hyvin suuri osa identiteettiä aina kun sitä pääsee käyttämään niin silloin tulee jotenkin kotoisampi olo ja yhteenkuuluvampi olo, että se on se on hyvin pitkälti, se on niinku osa identiteettiä.

Järjestäytymisestä ja järjestötyöstä puhuttaessa haastatteluissa toistui erityisesti Karjalaiset nuoret Suomessa -järjestön tarkeys. *Karjalaiset nuoret Suomessa* -koodi esiintyi erityisesti järjestötoiminnassa ja/ tai aktivismia tehneiden haastateltavien puheessa, vaikka myös yksi järjestötoimintaa tekemätön haastateltava kertoi nuorisojärjestön olevan hyvä tapa edistää karjalan kielen asemaa. Nuorisojärjestö esiintyi erityisesti haastateltavien puheessa tärkeänä yhteisönä ja vertaistuen tarjoajana. Tämän lisäksi järjestön nähtiin tuovan toivoa haastateltavien kokemukseen karjalan kielen tulevaisuudesta ja kielen asemasta. *Kielen revitalisaatio* -koodi keskittyi erilaisiin ajatuksiin liittyen kielen asemaan sekä erilaisiin ideoihin liittyen aseman parantamiseen. *Kielen tarpeellisuus tai tarpeettomuus* -koodi liittyi paljolti siihen, kokiko haastateltava kielen opiskelun tarpeellisena vai kokiko haastateltava, että kielen opiskelu ei vaikuttanut hänen tämänhetkisessä elämässään tai tulevaisuudessa tarpeellisena tai välttämättömänä. Tarpeellisuuden rinnalle syntyi myös koodit *Kieli ja hyöty* (2), *Kieli ja työllisyys* (10) ja *kieli ja toiveet* (4). Erityisesti kieltä opiskelleet kertoivat siitä, kuinka kokivat saaneensa kielen opiskelusta hyötyä. Heillä oli myös tulevaisuudessa haaveita työllistyä kielen saralle. Yksi haastateltava kertoi, että moni karjalaisyhteisön ulkopuolinen oli aluksi ihmetellyt sitä, että mitä tuolla kielellä tekeekään ja kannattaako sitä edes opiskella, mutta nyt koki, että opiskelu ei ole mennyt myöskään ammatillisesti hukkaan.

Kieli ja hallinto -käsitteli pohdintaa siitä, miten karjalan kielen tukeminen tulisi järjestää, ja kokivatko haastateltavat karjalan kielen yhtenäisen kirjakielen järkevänä. Suurin osa oli sitä mieltä, että yhteisen kirjakielen sijaan tulisi keskittyä kaikkien karjalan kielen murteiden elvytykseen, vaikka muutama oli sitä mieltä, että voisi kirjakielestä olla hyötyä myös kielen standardisoinnin ja säilymisen kannalta. *R-sana* -koodi ei ole määrällisesti kovinkaan suuri, mutta koin sen avointa koodausta tehdessä merkitykselliseksi esimerkiksi karjalaisten kohtaaman syrjinnän tai venäläisiin tai Venäjään liittyvien ennakkoluulojen kannalta. Osa haastateltavista liittikin karjalan kielen ja karjalaisiin kohdistuvat ennakkoluulot myös venäläisyyteen ja venäläisiin kohdistuvaan vihaan. Tämän lisäksi yksi haastateltava kertoi, että hänen puhettansa oli myös kommentoitu liittyen r-sanaan.

Haastateltava 4.

(leikattu) Jos mä tässä puhun očkista niin (puolison nimi), joskus sanonut, että nyt se rupesi tota r*ssää puhumaan. (naurahtaa) Joo että se on hmm joo sitten, semmoinen negatiivinen kokemus liittyy näihin silmälaseihin.

Tämän lisäksi rakensin koodin *Tietämys kielestä ja uskonto*. *Tietämys kielestä* -koodi, sisälsi keskustelua siitä, oliko haastateltava aina tiennyt karjalan kielen olevan oma kiелensä vai ei. Tietämys jakautui niin, että suurimmalle osalle oli syntynyt jokin tieto karjalan kielestä jo lapsuudessa. Osa kyllä kertoi, että ei lapsuudessa osannut sitä erityisemmin ajatella, mutta oli kyllä jossain vaiheessa hahmottanut kielen olevan oma kiелensä. Eräs haastateltava kertoi, että ei olisi ilman omaa sukuyhteyttä tiennyt karjalan kielen olemassaolosta. Muutama kertoi kokeneensa ahaa-elämyksen karjalan kielen suhteen, jonkin sattuman kautta, kun taas osa oli havahtunut karjalan kielen olemassaoloon (itsenäisenä kielenä) vasta nuoruudessa tai aikuisuudessa. Yksi haastateltava liittää karjalan kieleen liittyvään ensikokemukseen identiteettikriisin kokemuksen. *Uskonto* -koodi sisälsi puhetta uskonnon yhteydestä karjalaisuuteen ja ortodoksisen kirkon tavat koettiin usein päällekkäisinä karjalaisuuden kanssa. Jaoin *uskonto* -koodin vielä kahtia niin, että 16 kommenttia sisältyi *ortodoksinen uskonto* -koodin alle ja kaksi koodia *luterilainen uskonto* -koodin alle. Yksi haastateltava kertoi siitä, kuinka karjalaisuuteen monesti liitetään karjalan kieli ja ortodoksinen uskonto. Se aiheutti hänessä riittämättömyyden kokemuksia ja siksi hän koki tärkeäksi sen, että ei unohdeta kulttuurin merkitystä, kun puhutaan karjalaisuudesta.

Haastateltava 7.

Joo ja ehkä siitäkin mulle tulee semmoinen tosi invalid-olo, kun se kulttuuri jätetään niin paljon pois juuri ja just kun mun perhe on luterilaisia puhunut "suomea" niin mulle tulee semmoinen olo, kun karjalaiset on karjalan kieltä puhuvia ortodokseja (leikattu).

Näiden lisäksi avoimen koodauksen pohjalta alkoi muodostua käsitys yleisistä koodeista ja lukumäärältään isoimmista koodeista, joita olivat esimerkiksi: *karjalaisuus* (49), *kielen asema* (20), *identiteetti* (19), *yhteiskunnallinen asema ja tunteet* (27), *kielen tulevaisuus* (23), *Karjalaiset nuoret Suomessa* (20), *järjestötoiminta* (12), *kielen revitalisaatio* (14), *Kieli ja hallinto* (13) *sukupolvien erot* (13), *kielilyhteisö* (30), *tietämys kielestä* (15), *Muistot* (29), *sukujuuret ja kieli* (21), *sukujuuret* (17), *positiiviset tunteet ja kieli* (11), *kielitaito* (34), *kielen käyttö* (40), *kielenkäyttötilat ja internet* (10), *kielimateriaali* (10), *asiantuntijuus* (11) ja sen alaluokka *järki ja tunteet* (3), *kieli ja työllisyys* (10) sekä *yleinen kiinnostus kieliä kohtaan* (12). Tämän lisäksi vielä *uskonto* (18), jonka jaoin kahtia: *ortodoksinen uskonto* (16), *luterilainen uskonto* (2).

Näiden koodien ympärille aloin myös rakentaa alustavia kategorioita, jotka toimivat pohjana koodauksen seuraavalle vaiheelle, akselikoodaukselle. Kategorisoinnin tarkoituksena on liittää samaan ilmiöön liittyvät koodit yhteen (Strauss & Corbin,

1990, s. 61). Esimerkiksi oma perhe ja suku esiintyivät jokaisessa haastattelussa puhuttaessa karjalaisuudesta, karjalan kielestä ja karjalaisesta kulttuurista. Perheen ja suvun yhteyteen liittyi myös puhe sukujuurista, kun puhuttiin omasta suvusta tai alueesta mistä oma suku on kotoisin, omasta historiasta ja menneestä. *Sukujuurien* lisäksi tein myös koodin *sukujuuret ja kieli*, joka oli alueen ja muun perhepuheen lisäksi keskittynyt enemmän kieleen ja karjalan kielen merkitykseen.

Haastateltava 6.

No se karjalan kieli merkitsee minulle niitä minun omia juuria ja sitä tietoa tavallaan, että mistä on itsekin tullut, että minua kiinnostaa tosi paljon oman suvun historia ja kaikki se, että mitä vaikka johon kuin vanhempaan aikaan että millä tavalla silloin on eletty. Kaikki tällainen, että on yrittänyt itsekin tehdä vähän tällaista sukututkimusta sitten sen jälkeen, kun tutustuin karjalan kieleen ja yllättävän pitkälle löytänytkin sitten niitä juuria sieltä Karjalasta.

Juurista tulikin hyvin tärkeä koodi kuvailemaan omaa karjalaisuutta ja karjalan kieltä. Rakensin tämän pohjalta alustavan kategorian: *Yhteys juuriin*, jonka alle sijoitin koodit *Sukujuuret* (17), *sukujuuret ja kieli* (21), *kielenopiskelun motivaatio (yhteys juuriin)* (3), *suovun kielenkäyttö* (5), *Kieli ja kaiho (haikeus) ja kaipuu* (4), *kielen tuttuus tai kielen kotoisuus* (6), *juuret* (2) ja *sukututkimus* (2). Juuriin liittyikin tunteissa jotain kaihoisaa ja jotain mennyttä sekä samanaikaisesti karjalaisuuden ja karjalan kielen yhteyttä siihen omaan sukuun ja omiin juuriin. Yksi haastateltava kertoi myös oman vertauskuvansa juurista ja miten omat juuret toimivat oman karjalaisuuden pohjalla ja kuinka hän on keskittynyt vanhojen juurien muistelun sijaan kasvattamaan uusia juuria. Tämän lisäksi eräs haastateltava keskusteli, kuinka karjalan kieleen liittyy kotoisuutta ja saman aikaan myös jotain kaihoisaa. Omien juurien rinnalle yhdistyi myös *identiteetti* -kategorian alle sijoitettu koodi *juurettomuus* sekä kuulumisen kokemus.

Haastateltava 7.

Ja sit kans karjalan kieli, kun sitä kuuntelee niin se kuulostaa jotenkin tosi kotoisalta ja. (leikattu) Niinku jotakin mihin palata. Kun mulle ei ole ikinä ollut silleen mä en ole ikinä tuntenut mä kuuluisin jonnekin tai jossain mulla olis niinku semmoinen paikka, johon mä voisin palata just sen takia, kun mulla ei mä en kasvanut perheen ympärillä mä en ole syntynyt tässä kaupungissa ja sitten se siinä kylässäkin, jossa mä synnyin, kun mä oon siellä niin se ei tavallaan tunnu niin kuin kodilta. (leikattu).

Tämän lisäksi *sukupolvien erot* (13) -koodin ympärille alkoi hahmottua sukupolviin liittyviä koodeja ja rakensin myös alustavan kategorian *Sukupolvet*, jonka alle sijoitin: *lähipiiri ja tuki* (6), *Ilmapiirin muutos* (3), *sukupolvien erot* (13) ja *kieli ja häpeä* (6). Haastateltavien puheessa sukupolviin liittyi keskustelua esimerkiksi siitä, kuinka nuorilla saattoi olla parempi tietoisuus karjalan kielestä esimerkiksi sosiaalisen median vuoksi. Tämän lisäksi haastateltavat keskustelivat siitä, kuinka vanhemmalla su-

kupolvella on kieliyhteisön ulkopuolella ehkä nuoria enemmän karjalan kieleen negatiivisesti tai kielteisesti suhtautuvia. Tämän lisäksi koettiin, että vanhemmilla on kieliyhteisön sisällä heikompi arvostus omaa kieltä kohtaan, kuin nuorilla. Yksi haastateltava kertoi myös luottavansa enemmän nuorten validaatioon oman karjalaisuutensa suhteen, sillä vanhemmalla sukupolvella on ollut enemmän assimilaation kokemuksia. Haastateltavissa myös ikä vaikutti hieman siihen, oliko haastateltava niin sanotusti aina tiennyt karjalan kielen olevan oma kielensä, mutta tähän myös liittyi poikkeuksia. Osalla haastateltavista kieleen liittyi joitain kokemuksia tai muistoja häpeästä. Tämän lisäksi yksi haastateltava puhui siitä, kuinka karjalan kielestä myös annettiin ennen ymmärtää, että sitä ei ole edes olemassa eikä kukaan sitä puhu.

Haastateltava 1.

Ja sitten vielä niinku näkyy silleen siinä, että myös niinku vanhempien ihmisten keskuudessa niin kuin kieliyhteisön sisällä oman kielen arvostus on aika matalalla, koska se on niinku niin sisäistetty, että esim. mun vanhempien sukupolvi niin eihän ne niinku osaa vaatia mitään niin kuin minkäänlaisia oikeuksia tai tällaista koska kuitenkin ymmärtävät myös suomeen niin kuin yhtään niinku Karjalaa tai jopa paremmin, kun sitä on pitempään käytetty niin se ensimmäinen reaktio siltä sukupolvelta usein on silleen ole, mutta eihän kukaan sitä osaa niin mitä väliä, että se silleen. Mutta nyt kun nuoret on aktivoitunut niin periaatteessa tilanne voi olla myös parempi koska näkyvyyttä on tullut enemmän sen kautta.

Ylläesitettyjen koodien ja alustavien kategorioiden lisäksi halusin myös rakentaa itselleni kuvaa aineistossa esiintyvistä tunteista. Tämän seurauksena tein väliaikaisen kategorian nimeltä *tunteet*, jonka alle sijoitin kaikki esille tulleet tunteet tai tunteisiin liittyvät kokemukset, jotka myöhemmässä analyysivaiheessa sijoitin eri kategorioiden alle sen mukaan, mikä tunne tai kokemus liittyi mihinkin tai oli seurausta eri asioista. Tunteiden ja näiden kokemusten skaala oli laaja ja tunteet lipuivat *onnellisuudesta, kotoisuudesta, positiivisuudesta ristiriitaisuuteen* ja sitä kautta *epävarmuuteen, pelkoon, stressiin, suruun ja vihaan*. Asiayhteys vaikutti laajasti siihen, mitä tunteita haastateltava koki. Puhuessa yleisesti karjalan kielestä tunteet olivat hyvin positiivisia verrattaessa karjalan kielen yhteiskunnallisesta asemasta puhumiseen, joka herätti useassa haastateltavassa paljon negatiivisia tunteita ja melkein kaikki haastateltavat olivat huolissaan karjalan kielen asemasta. Lisäsin listaan myös joitain kokemuksia kuten yhteenkuuluvuus, toiseus, tuntuu omalta tai tuttuus tai kotoisuus, jotka olivat määritelmää, joilla haastateltavat kuvasivat ajatuksiaan liittyen kieleen, kulttuuriin tai karjalaisuuteen. Myös erilaiset kiro sanat toistuivat osassa haastatteluja ja niiden pohjalta rakensin koodin *Vitutus/Mitä helvettiä*, joka kuvaa osan haastateltavien ajatuksia liittyen esimerkiksi kielen historiaan tai yhteiskunnalliseen asemaan. Alla listaus haastateluissa ilmenevistä tunteista ja tunteiden jälkeen suluissa koodimäärät:

Positiiviset tunteet ja kieli (11); Kieli ja toiveisuus (5); Kielenkäyttö ja onnellisuus (7); Kielen tuttuus tai kielen kotoisuus (6); Tunteiden ristiriitaisuus (6); Kieli ja kaiho (haikeus) ja kaipuu (4); Kieli ja nostalgia (2); Ihmettely, yllätys, ällistys (8);

Tuntuu omalta; (7) epävarmuus ja pelko (4); stressi (4); etnostressi (1); Negatiivinen kokemus (7); Suru/sääli/harmi (8); Väsymys (5); Kieli ja katkeruus (1); Kieli ja riitämättömyys (3); Kielen asema ja välinpitämättömyys (3); Kieli ja jännitys (2); Huoli ja kieli (3); Kieli ja häpeä (6); Kieli ja viha (3); Pettymys (1); Kieli ja ärsytys (1); Vitutus/ Mitä helvettiä (4); tunteista etäännyttäminen (1); Yhteenkuuluvuus (4); jännite (1); Luottamus/Epäluottamus (4); Toiseus (3); Juurettomuus (3); Varovaisuus ja sen alakategoriat; kielenkäytön varominen (2); kieli ja kehtaako (1); Hankaloittaako tilannetta (2)

Näin minulla oli alkanut muodostua jokin käsitys aineistosta ja alustavista kategorioista, joiden alaisuuteen aloin jaotella suurta koodimäärääni. Koska kieleen liittyviä koodeja oli todella paljon, jaottelin kieltä koskevat koodit seuraavien kategorioiden alaisuuteen: *kieli itsessään*, jonka alla oli 17 koodia, *kielen huono asema*, jonka alla 42 koodia, *tietämys karjalan kielestä*, jonka alla viisi eri koodia sekä *kielitaito ja kielen käyttö*, jonka alla 30 koodia. Tämän lisäksi rakensin vielä kategorian *Kulttuuri*, jonka alaisuuteen liitin aluksi kaikki tavat, perinteet ja uskonnot ja kulttuuriin liittyvät tunteet. *Kulttuuri* -kategoriasta tulikin todella iso, ja sen alle syntyi yhteensä 44 koodia. Tämän lisäksi vielä loin alustavat kategoriat: *Motivaatio*, johon viisi koodia, *Yhteisö*, jonka alle 11 koodia, *Tarpeeksi karjalainen*, jonka alle seitsemän koodia sekä kaksi pienenpää-kategoriaa *Venäjä*, jonka alle kaksi koodia ja *Varovaisuus*, jonka alle kolme koodia. Nämä ja aiemmin esitetyt alustavat kategoriat – *identiteetti*, *yhteys juuriin*, *sukupuolet ja tunteet* – mukaan lukien minulla oli luotuna 15 alustavaa kategoriaa, jonka alaisuuteen asetin tekemäni 198 koodia. Näin olin saanut jaettua suuren määrän koodeja hieman helpommin käsiteltävään muotoon. Seuraavassa vaiheessa lähdin yhdistelemään ja liittämään koodeja asiansuhteiden kautta toisiinsa ja tekemään Grounded theoryyn pohjautuvaa toista koodausvaihetta eli akselikoodausta.

5.5 Akselikoodaus

Avoimen koodauksen aikana aineisto jaettiin osiin muodostamalla lauseen tiivistäviä koodeja sekä alustavia kategorioita. Akselikoodauksen aikana aineistossa esiintyviä koodeja liitetään yhteen muodostamalla niitä kuvaavia kategorioita. Kategorisoinnin aikana etsitään koodien välisiä yhteyksiä tai syy- seuraussuhteita. Aloitin akselikoodauksen käymällä lävitse avoimen koodauksen aikana tehtyjä alustavia kategorioita, joiden alaisuuteen olin jaotellut tekemäni koodit. Pohdin eri koodien välistä kausaliteettia: mikä oli koodien välinen suhde, oliko jokin koodi toisen koodin ehto, konteksti tai lopputulos ja mikä muodosti koodien välisen yhteyden. Tämän lisäksi pohdin mitkä kontekstit, toimet tai taustatiedot vaikuttivat koodien taustalla. Samanaikaisesti pidin mielessäni tutkielmani teoreettisen keskustelun ja aineiston koodien ja ka-

tegorioiden teoriaherkkyyden. Aloin tiivistää tehtyjä koodeja tiettyjen teemojen alaisuuteen ja liitin näihin teemoihin myös teoreettisia konsepteja tukemaan tulevaa selektiivistä koodausta ja ydinkategorian rakennusta. (Strauss & Corbin, 1990, s. 97–98.)

Kategorisoinnin aloitin aluksi liittämällä väliaikaiseen kategoriaan kootut tunteet eri teemojen, kategorioiden ja koodien yhteyteen. Tunteiden ja kuvailtujen kokemusten avulla lähdin muovaamaan yhteyksiä ja pohtimaan toimiko jokin tietty asia tietyn tunteen synnyttäjänä tai sen lopputuloksena.

Seuraavaksi havainnollistan karjalan kielen käyttöön liittyviä konteksteja, jotka synnyttävät erilaisia tunteita. Esimerkiksi karjalan kielen käyttöön liittyy kaksi eri kontekstia, joihin karjalan kieli on ehdollinen. Näistä ensimmäinen on *identiteetin ja karjalaisen kokemusmaailman* -konteksti, jossa kieli ja sen käyttö nähdään *tärkeänä* tai olevan *osa minua*. Parhaimmillaan kielen käyttö tuottaa toimintoja, kuten *positiiviset tunteet ja kieli ja kielenkäyttö ja onnellisuus*. Tämän lisäksi kokemusmaailmaan voi liittyä *tunteiden ristiriitaisuutta*. Karjalan kieltä voi tarkastella myös osana yhteiskuntaa ja muita kieliä eli *kielet ja kielten yhteiskunnallisen* -kontekstin pohjalta. Tässä kontekstissa kieli on pieni sekä uhanalainen. Sen historiaan ja asemaan liittyy sivuuttamista ja aseman tunnustamattomuutta. Tämä konteksti saattaa tuottaa erilaisia toimintoja, kuten *epävarmuus kielen ympärillä tai kieli ja jännitys*. Karjalan kieli ja sen käyttäminen, osaaminen tai oppiminen voi toimia ehtona *karjalaisen identiteetin* vahvistumiselle, kieli on *osa minua*, jonka vahvistaminen voi vahvistaa myös omaa minäkuva, omaa *identiteettiä*. Toisaalta karjalan kieli ja sen osaamattomuus tai kokemus kielen täydellisestä taitamattomuudesta syy *riittämättömyyden tuntemuksille tai tunteiden ristiriitaisuudelle*. Identiteetin kategorian näkökulmasta kielen osaamattomuus tai *tietämättömyys kielen olemassaolosta* voi aiheuttaa kokemuksen siitä, että identiteetistä on viety jotain pois, mikä häiritsee identiteettiä. Identiteetin ”eheytyksen” ehtona voi taas olla *kielen haluttuunotto ja kielen takaisinotto*.

Karjalan kieltä, kulttuuria ja karjalaisuutta voi katsella monenlaisista konteksteista. Tunteet vaihtelevat asiansyhteyksissä, ja ne ovat syy tai seuraus erilaisille toiminnolle tai ehdoille. Tunteet toimivat hyvänä apuna, kun aletaan tarkastelemaan aineistoa ja sen sisältämiä ulottuvuuksia, teemoja tai erityisesti tässä menetelmässä voisi käyttää nimitystä akseleita. Koska QDA Miner Lite -ohjelman ilmaisversiossa laajempien verkostojen ja ryhmittelyjen luominen osoittautui mahdottomaksi, otin vanhanaikaiset keinot käyttöön ja aloin ryhmitellä tehtyjä koodeja ja kategorioita käsin paperia ja kynää, post- it -lappuja sekä Microsoft Wordia apuna käyttäen. Seuraavaksi kuvaan muodostamani eri kategoriat, jotka jaoin ylä- ja alakategorioihin.

5.5.1 Kategoriat

Näkymättömyys / Tietämys karjalan kielestä

Näkymättömyys alakategoriat:

kielen ja karjalaisten historia, kielen ja kulttuurin asema, välinpitämättömyys, Suomen kielipolitiikka, oikeus ja epäoikeudenmukaisuus sekä väsymys

Tietämys karjalan kielestä alakategoriat:

Perhe ja tietämys ja muistot

Näkymättömyys sekä *tietämys karjalan kielestä* linkittyvät vahvasti toisiinsa, mutta jaoin ne erilleen sillä ne toisaalta toimivat toistensa vastakohtina. *Perhe ja tietämys* -alakategoria oli suuressa osassa tapauksia ehtona kielen, kulttuurin ja karjalaisuuden näkymättömyydelle tai tietämykselle näiden, erityisesti kielen, olemassaolosta. Näistä ensimmäisenä muodostamani kategorian *näkymättömyys* ja sen alakategorioiden *kielen ja karjalaisten historia, kielen ja kulttuurin asema, välinpitämättömyys, Suomen kielipolitiikka, oikeus ja epäoikeudenmukaisuus* sekä *väsymys* suhteita kuvastaa kausaalisuus. Muut alakategoriat, *oikeus ja epäoikeudenmukaisuus* sekä *väsymys* -kategorioita lukuun ottamatta, toimivat kausaalisina syinä *näkymättömyydelle* eli näiden seuraukselle. *Oikeus ja epäoikeudenmukaisuus* ja *väsymys* taas olivat *näkymättömyydestä* syntynyt kokemus. *Näkymättömyydellä* viitataan karjalaisten, karjalan kulttuuriin ja karjalan kielen näkymättömyyteen yhteiskunnassa sekä myös haastateltavien kokemukseen liittyen kielen, kulttuurin ja vähemmistön näkymättömyydestä.

Näkymättömyydellä on myös yhteys aiempaan karjalaisia ja karjalan kieltä käsittelevään tutkimukseen. Esimerkiksi Anneli Sarhimaan (2017) teos *Vaietut ja vaiennetut: karjalankieliset karjalaiset Suomessa* käsittelee kattavasti karjalan kielen ja karjalaisen vähemmistön näkymättömyyttä Suomessa. Teoksessa Sarhimaa tuo esiin sitä, kuinka moni suomalainen on tietämätön siitä, että karjalan kieltä on puhuttu Suomessa yhtä kauan kuin suomen kieltäkin. Karjalan kieli sekoittuu usein ihmisten mielissä Pohjois-Karjalan tai Etelä-Karjalan alueilla puhuttuun suomen murteeseen (Sarhimaa, 2017, s. 9). Tämän lisäksi teoksessa tuodaan esiin sitä, kuinka karjalainen vähemmistö ja kieli näkyy varsin harvoin suomalaisissa viestimissä tai mediatuotteissa. Se myös sisältää varsin kattavasti kuvauksia Suomen historiasta ja siitä, miten karjalan kieltä ja karjalaista vähemmistöä on pyritty häivyttämään suomalaisessa yhteiskunnassa erilaisin poliittisin toimin. Sarhimaa esittelee myös erilaisten kulttuurituotteiden, kuten jo aiemmin mainitun Topeliuksen Maamme kirjan, vaikutuksia ihmisten mielikuviin karjalaisista suomalaisena heimona. (Sarhimaa, 2017, s. 10, s. 51–52.) Sarhimaan teoksessa näkymättömyyttä käsitellään koko Suomen yhteiskunnan osalta systemaatti-

sena toimintana ja sama teema puhututti erityisesti karjalan kielen ja kulttuurin historiaan sekä yhteiskunnalliseen asemaan tutustuneita haastateltavia. Tämän lisäksi myös Suomessa käytetyt diskurssistrategiat liittyen kielivähemmistöihin, kuten puhe kaksikielisestä Suomesta, on osaltaan voinut vaikuttaa muiden vähemmistöjen näkymättömyyteen ja monikielisyyden häivyttämiseen.

Näkymättömyyden kokemus oli läsnä useassa haastattelussa ja se esiintyi esimerkiksi kokemuksena siitä, että osa haastateltavista ei edes tiennyt karjalan kielen olevan oma kielensä, vaikka elivät karjalaisessa perheessä. *Näkymättömyys* oli yhteydessä myös *identiteettiin*, ja erityisesti kielen näkymättömyys aiheutti yhdessä haastateltavassa identiteettikriisin. Tämän lisäksi karjalan kieli, kulttuuri tai muut karjalaiset olivat näkyvillä vain oman perheen, suvun tai kirkon kautta. Eräs haastateltava toikin esiin sen, että karjalaisuutta ja karjalan kieltä käsiteltiin Suomen koululaitoksessa ainoastaan ortodoksisen uskonnon tunnilla. Näin erinäisistä *tiloista* tuli ehto karjalan kielen ja kulttuurin näkyvyydelle. *Näkymättömyys* oli yhteiskuntatason lisäksi historiassa karjalaisten tapa piilotella omaa kulttuuriaan tai kieltään ja tällä tavalla tapa pyrkiä sulautumaan valtakulttuuriin sekä olla erottumasta suomalaisista esimerkiksi syrjinnän pelon vuoksi. Tätä pohdittiin suhteessa historiaan ja Suomen kielipolitiikkaan, joka osaltaan on piilottanut Suomessa asuneita vähemmistöjä.

Haastateltava 2.

(leikattu) 16-vuotiaana tajusin joskus puhuin isän kanssa niitä viittasi siihen, että hänen isänsä eli minun ukin äidinkieli ei ole suomi vaan karjala. Se oli niinku ensimmäinen kerta, kun osasin ajatella, että karjala olis oma kielensä, kun siitä ei ollut ikinä puhuttu missään. Sit kun meille se oli tullut se vahva karjalainen identiteetti kotoa niin sitten se oli jotenkin tosi yllättävää, kun oli silleen, että ai mitä, että on tämmöinen karjalan kieli, että miten niinku minä en Karjalaisena tiennyt tästä mitään niin se oli se ensikosketus.

Haastattelija: millaisia tunteita se herätti, kun tavallaan havahduit siihen asiaan?

Haastateltava 2.

(leikattu) Sehän siis aiheutti kyllä sitten niin kuin aikamoisen identiteettikriisin silleen koska niin tosi hankala sanoa niinku tarkalleen, että mitä tunteita koska siinä oli valtavan paljon tunteita. Ensimmäiseksi oli niinku jotenkin yllätys ja hämmennys varmaan, että mikä tämä homma on. Sitten kun aloin siitä ottamaan selvää niin sitten tuli jotenkin erityisesti, kun tajusi sen, että miten vähän siitä puhutaan ja miten niinku piiloon painettu se koko asia on sitten sen jälkeen tuli varmaan. Kyl siinä niinku tuli jotenkin suru oli aika vahvasti sitten tota kyl siihen niinku katkeruutta tuli siinä vaiheessa jo aika paljon tai silleen kun alkoi ottamaan selvää siitä ja tajus just silleen, että tämmöinen on ja sitten tuli semmoinen olo olisiko semmoinen olo kuin ikään kuin minusta olisi viety palanen pois. (leikattu).

Haastateltava 4.

(leikattu) Mä muistan semmosen selkeästi sen hetken, kun ne oli siinä olohuoneessa (leikattu) niin sen mä muistan, että mä niinku hölmönä hölmistyneenä mietin mitä ihmettä ne rupesi yhtäkkiä puhumaan, ettei sitä niinku ymmärtänyt, että jotain siitä se salakieli tuo oli niinku. (leikattu) Hölmistynyt olo tuli, kun ne rupes pagizemaa pagizemaan.

Kielen ja kulttuurin asema sekä välinpitämättömyys aiheutti osassa haastateltavia epäluottamusta päättäjiä ja heidän toimia karjalan kieltä ja kulttuuria kohtaan. Tämä toiminta taas aiheutti erilaisia tunteita kuten vihaa, katkeruutta, surua sekä väsymystä. Osa haastateltavista kuvasi myös yhteiskunnan nykyistä ja historiallista toimintaa karjalaisia, kieltä ja kulttuuria kohtaan hämmennyksenä, vitutuksena sekä pohtien, että mitä helvettiä. *Historian* ja yleisen *välinpitämättömyyden* ehtona toimi se, että osa haastateltavista kertoi kielen aseman parannuksen olevan oikeutettua. Tähän liittyi kokemus *epäoikeudenmukaisuudesta*. Tästä saattoi muutamalla haastateltavalla syntyä toimintona aktivismi ja aktiivinen järjestötyö. Kielen ja kulttuurin asemaan oli yhteydessä myös haastateltavien pohdinnat eri tavoista, joilla asemaa voisi parantaa. Näitä tapoja oli esimerkiksi toive kielen virallisesta asemasta tai hallinnollisia toimenpiteitä, joilla kielen ja kulttuurin asema voisi parantua. Osa pohti asemaa muiden vähemmistökielten kautta. Aktivismin ja järjestötyön yhteydessä nousi esiin myös väsymys siitä, että vaikka näkyvyyttä oli aiempaan verrattaessa tullut lisää niin silti kielen ja kulttuurin asema ei ollut parantunut tarpeeksi.

Tietämys karjalan kielestä sekä sen alakategoriat *perhe ja tietämys* sekä *muistot* ovat paljon yhteydessä myös kategoriaan *näkymättömyys*. Tämän lisäksi tieto ja *tietämys karjalan kielestä* oli jokaisessa haastattelussa yhteydessä kotiin ja perheeseen. Muutama haastateltava mainitsi sen, että esimerkiksi ilman perheyhteyttä ei heillä välttämättä olisi tietoa karjalan kielestä tai kulttuurista tai he eivät olisi tulleet tietoiseksi näiden olemassaolosta yhtä varhain ilman perheyhteyttä. Perhe, tai laajemmin suku, oli osalle ainut yhteys, jossa he olivat esimerkiksi kuulleet karjalan kieltä puhuttavan tai tavanneet muita karjalaisia. Toisaalta myös perheensisäisesti tietämys karjalan kielestä saattoi vaihdella ja tietämys oli osittain yhteydessä sukupolviin. Tämän lisäksi muutama haastattelussa esiintyi se, että välttämättä moni lähipiirissä ei ymmärrä kielen uhanalaisuutta tai sitä kuinka vanhasta kielestä on kyse, mihin syynä voi olla se, että on ehkä sisäistetty yhteiskunnassa vallinneet käsitykset karjalan kielestä.

Haastateltava 6.

(leikattu) Omassa lähipiirissä oikeastaan ihan sama tilanne, että tuota he eivät välttämättä ihan täysin ymmärrä sitä kuitenkaan sitä uhanalaisuutta niin sanotusti ja monia yllättää myös se, että kuinka vanhasta kielestä on tavallaan kyse, että kun on tavallaan se sama kantakieli kuin mikä suomellakin, joka on siellä Laatokan alueella aikoinaan kehittynyt, että monet monet ihmiset ajattelee, että eihän se mikään oikea kieli on että se on vaan sitä murretta, että sitä tavallaan ei yleisesti niin kuin tunnusteta sitä kielen asemaa sillä tavalla semmoiseksi viralliseksi kirjakieleksi.

Haastateltava 5.

Kyllä enkä oo niinku esimerkiksi kavereiden kautta niinku en ole keneltäkään kuullut, että puhuis, että ainoastaan vaan tuon suvun kautta on niinku kuullu.

Haastateltava 1.

(leikattu) Mun siskohan esim. tota on mua siis paljon vanhempi, että hän on tuota melkein nelikymppinen ja muistaa niin kuin myös nää karjalankieliset isovanhemmat paremmin niin hän hän sai vasta tänä vuonna niin kun tajusi, että se on niinku eri kieli mitä on puhunut ja sit se oli silleen tajusi vasta nyt tai isän äidin kieli ei olekaan suomi tai ainakaan pelkästään suomi, että vaikka se oli sitä itse kuullutkin niin se on jostain koulusta tai jostain tullut niin vahvana se, että ei ole voi myös ajatella että ehkä taas eri kieli, että vaikka silleen niinku tavallaan altistunut aina niin se on vaan ollut sille sellaista niinku jotain outoa isovanhempien puhetta.

Kielen ja kulttuurin arvostus

Alakategoriat: sukupolvet: ilmapiirin muutos, muut ihmiset: suhtautuminen, hallinto

Kielen ja kulttuurin arvostus -alategorioina toimi *sukupolvet: ilmapiirin muutos, muut ihmiset: suhtautuminen, ja hallinto*. *Kielen ja kulttuurin arvostus* esiintyi useassa haastatteluista ja tämän lisäksi arvostusta on käsitelty myös aiemmissa karjalaisuutta ja karjalan kieltä käsittelevässä tutkimuksissa. Esimerkiksi Pasanen (2006 s. 125) kirjoittaa artikkelissaan *Karjalan kielen nykytila ja tulevaisuus* havaintonsa siitä, että karjalaa ei siirretä lapsille, koska pelätään sen haittaavan lasten elämässä etenemistä, tai ei haluta siirtää lapsille kieleen liittyviä painolastia. Tästä näkökulmasta ajateltuna karjalan kieli nähdään taakkana, jonka vuoksi kieltä ei haluta opettaa lapsille. Tähän voi liittyä ajatuksia siitä, että kieltä ei nähdä yhteiskunnassa tärkeänä esimerkiksi työllistymiseen tai muun tärkeänä nähdyn asian vuoksi ja omat kokemukset liittyen kieleen nähdään negatiivisina eikä niitä haluta siirtää eteenpäin. Knuutilan (2019, s. 3) artikkelissa *Karjalan kielen revitalisaatio: Ruohonjuuritason elvytystyötä kielipolitiikan raameissa* tuo esiin sen, miten erityisesti uhanalaisten kielten kohdalla kielen arvostusta voidaan parantaa kielilainsäädännöllä esimerkiksi takaamalla kielelle virallinen asema. Alakategoria *hallinto* toimii tästä näkökulmasta ehtona *kielen ja kulttuurin arvostukselle*.

Haastatteluissa *kielen ja kulttuurin arvostus* oli yhteydessä *sukupolviin* ja osa haastateltavista mainitsi sen, että nuoret eivät ole saattaneet sisäistää aiempien sukupolvien tapaan karjalaan liittyvää häpeää. Tämän lisäksi esimerkiksi sosiaalisen median nähtiin auttaneen levittämään tietoisuutta karjalan kielestä ja kulttuurista esimerkiksi tehdyn aktivismin vuoksi, mikä on voinut toimia apuna monen nuoren tietämyksen suhteen. Kielen näkyvyys voi näin kasvattaa tietämystä, joka voi toimia kielen arvostusta parantavana tekijänä. Osa haastateltavista myös puhui siitä, kuinka aiempi sukupolvi ei osaa vaatia kielen tai kulttuurin oikeuksia, koska oma *arvostus kieltä ja kulttuuria* kohtaan on niin matalalla. Tämän lisäksi osa mainitsi sen, että vanhempi sukupolvi on voinut sisäistää yhteiskunnan heikko arvostus kieltä ja kulttuuria kohtaan. Kielen ja kulttuurin tulevaisuuteen liittyen nähtiin osassa haastatteluja positiivisena asiana se, että nuoret, joilla ei ole samanlaista painolastia liittyen kieleen, oppivat kieltä ja näin ilmapiiri kielen suhteen on voinut muuttua paremmaksi. Vaikka kieleen

liittyvät kokemukset kieliyhteisön ulkopuolelta olivat pääsääntöisesti positiivisia, kertoi muutama haastateltava siitä, että suhtautuminen kieltä kohtaan saattoi olla erilainen eri sukupolvilla myös kieliyhteisön ulkopuolelta.

Haastateltava 4.

No kyllä sitten pikkuhiljaa tietenkin aikuisempaan sitten tajusin, että se on olemassa niinku semmoinen oma kielensäkin (leikattu), kun karjalan kieli. Mutta se oli semmoinen, että niinku mä monien tuttujen kanssa olen puhunut siitä, että ne niinku häpeili sitä kieltä itse asiassa ne ajatteli, että köyhät tai jotkut omituiset ihmiset puhuu vaan semmoista kieltä, että se on varmaan niinku aika tavallaan niinkun ollut ja annettu niinku ymmärtääkin, että eihän tommosta kieltänyt puhuta eikä sitä olemassakaan Suomessa.

Tilat

Alakategoriat: alue, ortodoksinen uskonto: tilat, kielenkäyttötilat, tilat: suku, tilat: yhteisö

Tilat -kategorian alakategorioina ovat: *alue, ortodoksinen uskonto: tilat, kielenkäyttötilat, tilat: suku* sekä *tilat: yhteisö*. *Tilat* -kategoria kuvastaa erityisesti sitä, missä tiloissa karjalan kieli ja kulttuuri on näkynyt historiallisesti sekä haastateltaville. Tämän lisäksi tietyt *alueet* toimivat haastateltaville paikkoina, josta omat juuret ovat peräisin. *Kategoria* kuvastaa sitä, miten tietyt tilat ovat olleet fyysisiä paikkoja, missä muita karjalaisia on kohdattu. *Tilat* -kategoria on yhteydessä myös *näkymättömyys* -kategoriaan, sillä usealle haastateltavalle tietyt *tilat* ovat olleet ehtoja karjalan kielen, kulttuurin ja muiden karjalaisten näkyvyydelle. *Tilat* -kategorian ja sen alakategorian vastauksissa oli myös yhteyksiä aiempaan tutkimukseen (esimerkiksi Pyöli, 2013), kuten esimerkiksi karjalaisuuden ja ortodoksisen uskonnon yhteyteen. Pyöli (2013, s. 172.) kirjottaa siitä, kuinka suomalaisten negatiivinen suhtautuminen karjalaisia kohtaan liitti karjalan kieleen häpeän kokemuksen, joka lopulta siirsi kielen käytön vain kodin rajojen sisäpuolelle. Olen myös aiemmin avannut vähemmistökieliä ja kielipolitiikkaa koskevaa keskustelua Suomessa, jossa vähemmistökielten yhteyteen liitettiin puhe kotikielistä (Laihonen & Halonen, 2019, s. 68–69). Näissä yhteyksissä kieli siirrettiin kotiin ja perheen kesken puhuttavaksi kieleksi. *Tilasta* tuli ehto vähemmistökielen käytölle ja näkyvyydelle.

Alue -kategoria viittaa erityisesti maantieteelliseen alueeseen, johon haastattelussa viitattiin puhuttaessa Karjalasta, omista juurista tai paikoista, joissa haastateltavat viittasivat kieltä käyttäneen. *Alue* oli myös yhteydessä juurettomuuteen sekä karjalaisten historiaan ja perheeseen, sillä Karjalassa olleet alueet olivat niitä suvun ja omien juurien vanhoja kotiseutuja, jotka oli historiassa menetetty. *Alueisiin* oli myös yhteydessä raja, joka oli koronapandemian aikaan estänyt Karjala alueelle pääsyn. Se toi esiin myös rajan dilemman sekä sen, miten raja jakaa yhä karjalaisia yhteisöä. Tämän lisäksi *alue* -kategoria sisältää mielikuvia ja jopa nostalgisia kuvailuja Karjalasta alueena, jota mielessä muisteltiin. Myös useassa haastattelussa Itä-Suomi nousi esiin

alueena oman asumisen, perheen asumisen tai opiskelujen kautta. Osa haastateltavista pohti karjalan kielten puhujien, karjalaisten evakkojen sekä heidän jälkeläisten keskittyneen Itä-Suomeen. Kuitenkaan Itä-Suomen yliopistoa ja sinne keskittyntä karjalan kielen tutkimusta lukuun ottamatta Itä -Suomen ei koettu alueena olevan erityisen spesifisti yhteisön keskittymä. Karjalaisuus koettiin kuitenkin olevan enemmän läsnä Itä-Suomessa verrattaessa esimerkiksi läntiseen Suomeen. Muutama haastateltava myös mainitsi eri alueita, joihin evakkoja sijoitettiin, ja joissa tämän vuoksi on voinut olla ja/tai on vieläkin karjalaisten keskittymiä. *Ortodoksinen uskonto ja sen sisällyttämät tilat*, kuten kirkko, kirkon sisäinen järjestäytyminen tai uskontotunnit olivat usealle haastateltavalle paikkoja, joissa näki muita karjalaisia, kuuli karjalan kieltä puhuttavan tai joissa karjalainen kulttuuri oli läsnä. *Ortodoksiseen uskontoon liittyvät tilat* olivat olleet osalle haastateltavissa paikkoja, joissa edes hieman sivuttiin karjalaisuutta. Tämän lisäksi koti ja eri tilat, joissa näki laajemmin omaa sukua eri tapahtumien yhteydessä, olivat *tiloja*, joissa karjalaisuus, kulttuuri tai kieli olivat läsnä, ja joihin karjalaisuus monesti yhdistettiin. Tämä on voinut vaikuttaa myös toisin päin, koska perheen kesken sai olla niin sanotusti oma itsensä ja toteuttaa omaa kieltä ja kulttuuria, saattoi tämä myös olla yhteydessä karjalaisten vahvaan perhekeskeisyyteen ja yhteisöllisyyteen. Osa haastateltavista mainitsi Valamon luostarin *tilana*, jossa oli kohdannut karjalaisia ja kuullut karjalan kieltä puhuttavan, sekä toteuttanut kulttuuria esimerkiksi käymällä yökirkossa pääsiäisenä.

Haastateltava 2.

(leikattu) Sitten esimerkiksi juurettomuuden tunne oli tai siis ei välttämättä tunne koska sitä oli vaan tottunut siihen, että se on täysin itsestään selvä. Se niinku oli ainakin se, että siinä missä monilla muilla, vaikka kavereilla niillä oli paljon sukulaisia vaikka (kaupunki) tai sitten niitä oli joku paikka Suomessa missä oli niiden suku ja sitten mentiin sinne, niin meillä ei semmoisia ollut koska meidän kaikki paikat on niinku menetetty (leikattu).

Haastateltava 1.

Se tulee ihan lapsuudesta silleen, kun karjalan kielestä ei ehkä ihan hirveästi puhuttu eikä välttämättä karjalaisuudesta, mutta niin kuin ne paikat missä mulla niinku lapsena ympärillä muita karjalaisia oli käytännössä niinku ortodoksinen uskonnon tunnint. (leikattu) Sitten tietty niin kun oman perheen kautta, että ne tilanteet missä niinku on paljon ihmisiä kertynyt samaa paikkaan on ollut just hautajaisia tai kastajaisia mitkä on toimitettu ortodoksisessa kirkossa (leikattu)

Haastateltava 5.

Ollaan varsinkin silloin pienenä käyty aina yökirkossa ja syöty sitten yöllä, kun sieltä on tullut ja sitten vähän yritetty paastota ennen pääsiäistä, mutta enemmän ehkä se on äiti ollut, kun myö lapset sitten.

Kielenkäyttötilat olivat oman kodin ja kirkon lisäksi yhteydessä kielen ja kulttuurin opiskeluun ja tätä kautta erilaisiin tapoihin järjestäytyä. Kieltä käytettiin opintojen

ja töiden takia esimerkiksi yliopistolla, maantieteellisillä *alueilla*, joista kerroin jo ylempanä, ja muissa opistoissa. Kielenvaihto oli myös osalla haastateltavista aktiivisinta Internetissä ja eri sosiaalisen median kanavilla, joissa kieltä käytettiin jopa päivittäin. Nuorisojärjestö loi myös uusia tiloja käyttäen kieltä, tavata muita karjalaisia ja ylläpitää kulttuuria sekä verkossa että läsnä. Järjestö ja sen sisältämät tilat kuten Discord-serveri olivat aktivoittaneet muutaman haastateltavan kielen käyttöä. Verkon kautta karjalaisuus, kulttuuri ja kieli oli läsnä myös aktivismia tekemättömille ja järjestöön kuulumattomille. Eräs haastateltava mainitsi myös karjalankieliset uutiset, jotka toivat karjalan kielen kuulemisen eri tiloihin, kuten esimerkiksi kotiin. Nuorisojärjestön lisäksi muu järjestäytyminen ja muiden karjalaisten kohtaaminen näkyi eri tiloissa, kuten kansalaisopistossa tai muissa Discord-ryhmissä. Eräs haastateltava mainitsi myös Itä-Suomessa järjestettävät Pajot- Karjalaiset musiikkipäivät, jotka toivat yhteisöä yhteen.

Tapakulttuuri ja rituaalit

Alakategoriat: rituaalit: uskonto, kulttuurin ylläpito, tavat, perhekeskeisyys ja yhteisöllisyys, kielen ja kulttuurin merkitys

Tapakulttuuri ja rituaalit -yläkategorioiden alakategorioiksi liitin rituaalit: uskonto, kulttuurin ylläpito, tavat, perhekeskeisyys ja yhteisöllisyys sekä kielen ja kulttuurin merkitys. Erityisesti kielen ja kulttuurin merkitys -alacategoria toimi ehtoina muille kategorioille ja niiden toteutukselle. Sillä niitä haluttiin ylläpitää ja toteuttaa kielen ja kulttuurin merkityksen takia. Kielen ja kulttuurin merkitys oli laajasti yhteydessä myös omiin juuriin, perheeseen, laajempaan sukuun ja karjalaisyhteisöön. Tapakulttuuri ja rituaalit -yläkatcgoria ja sen alakategoriat ovat myös yhteydessä eri tiloihin, mutta halusin eritellä kategoriat toisistaan erilleen. Rituaalit: uskonto -katcgoria erityisesti kuvastaa sitä, kuinka uskuntoon liittyvät rituaalit ja toimintatavat ovat vahvasti yhteydessä sekä erinäisiin tiloihin, joissa toisia karjalaisia on kohdattu, että yleisesti ajatukseen karjalaisesta kulttuurista ja tapakulttuurista. Kirkon rituaalit olivat myös monella haastateltavalla yhteydessä omaan karjalaisuuden kokemukseen sekä karjalaiseen kulttuuriin, joita oli monella haastateltavalla vaikea erottaa myös toisistaan. Pyöli (2013) puhuu myös paljon siitä, kuinka ortodoksisuus ja karjalaisuus ovat toisiinsa kietoutuneita ja Sarhimaa (2017, s. 60) kirjoittaa siitä, kuinka karjalankielisten kulttuuriperintö eroaa suomenkielisistä karjalaisista sillä, että heillä se on keskittynyt erityisesti kieleen ja ortodoksiseen uskuntoon, ja juuret ulottuvat eri alueille. Ortodoksisen kirkon sisään kuuluvat rituaalit ja juhlat olivatkin vahvana juuri heillä karjalaisilla, joilla oli jokin yhteys ortodoksiseen uskuntoon, ja jotka toivat yhteyden esiin haastat-

teluissa. Osa kuitenkin mainitsi sen, että vaikka kirkkoon liittyvät rituaalit olivat tärkeitä itselle ja omaan karjalaisuuden kokemukseen, ne eivät olleet yleisesti välttämätön osa karjalaisuutta ja sen kulttuuria.

Moni haastateltava piti tärkeänä *kulttuurin ylläpidon* ja erilaisten perinteiden vaalimisen, ja ne olivat osalla yhteydessä omaan perheeseen. Osa koki *kulttuurin* ja perinteiden *merkityksen* kieltä tärkeämmäksi. *Kulttuurin ylläpito* oli myös yhteydessä esimerkiksi sisustukseen, kuten kodin ikoninurkkaukset ja käsityöt tai tapoihin ja tapakulttuuriin. *Tavoilla* tarkoitetaan erilaisia toimintatapoja, joihin liitettiin karjalaisuus. Näitä oli esimerkiksi vieraanvaraisuus. *Perhekeskeisyys ja yhteisöllisyys* oli myös yhteydessä erilaisiin tapoihin, *kulttuurin ylläpitoon, rituaaleihin, tiloihin*, kielen ja kulttuurin näkyvyyteen sekä tietämykseen niistä. Perhe ja laajemmin yhteisö nousi tärkeäksi monessa haastattelussa, ja erilaisia rituaaleja toteutettiin yhdessä perheen tai laajemman yhteisön kanssa erinäisissä tiloissa, joissa muita karjalaisia kohdattiin. *Perhekeskeisyys ja yhteisöllisyys* nousi esiin myös joissain haastatteluissa, puhuttaessa siitä, miten karjalaiset ovat historiallisesti eläneet. Tämä näkyi myös nykypäivänä omassa toiminnassa.

Haastateltava 3.

No jotenkin nyt tuntuu noitten mummojen ja isovanhempien kuoleman jälkeen, että haluaisit vielä pitää sitä itsekkin yllä niitä karjalaisiatapoja ja kulttuuriperimää (naurahtaa) ettei se unohtuisi, kun noi mummelit mummot ja papat kuolee.

Haastateltava 6.

(leikattu) Karjalaisen kulttuurin ja sen tavallaan perhekeskeisyyden, että ihmiset siihen aikaan asuu lähellä toisiaan ja samassa asunnossa saattoi asua, vaikka monta sukupolvea samaa perhettä, että oma perhe on todella suuri ja on läheiset suhteet ihmisiin ja koen että se on nimenomaan tullut sieltä Karjalasta tavallaan se piirre meidän perheessä ja juuri se kulttuuri myöskin. Esimerkiksi pääsiäisen vietto, virpominen tulee Karjalasta ja ortodoksi ortodoksinen uskonto myös kuuluu siihen. (leikattu)

Yhteys juuriin

Alakategoriat: sukujuuret, kotoisuus, menneisyyden ja nykyisyyden suhde

Kategorian *yhteys juuriin* alakategorioiksi liitin *sukujuuret, kotoisuus, karjalan kielen murteet* sekä *menneisyyden ja nykyisyyden suhde*. Kategoria kuvastaa erityisesti haastatteluissa esiintyvää keskustelua omista juurista ja niiden yhteydestä omaan kokemukseen karjalaisuudesta, karjalaisesta kulttuurista sekä kielestä. *Menneisyyden ja nykyisyyden suhde* -alakategoria toimii kokemusmaailmallisena kontekstina, pohdittaessa omaa kokemusta liittyen karjalaisuuteen, kieleen ja kulttuuriin. Toisaalta kokemuksia pohdittiin tässä hetkessä, mutta ne sisälsivät myös menneisyyteen kääntyneitä katseita, jossa juurien rinnalle liitettiin puhe siitä mistä on tultu tai mihin omat juuret ulottuvat. Osa haastateltavista oli kiinnostuneita siitä omasta historiasta, jonka kautta

oli herännyt kiinnostus myös sukututkimuksen tekoon tai kotiseutumatkoihin Karjalaan sekä halu vahvistaa tai ylläpitää yhteyttä omaan sukuun tässä hetkessä sekä mennessä. Erityisesti ne haastateltavat, jotka olivat tutustuneet karjalan kielen, kulttuurin ja karjalaisten historiaan, viittasivat usein puheessaan menneisyyteen ja menneisyydessä tehtyihin toimintoihin, joilla oli vaikutusta kielen, kulttuurin ja karjalaisten nykyiseen asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Historiassa tapahtuneet toimet olivat tätä kautta yhteydessä tähän hetkeen ja tämän hetken kokemuksiin ja ajatuksiin liittyen näihin teemoihin karjalan ympärillä. *Menneisyyden ja nykyisyyden suhde* -alakategorian nimi esiintyy myös Pyölin (2013, s. 162–163) kirjoituksessa kun puhutaan asioista, jotka ovat vaikuttaneet rajakarjalaiseen identiteettiin ja kulttuuri-identiteettiin. Tätä identiteettiä Pyöli kuvaa puhumalla muuttuvasta identiteetistä, johon on yhteydessä historiassa koetut asiat ja evakkouden kokemukset sekä sen kautta tulleet uudet haasteet. Tämän lisäksi Ilonen (2013, s. 222) kirjoittaa siitä, kuinka kannakselaista karjalaiseen identiteettiin liittyy halu ylläpitää omaa karjalaisuutta sekä tarve löytää omat juuret, minkä toimintona on esimerkiksi kotiseutumatkat rajan takaiseen Karjalaan.

Sukujuuret -alakategoria sisältää ajatuksia omista juurista ja suvun kielen käytöstä. Muutamassa haastattelussa oli ajatuksia siitä, kuinka juuret ovat vaikuttaneet omaan nykyisyyteen joko voimauttavana tai jaettuna kokemuksena. *Sukujuuret* olivat myös yhteydessä *tiloihin*, joissa kieltä käytettiin tai oli käytetty. *Sukujuuret* aiheuttivat osassa haastateltavissa toiminnon, jonka vuoksi aloitettiin karjalan kielen opiskelu ja erityisesti tietyn murteen opiskelu. Tämän toiminnon ehtona oli saatavuus, sillä esimerkiksi yksi haastateltava olisi opiskellut sukunsa murretta eteläkarjalaa, jos vain eteläkarjalan materiaaleja olisi muiden tapaan saatavilla. *Kotoisuus* -alakategoria liittyi erityisesti kielen ja kulttuurin aiheuttamiin tunnereaktioihin. Haastateltavien puheessa esiintyi sekä Corbinin ja Straussin (1998) että Hallin (2002) kirjoissa esiintynyttä ajatusta siitä, että ihmisillä on tarve kuvailla asioita esimerkiksi erilaisten mielikuvien avulla. Useassa haastattelussa kuvattiinkin erilaisia kotoisuuden, haikeuden ja kaipuun kokemuksia yhteydessä karjalan kieleen. Kielessä oli jotain kotoisaa ja tuttua, mikä siirsi ajatukset myös menneeseen aikaan ja nostalgisuuteen, ja nykyisyyden rinnalle lipui taas historia ja mennyt. Eräs haastateltava kuvailikin karjalaisuutta puheen kautta, kuinka se tuntuu samanaikaisesti läheiseltä ja kaukaiselta. Se oli jotain tuttua ja läheistä, mutta samalla jotain historiallista ja mennyttä. *Yhteys juuriin* -kategoria oli myös yhteydessä juurettomuuden kokemuksiin, ja sen rinnalle myös yhdistyivät tietyt *alueet*, joissa suku oli ennen asunut ja jotka oli historiassa menetetty.

Haastateltava 6.

No se oikeastaan huomasin sen jo heti alussa, että jollakin jännällä tavalla se tuntui heti semmoiselle omalle jutulle ja. Se herätti paljon niin kuin semmoisia hyviä tunteita niin sanotusti mitään niinku ei muiden kielten opiskelu sillä tavalla ole tuota aiheuttanut, että vois niinku oikeastaan kuvailla sitä karjalan kieltä ja koko karjalaa semmoisena tietynlaisena kaipuuna sinne tavallaan kotiseudulle, vaikka siellä ei itse ole edes käynyt, että joku

semmoinen niin kuin taianomainen kaipuu jotain niinku sellainen haikeus siinä on siinä Karjalassa ja karjalan kielessä.

Haastateltava 3.

Hmm. Mää koen sen tärkeänä, sillä tavalla, että se on semmoinen ööö mitä isovanhemmat on ollut ja mitä omissa juurissa on, niin koen sen niinku tärkeäks tärkeäksi ja haluaisin myös itse niinku sitä jotenkin pitää yllä, mutta ehkä se on sitten itselle kuitenkin vähän niinku, jollakin tavalla kaukaista niin niin tuota. (naurahtaa)

Tarpeeksi karjalainen

Alakategoriat: muutos ja häilyvyys, oma kokemus tai toiminta ja muut ihmiset

Tarpeeksi karjalainen -kategorian alle liitin kaksi alakategoriaa: *muutos ja häilyvyys* ja *oma kokemus tai toiminta ja muut ihmiset*. Katteoria kuvastaa sitä epäilyä ja epävarmuutta, jota oman karjalaisuuden kokemukseen liittyi osalla haastateltavista. Osalla haastateltavista oli paljon epäröintiä liittyen omaan karjalaisuuteen, ja karjalaisuudesta puhuttiin esimerkiksi käyttämällä nimitystä *tarpeeksi karjalainen* tai viittaamalla sukupolviin sanoilla toisen tai kolmannen polven karjalainen. Myös muutama haastateltava kertoi karjalaisuudestaan sanoen, että ei ole täysin karjalainen, tai itse on tai oma vanhempi on puoliksi karjalainen. Karjalaisuuden ja oman identiteetin kokemus oli usealla eri tilanteissa muuttuva ja häilyvä. *Muutos ja häilyvyys* -alateategoria kuvaa niitä liikeitä ja prosesseja, jotka ovat ehdollisia erilaisille ulkoisille tekijöille ja niiden aiheuttamille kokemuksille. Näitä ulkoisia tekijöitä voisivat olla esimerkiksi erilaiset oletukset siitä, kuka on karjalainen tai kuka on suomalainen. Omaan kokemukseen ja toimintaan liittyi usein muut ihmiset, ja oma toiminta muiden kanssa riippui hieman siitä näkökulmasta, että kokiko haastateltava itse epävarmuuksia liittyen karjalaisuuden kokemukseen vai ajatteliko hän, että muut ihmiset näitä kokivat. Oma kokemus karjalaisuudesta ja siitä oliko haastateltava *tarpeeksi karjalainen*, saattoi vahvistua toimiessa muiden karjalaisten kanssa. Tästä esimerkkinä Karjalaiset nuoret suomessa -järjestön merkitys joidenkin haastateltavien karjalaisuuskokemuksiin. Toisaalta muut ihmiset saattoivat vaikuttaa kokemukseen negatiivisesti korostamalla esimerkiksi tietynlaista karjalaisuutta, kuten ajatusta siitä, että karjalaiset ovat vain karjalaa puhuvia ortodokseja. Tämä saattoi aiheuttaa epävarmuuden tunteita liittyen omaan karjalaisuuden kokemukseen. Myös muut ihmiset saattoivat vaikuttaa omaan toimintaan niin, että karjalan kielen käyttöä varottiin. Haastateltavan pelkona saattoi olla se, ettei hän halua hankaloittaa erinäisiä tilanteita puhumalla karjalaa, jos muut eivät sitä osaa. Tämän lisäksi eräs haastateltava mainitsi, että ei halua luoda karjalaa puhumalla muille oloa siitä, että kieltä taitamattomat olisivat jotenkin vähemmän karjalaisia, sillä ihmisillä on paljon epävarmuuksia liittyen kieleen.

Haastateltava 7.

Joo pidän ja sekin on ollut tosi niinku silleen, että olenko mä tarpeeksi karjalainen vai en toi mikä hänen nimensä oli minun pitää tarkistaa tämä koska se on tosi hyvä ja mä haluan antaa ainakin kreditit. (leikattu) Petra Laiti saamelaisaktiivi sanoi hyvin, että saamelaisten piireissä ainakin puhutaan etnostressistä, että olenko mä tarpeeksi saamelainen tai karjalainen niin mulla on ollut sitä tosi paljon mut just taas jälleen kerran Karjalaiset nuoret Suomessa, kun vaan siellä tapaamisissa ollu nii mä oon silleen ei vittu mulla mun elämä on paljon karjalaisempaa mitä mä olen kuvitellutkaan.

Yhteisö

Alakategoriat: yhteisön tuki, kieli ja yhteisö, järjestäytyminen, kieliyhteisö: sukupolvet, yhteisö ja karjalaisuus

Yhteisö -kategorian alakategorioiksi liitin *yhteisön tuki, kieli ja yhteisö, järjestäytyminen, kieliyhteisö: sukupolvet* sekä *yhteisö ja karjalaisuus*. Kategoria on nimensä mukaisesti keskittynyt yhteisöön ja sen merkitykseen eri konteksteissa. Kategoria sisältää näkökulman yhteisön merkityksestä omalle karjalaisuudelle, sekä kokemuksiin liittyen karjalan kulttuuriin ja kieleen. Tämän lisäksi yhteisöön ja yhteisöllisyyteen liittyy erilaisia toiminnan muotoja kuten *järjestäytyminen*, kielen käyttö ja *kulttuurin ylläpito*, jota ylläpidetään yhdessä muiden karjalaisten kanssa. *Yhteisöön* linkittyi myös puhe yhteisistä kokemuksista ja menneisyydestä, ja se oli yhteydessä myös *menneisyyden ja nykyisyyden suhde* ja *yhteys juuriin* -kategorioihin sekä omaan perheeseen ja sukuun. *Yhteisön tuki* -alacategoria sisältää haastateltavien ajatuksia siitä, kuinka he ovat saaneet tukea karjalaisyhteisöllä ja miten oma karjalaisuuden kokemus oli vahvistunut yhteisössä. Muutama haastateltava puhui juuri siitä, kuinka karjalaisuudesta oli tullut tärkeämpi karjalaisyhteisön tai paikallisyhteisön kautta ja kuinka yhteisön, erityisesti nuorisojärjestön, avulla oli tullut varmuutta omalle identiteetille. Tämän lisäksi eräs haastateltava kertoi saaneensa tukea myös muilta vähemmistöryhmiltä henkilökohtaisessa elämässään. Myös Karjalaiset nuoret suomessa ry oli tehnyt yhteistyötä muiden vähemmistöryhmien kanssa ja näin yhteisöllisyys sisälsi karjalaisyhteisön lisäksi myös muut vähemmistöt sekä yliopiston kautta saadun tuen. *Yhteisö ja tuki* -kategoriaan sisältyi myös Internetin ja sosiaalisen median kautta saatu tuki. Eräs haastateltava myös mainitsi, kuinka karjalaisyhteisössä on oltu hyvillään kielen opiskelusta ja osa haastateltavista kertoi saaneensa tukea karjalan kielen opiskeluun yhteisön kautta.

Kieli ja yhteisö -kategoria oli keskittynyt erityisesti kieleen ja sen käyttöön. *Yhteisön tuki* -kategoria oli myös osalla haastateltavista yhteydessä kielen käyttöön liittyvissä tilanteissa. Kieltä saatettiin käyttää muiden nuorten, nuorisojärjestön ja laajemman yhteisön kanssa esimerkiksi erilaisissa kokoontumisissa, karjalaistapahtumissa sekä internetin ja sosiaalisen median välityksellä. Osa haastateltavista keskusteli yleisesti siitä, kuinka karjalaisilla oli myös vahva järjestökenttä ja eräs haastateltava toi esiin sen, kuinka kansalaisyhteiskunnassa ihmisten identiteetin kannalta on tärkeää

päästä järjestäytymään. Toisaalta, jos kielen ja kulttuurin elvytys nojasi vain järjestöjen ja aktivistien panokseen, saattoi vahva järjestäytyminen olla pois yhteiskunnalliselta tasolta. Eräs haastateltava toi esiin sen, että kielen historia ja vahva järjestökeskeisyys on voinut vaikuttaa siihen, ettei asema ole Suomessa institutionalisoitu.

Haastateltava 4.

Siis kyllä totta kai mitä enemmän sitä käyttää missä käyttää ja milloin on niinku, tulee esille niin ainahan se on hyväksi kyllä... (mieltii hetken aikaa...) mutta siinähan se varmaan se ongelma on, että kun niitä on tuota niin tuota useita eri mutta eri näitä kieliä ja kieliryhmiä niin niin tota en tiedä miten se sitten niin kun miten ne asiat sitten hoituu vai hoiduuks.

Kieliyhteisö oli yhteydessä myös *sukupolviin* ja tätä kautta kieliyhteisöä tarkasteltiin eri konteksteista. Kieliyhteisön viiteryhmänä nuoret nähtiin yhtenäisenä, ja se oli osalle se kaikista tutuin ja läheisin yhteisö. Osa haastateltavista puhui siitä, miten vanhemmalla sukupolvella on alhaisempi arvostus omaa kieltä kohtaan eikä vanhemmat yhteisön jäsenet tämän vuoksi osaa vaatia omia oikeuksiaan. Tämän lisäksi osa haastateltavista mainitsi sen, kuinka vanhemmalla sukupolvella on yhteisössä enemmän riitoja ja erimielisyyksiä liittyen murre-eroihin ja Karjalan kielen seuran toimintaan ja niihin liittyviin rahasotkuihin. Muutama haastateltava mainitsi myös sen, että Karjalaiset nuoret Suomessa ry on perustettu juuri siksi, että halutaan keskittyä kaikkien kielten elvyttämiseen, eikä erotella murteita toisista erilleen. Tämän lisäksi osa haastateltavista koki kieliyhteisön yhtenäisenä ja eräs haastateltava sanoi, että kieliyhteisö on yhtenäinen eli elää sopusoinnussa, mutta erillinen, sillä se on jakautunut eri murteiden mukaan. Kaikilla haastateltavilla ei ollut tietoa kieliyhteisöstä.

Identiteetti

Alakategoriat: minuus, kokemuksellisuus ja tunteet, oletukset

Identiteetti -kategorian alle sijoitin alakategoriat *minuus, kokemuksellisuus ja tunteet* sekä *oletukset*. *Identiteetti* -kategoria sisältää puhetta minuudesta sekä, miten kieli, kulttuuri tai karjalaisuus nähtiin osassa haastatteluja olevan osa minua; jotain, joka tuntuu omalta. Identiteetin kokemus oli muuttuva ja siihen liittyi erilaisia tunteita riippuen kokemusmaailmallisesta kontekstista. Eräs haastateltava kuvaili karjalaisuuden olevan jotain, joka vaikuttaa kaikkeen arjessa, kaikkeen miten ollaan. Identiteetti liitettiin myös kieleen. Identiteetti -kategorian ympärillä pyöri paljon erilaisia tunteita, kuten positiivisia, negatiivisia sekä ristiriitaisia. Siihen saattoi liittyä myös halu tuoda esiin omaa karjalaisuutta ja karjalaista identiteettiä erilaisin tavoin tai toimin. Omat juuret vaikuttivat omaan identiteettiin ja karjalaisuuden kokemukseen, joihin oli yhteydessä myös karjalaisten historia, näkymättömyys sekä kielen ja kulttuurin arvostus. Tämän

lisäksi tapakulttuuri ja rituaalit sekä niiden toteuttaminen voi toimia toimintona, jonka kautta oma identiteetti vahvistuu. Muiden yhteisön jäsenten kanssa toimiminen voi vahvistaa omaa identiteetin kokemusta. Identiteettiin liittyi myös stressiä ja erilaisia oletuksia, jotka saattoivat vaikuttaa riittämättömyyden kokemuksiin. Näitä oletuksia voisi olla esimerkiksi se, että karjalaisen pitäisi olla tietynlainen kuten puhua karjalaa tai asua Karjalassa. Näin esimerkiksi karjalaisten ja karjalan kielen näkymättömyys voi toimia ehtona yhteiskunnallisiin ja omiin oletuksiin liittyen siihen, ketkä ovat karjalaisia. Näin identiteetti voi olla yhteydessä tarpeeksi karjalainen -kategoriaan. Yhteiskunta voi muodostaa myös erilaisia oletuksia kansalaisistaan, joita kuvataan ja toisinnetaan erilaisissa mediatuotteissa, taiteessa tai muissa kuvastoissa ja jotka luovat kuvaa suomalaisista tai karjalaisista. Näihin kuviin mahtumattomalla, tai kuvien ollessa vääristyneitä, voi toimintona syntyä erilaisia negatiivisia tuntemuksia omalle identiteetille ja minuuden kokemukselle. Identiteetti -kategoria liittyy olennaisesti myös viimeisenä esiteltyyn kategoriaan tietoisuus. Näin karjalaisen identiteetin vahvistumisen ehtona voi olla tietoinen identiteetin vaaliminen ja tietoinen toiminta karjalaisten, karjalan kielen ja kulttuurin paremman aseman suhteen.

Haastateltava 6.

No kyllä se sekin siinä mielessä identiteettiin vaikuttaa, että no jos kysytään kuka minä olen ja mistä minä tulen, niin sanon kyllä että tulen niinku sieltä Suomesta (leikattu) mutta karjalan kielessä minulla on esimerkiksi käytössä ihan karjalan kielelle käännetty omaa nimi, jota ehdottomasti silloin kun karjalaa tuotan niin käytän (leikattu) koen sen niin kuin tavallaan sellaiseksi arvokkaaksi asiaksi (leikattu) mutta tavallaan niin kun jollakin tavoin identifioidun niinku itseni kuitenkin karjalaiseksi, vaikkei nyt varsinaisesti sitä itse olekaan, mutta niin kuin toisessa polvessa niin sanotusti.

Tietoisuus

Alakategoriat: kielen asema: toiminto, tulevaisuus: toivo ja pelko

Tietoisuus -kategorian alle sijoitin alakategoriat *kielen asema: toiminto, tulevaisuus: toivo ja pelko*. Tällä kategoriolla viitataan siihen tietoiseen toimintaan, joka liittyy karjalan kielen ja kulttuurin asemaan. Melkein jokainen haastateltava oli huolissaan karjalan kielen ja kulttuurin asemasta. Kielen opiskeluun oli yhteydessä myös tietoinen toiminta, kuten halu parantaa kielen asemaa, kasvattaa tietämystä ja näkyvyyttä kielestä sekä halu arkipäiväistä kielenkäyttöä. Kielen uhanalaisuus sekä kielen, kulttuurin ja karjalaisten nykyinen asema aiheuttivat haastateltavissa erilaisia *toimintoja*. Osa kieltä opiskelemattomista oli huolissaan karjalan kielestä, ja heillä oli herännyt kiinnostus karjalan kieltä, kulttuuria sekä karjalaisia juuria kohtaan. Kieltä opiskelleissa haastateltavissa asema ja uhanalaisuus aiheutti *toimintona* halun ja toiveen parantaa kielen ja kulttuurin asemaa. *Näkymättömyys* -kategoria saattoi myös aiheuttaa voimakkaan tunnereaktion ja kokemuksen siitä, että minuudesta ja minulta on viety jotain minulle

tai minuuteen kuuluvaa, minkä seurauksena voisi olla *toimintona* halu ja toive parantaa kielen ja kulttuurin asemaa. Esimerkiksi järjestötyö ja aktivismi voi toimia ehtona aseman edistämiseksi. Muita ehtoja voi olla esimerkiksi kielen ja kulttuurin näkyväksi tuominen muille, tai kielen käytön aktivoittaminen omassa arjessa. Näitä toimia voi olla sosiaaliseen mediaan päivitysten tekeminen karjalaksi tai kielen elvytykseen liittyvä tietoinen työskentely, kuten käännöstyöt ja tutkimus. *Tietoisuus* -kategoria on yhteydessä aiempaan tutkimukseen. Pyöli (2013, s. 160.) pohtii artikkelissaan rajakarjalasta identiteettiä käyttämällä Pirkko Sallinen-Gimplin (1994, s. 310–311.) kehittämää termiä ”tietoisin kulttuuri-identiteetin vaalimisen vaihe”, kuvaamaan karjalaiseen kulttuuri-identiteetin muuttuvaa luonnetta aiempaa tietoisemmaksi identiteetiksi. 1990-luvulta eteenpäin karjalan kielen elvytys alkoi heräillä Venäjän Karjalassa tiedeyhteisön sisällä. Suomessa aktiivista järjestötyötä oli tehty jo pitkään Karjalan ympärillä, mutta elvytystyö käynnistyi ruohonjuuritasolla karjalaisten ja karjalaistaustaisten kiinnostuttua omista juuristaan, kielestä sekä kotiseutumatkoihin Karjalaan. Identiteetin vaaliminen sai tietoisia elementtejä perehtymisestä omiin juuriin ja järjestäytymisestä muiden karjalaisten kanssa. (Pyöli 2013, s. 174–176.)

Haastatteluissa *tietoisuuteen* liittyi tietoisin toiminnan lisäksi myös ristiriitaiset tunteet tulevaisuudesta, jota varjosti esimerkiksi kielen ja kulttuurin nykyinen asema ja uhanalaisuus, karjalaisen vähemmistön näkymättömyys sekä epäluottamus päättäjiä kohtaan. Toivoa taas toi lisääntyvä näkyvyys karjalan kielestä, kulttuurista ja vähemmistöstä sosiaalisessa ja perinteisessä mediassa sekä ihmisten kasvava kiinnostus näitä kolmea kohtaan. Tämän lisäksi kielipoliittinen ohjelma oli haastattelun ajankohdana valmisteilla, mikä on voinut aiheuttaa haastateltavissa ristiriitaisia tuntemuksia. Tulevaisuuteen liittyi myös puhetta siitä, että ehkä karjalan kieli haihtuu tai muotoutuu joksikin muuksi.

Haastateltava 1.

ehkä semmoinen niinku oman suvun menetetty perinteen takaisinotto ja sitten tietenkin sinänsä kieli aktivismi puoli, että haluaa helpottaa sitä kielen tilannetta, että se on identiteetin kannalta tosi keskeistä kyllä mut mä en osaa silleen mitenkään tosi terävästi määrittellä, että miten.

Haastateltava 7.

Syvä huokaus taas no mun mielestä me eletään tällä hetkellä semmoisessa murrosvaiheessa. (leikattu), että se riippuu todella paljon mitä me nyt tehdään ja tällä hetkellä musta niinkun nuoriso se on tavallaan tosi paljon mitä me niinku nuoriso tehdään ja esimerkiksi Karjalaiset nuoret suomessa on minun mielestäni oikea suunta niin kuin askel oikeaan suuntaan ja jos se jatkuu niinku mitä mä oon nähnyt jatkuvan niin mulla on toivoa.

5.6 Selektiivinen koodaus ja teorian muodostaminen

Grounded theory -analyysin kolmatta vaihetta kutsutaan selektiiviseksi koodaukseksi ja sen tarkoituksena on hahmotella tutkimuksen ydinkategoria, joka kuvaa tutkittua ilmiötä ja tehtyjä muita kategorioita. Kategorioita ei tule pakottaa tukemaan ydinkategoriaa, vaan ydinkategorian tulee olla aiempia kategorioita kuvaava. (Strauss ja Corbin, 1998, s. 146–147) Strauss ja Corbin (1998) kirjoittavat, että usein tutkimuksesta voi löytyä useampi tutkimusta kuvaileva kategoria, mutta nämä muut kategoriat voi ottaa osaksi teorian kuvausta tukemaan keskeistä ydinkategoriaa. (Strauss ja Corbin, 1998, s. 147.) Ennen ydinkategorian hahmottelua kuvaan vielä aineiston ja teorian yhteyttä erilaisten teoreettisten koodien avulla. Ensimmäinen määrittelemäni teoreettinen koodi on **kulttuuri-identiteetti**. Sillä kuvasin aineistossa karjalaisten ja karjalais-taustaisten jaettua kulttuuriperimää, joka sisälsi erilaisia toimintatapoja, jotka jaettiin karjalaisen vähemmistön kesken. Kulttuuri-identiteetti sisälsi puhetta juurista ja juurettomuudesta, karjalan kielestä ja kulttuurista. Hallin (2002, s. 225–226.) tapaan kulttuuri-identiteetin koodiin sisältyi jaetut kokemukset sekä sisäänrakennettu ero, joka saattoi aiheuttaa myös ristiriitaisuuden kokemusta, kun jotain jätetään identiteetin ulkopuolelle. Kulttuuri-identiteetin rinnalle yhdistyivät myös mielikuvat, nostalgia ja kuvittelu, joiden avulla kulttuuri-identiteettiä pidetään hengissä (Hall, 2002, s. 227–231).

Diskurssistrategia ja sisäänrakennettu toiseus -koodi kuvastaa historian ja nykypäivän strategiaa luoda kuvaa yhdestä kansasta ja yhdestä kielestä. Diskurssi luo lausumia ja kielen siihen, mitä pidetään totena ja se on yhteydessä erilaisiin valtasuhteisiin (Hall, 2002, s. 100–103). Se toimii taustalla luoden kuvaa meistä ja muista sisältäen myös sisäänrakennetut toiset (Hall, 2002, s. 83–87). Identiteettien ja näiden vallan muotojen ymmärtämiseksi niitä tulee tarkastella yhteydessä historiaan ja erilaisiin käytäntöihin (Hall, 2002, s.250–252). Sisäänrakennettu toiseus voi kriisiytyessään se voi viedä muilta identiteeteiltä mahdollisuuden iloon, samalla kutistaen muut identiteetit vastarintaan ja oman identiteetin puolustamiseen (Salami, 2021, s. 103–104). Parhaimmillaan tämä kokemus voi mielestäni aiheuttaa toimintoja, mikä voi synnyttää emansipaation ja vapauden kokemuksen. **Identifikaation** -koodilla kuvataan analyysissä sitä prosessia, jota omaan minuuteen, identiteettiin ja näihin yhdistyviin kokemuksiin liittyi. Identiteettiin ja minuuteen liittyi eri minuuksia, joissa toisaalta karjalaisuus nähtiin identiteetille tärkeänä, mutta puheessa minuuteen ja karjalaisuuden kokemukseen tuli epäröintiä, joka muuttui prosessinomaisesti eri kontekstista toiseen. Tämä prosessi toimi Hallin (2002) ajattelun mukaisesti vaihtaen muotoaan ja muodostuen toiminnoksi, joka oli kokoaikaisessa muutoksessa. Sen toimintaan vaikuttavat historia, eletty kulttuuri, aika tai paikka (s. 223–224.) Identiteetti oli tässä prosessissa

muutoksessa ja se muuttui haastattelujen aikana liikkua kontekstista toiseen. Tunteista ja kokemuksista kerrottaessa oli kokeva ja tunteva subjekti, mikä muotoutui eri kontekstissa esimerkiksi asiantuntijaksi tai aktivistiksi. Toisaalta subjekti lipui myös ”järjen ja tunteiden” välillä, missä oli ne koetut tunteet ja kokemukset, mitä analysoitiin järkeilevän subjektin pohjalta.

Eräs haastateltava toi esiin **etnostressin** -käsitteen kuvailemaan omaa kokemustaan, ja etnostressistä muodostuikin tärkeä teoreettinen koodi kuvailemaan sitä kokemusta, jota historiassa tehdyt toiminnot aiheuttavat vähemmistöissä. Etnostressin koden kuvailevan vähemmistökokemusta, joka syntyy näkymättömyyden ja piiloon painamisen kautta. Kuokkanen (1999, s. 97) määrittelee etnostressin olevan stressiä, jonka synnyttää yksilön etnisen/kulttuurisen identiteetin kyseenalaistaminen. Se syntyy esimerkiksi kolonisaatioprosessin tai assimilaatiopolitiikan aiheuttavan toiminnan eli vieraantumisen pohjalta, ja sen seurauksena on kontrollin menettäminen omasta kulttuurista. Sen syntymekanismit liittyvät tyydyttämättömiin psykologisiin tarpeisiin. Tämä kokemus aiheuttaa epävarmuutta omasta itseystään, olemassaolosta ja identiteetistä sekä hajottaa ryhmän yhteenkuuluvuutta. (Kuokkanen, 1999, s. 97.) Aineistossa etnostressi näkyi erityisesti näkymättömyydestä syntyneenä toimintona ja kokemuksena, että minuudesta on viety jotain, epävarmuutena siitä onko tarpeeksi karjalainen sekä identiteettiin ja minuuteen liittyvissä ristiriitaisissa tunteissa. Karjalaisuus oli jotain läheistä, mutta silti jotenkin kaukaista.

Ilonen (2013, s. 222) kuvastaa **tunnekollektiivisuuden** yhdistyvän menneisyyden jaettuihin tunteisiin tai traumaan, mutta teoreettisena koodina siihen yhdistyy myös kielen kotoisuuteen ja onnellisuuteen liittyvät tunteet, jotka olivat yhteydessä perheeseen, sukuun ja laajempaan yhteisöön. Nämä tunteet kuvastavat yhteisöllisyyden ja perhekeskeisyyden kokemuksiin liittyvää jaettua tunnetta, jota vaalitaan esimerkiksi kielen opiskelun kautta. **Hajakeskitys ja pirstoutuneisuus** kuvastavat erityisesti menneisyyden ja nykyisyyden suhdetta, päällekkäisiä ja hajakeskittyneitä identiteettejä sekä rajan dilemmaa, joka hiipii yhä karjalaisen yhteisön elämään. Viimeisenä haastatteluissa toistui puhe yhteisön merkityksistä, uskonnosta ja sen sisältämistä tavoista, tiloista ja rituaaleista, jotka olivat osa kulttuuria ja karjalaisuuskokemuksia. Tämän pohjalta muodostui teoreettinen koodi **pyhä, profaani ja Jumala**. Koodi syventyy klassisen sosiologian alkujuurille ja Emilé Durkheimin ajatteluun. Pyhällä ja profaanilla tarkoitetaan, jokaisen uskonnon luonnetta jakautua kahtia todellisuuteen ja fantasiaan, joita ylläpidetään erilaisissa myyteissä, rituaaleissa ja kertomuksissa. (Aro & Jokivuori, 2014, s. 130–139.) Jumalalla Durkheim tarkoittaa yhteisöä ja yhteiskunnallista todellisuutta, joka muodostuu jaetusta tajunnasta ja joka on osa erilaisia sosiaalisia representaatioita, jotka muodostavat yhteisön jäsenille mentaalisen yhteyden ja kokemuksen yhteisöllisyydestä. (Aro & Jokivuori, 2014, s. 130–139. Durkheim, 1980.)

Olen nyt määritellyt tutkimuksen kannalta merkitykselliset teoreettiset koodit. Selektiivinen koodaus huipentuu ydinkategoriaan, joka Strauss ja Corbinin (1996) mukaan kuvailee tutkimuksen ydinteemaa (s. 146). He ehdottavat, että ydinkategorian löytämiseen voi käyttää erilaisia työkaluja, joista esimerkkinä on kirjoittaa analyysistä lyhyt tarina, joka kuvailee sitä, mistä siinä oikeastaan on kyse. Tarinan kirjoituksessa voi sille esittää erinäisiä kysymyksiä siitä, mikä on se tutkimuksen ydinongelma, joka aina nostaa päätään eri yhteyksissä. (Strauss & Corbin, 1996, s. 148.) Oma tulkintani aineistostani on se, että se on tarina näkymättömän vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessista. Tarina kuvastaa sitä muutosprosessia, mitä vähemmistön jäsenet kokevat oman identiteetin suhteen niin sanotusti havahtuessaan omaan vähemmistöpositioonsa ja sen saadessa lisämerkityksiä omalle itseudelle. Tämä prosessi ei ole välttämätön osa vähemmistöryhmän jokaiselle jäsenelle, vaan sen synnyttää kokemuksen tärkeänä pitämisestä, joka vahvistuu, erityisesti yhteisön ja muiden kiinnittymiskohtien kautta. Prosessi on hauras, minkä taustalla on erityisesti prosessin ulkopuolelle jätetyt elementit ja ulkoiset oletukset. Nämä synnyttävät epävarmuutta, jonka päihittämiseksi tarvitaan erilaista elementtejä, kuten kieli, joita tarvitaan vakuuttamaan oman prosessin aitoutta. Prosessin tärkeys vahvistuu yhteisön merkityksen ja tietoisuuden kasvun kautta, ja saa osakseen tietoisesti kulttuuri-identiteetin vaalimisen ominaisuuksia.

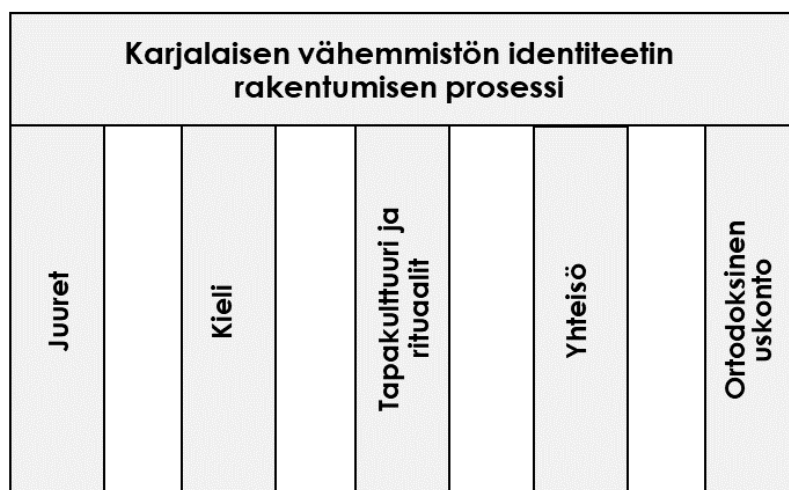
Mielenkiintoisen tästä prosessista tekee se, että jokainen vähemmistön jäsen ei koe identifikaatiolle tarvetta. Tulkintani on se, että vähemmistön näkymättömyys on aiheuttanut osassa vähemmistön jäsenissä kiinnittymisen valtaväestöön. Vaikka vähemmistön kulttuuriperimään kuuluvia elementtejä toteutetaan omassa arjessa, voi niiden toteuttamiseen liittyä erilaisia yhteyksiä, kuten uskonto, jotka toimivat kehyksenä niiden toteutukseen. Tämän lisäksi tulkitsen, että identiteetin rakentumisen prosessi identifikaatio vahvistuu yhteisössä, joka voi olla perua ihmisen sosiaaliselle luonteelle. Tarinan pohjalta määritin tutkimukseni ydinkategoriaksi **identifikaation**. Kaikki kategoriat linkittyvät identifikaation prosessiin, jonka kautta kuvataan erilaisia elementtejä ja niiden merkityksiä. Katteoria kuvaa myös aineistosta välittyvää prosessia, jota identifikaation ympärillä käydään. Identiteetin rakentumisen prosessi tuo esiin sen, että kaikilla ei ole tarvetta koko prosessille tai toiset ovat osittain saavuttaneet prosessin "huipun".

6 TUTKIMUSTULOKSET JA TEORIA

Aineistostani syntyi teoria näkymättömän Suomen karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessista. Tätä prosessia tarkastellaan tässä työssä Hallin (2002) tapaan diskursiivisena lähestymistapana, jossa identifikaatio on aina liikkeessä oleva konstruktionaalinen prosessi. Sitä ylläpidetään symbolisten ja materiaalistien resursien avulla, ja se voidaan hylätä tai menettää. Identiteetin rakentumisen prosessissa on aina jotain ylimääräistä ja se on aina jotain vailla. Se on osa eron leikkiä ja sen ylläpitäminen edellyttää diskursiivisia toimintoja ja erilaisten symbolisten rajojen pystyttämistä. Sen ulkopuolelle jätetty toimii myös sen ulkopuolen määrittelijänä. (Hall, 2002, s. 248.) Hall pohtii teoksessaan sitä, tulisiko meidän kehittää teoriaa siitä, millä mekanismeilla yksilöt identifioituvat eri positioihin ja miten näitä positioita tuotetaan tai performoidaan. (s. 266–267). Minun aineistossani identiteetin rakentumisen prosessin performoinnissa hyödynnetään erinäisiä elementtejä. Niillä yhtäältä vahvistetaan omaa prosessia ja kokemusta omasta identiteetistä ja toisaalta osoitetaan muille ihmisille ja yhteiskunnan oletuksille konkreettisia elementtejä identifikaatiosta ja sen todenperäisyydestä. Näiden elementtien keräämisen, vakuuttelun ja muille esittelyn taustan tulkitsisin olevan sen, että näkymätön vähemmistö joutuu vakuuttelemaan valtaväestölle omaa olemassaoloaan ja niin sanotusti ”tulemaan kaapista” oman vähemmistöpositionsa kanssa, kansallisten subjektien vain eläessä vakiinnutettujen oletusten muottiin mahtavana ja muottia kyseenalaistamatta. Kansallinen subjekti on ominut normatiivisen identiteetin tai kuten Salami (2021, s. 103.) tätä toimintoa kuvaava *varastanut* normatiivisen identiteetin. Tämän tulkitsen aiheuttaneen muiden identiteetin identifikaatiossa epävarmuutta ja tarvetta identiteetin todenperäisyyden vakuuttamisesta.

Aineistoni pohjalta tulkitsen yhden tärkeän elementin olevan karjalaiset juuret. Niiden kautta paikannetaan omaa karjalaisuutta ja saadaan tärkeää kovaa tietoa muille omien juurien todellisuudesta sekä historiallisesta menneisyydestä. Tämän

lisäksi juuret paikantavat omaa menneisyyttä ja luovat vähemmistön kolonisaatioprosessia vanhemman samaistumisen sekä paikantumisen kohteen historiassamme. Se luo nostalgisia mielikuvia menneestä sekä antaa mahdollisuuden kuvitella paikkoja, joista kertoa. Seuraava tärkeä elementti on tapakulttuuri ja rituaalit. Tulkitsen niiden ylläpitämisen luovan merkityksiä elämään sekä vahvistavan omaa identifikaatiota. Tapakulttuuri ja rituaalit toimivat aineellisena kulttuuriperintönä ja ne auttavat luomaan perinteitä, joiden ylläpitäminen voi luoda tunteen jatkuvuudesta ja vahvistaa jaettava kulttuuri-identiteettiä. Tämän lisäksi ortodoksinen uskonto, joka toisaalta liittyy jo aiemmin mainittuun tapakulttuuriin ja rituaaleihin, tuo mukanaan tiloja kohdata muita karjalaisia. Sen sisältämät toiminnat ovat niin rinnakkaisia karjalaisen kulttuurin kanssa historiallisesti ja nykypäivänä, että niiden erottaminen voi olla hankalaa ja usein mielikuvissa toinen nähdään toisen ehtona. Kirkon tilat ovat myös paikkoja, joissa on esillä karjalaiseen kulttuurin kanssa yhtenäisiä konkreettisia objekteja, kuten ikonit tai ikonien ympärillä olevat käsipaikat tai vaatetus. Tämän lisäksi tärkeänä elementtinä toimii yhteisö, jonka kautta vahvistetaan omaa identifikaatiota sekä ylläpidetään kieltä ja kulttuuria. Yhteisö voi olla myös tuki, jonka kanssa jaetaan omia kokemuksia. Yhteisössä vahvistetaan myös kielen, kulttuurin ja vähemmistön asemaa, mikä voi tuoda toimijuuden ja oikeutuksen kokemuksia. Viimeisenä muttei vähäisimpänä elementtinä on kieli, jonka avulla vahvistetaan omaa identifikaatiota ja otetaan takaisin jotain vietyä. Tämän lisäksi kieli toimii konkreettisena elementtinä vahvistaa omaa identiteetin prosessia kansalliselle subjektille ja kansallisvaltiolle, jossa kansallisuus on luotu yhden kielen ympärille.

KUVIO 1. Karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessi ja sen sisältämät elementit

Nämä elementit toimivat niin sanotusti rakennuksen pilareina, jotka kannattelevat koko kokonaisuutta. Yhden elementin poissaolo ei vielä kaada koko rakennelmaa, mutta useamman elementin puuttuminen saa sen rakenteet horjumaan ja herättää kysymyksen siitä onko tarpeeksi karjalainen.

Identiteetin rakentumisen prosessia tukevien elementtien puuttuminen, epävarmuus, negatiiviset kokemukset historiassa ja ulkoiset oletukset voivat aiheuttaa koki- jassa riittämättömyyden kokemuksia sekä epäilyä oman prosessin todenmukaisuudesta. Toisaalta kokija voi huolehtia myös toisten identiteettien rakentumisen prosesseista. Tämä voi näkyä siinä, että kokija varoo karjalan kielen käyttöä peläten, että vahvistaa muiden epävarmuuksia. Nämä kokemukset voivat aiheuttaa erilaisia tunteita kuten surua, huolta ja varovaisuutta. Tämän seurauksena voi syntyä kysymyksiä siitä, onko tarpeeksi karjalainen tai kuka oikeastaan on karjalainen. Kuokkanen (1999, s. 96.) kirjoittaa siitä, kuinka yhteiskunnassa tapahtuva syrjintä tai maailman näkeminen vain oman etnisen ryhmän perspektiivistä aiheuttaa stereotypistämisen prosessissa mielikuvia tai asenteita vähemmistöstä, johon sen jäsenien on useasti hankala samaistua. Näillä mielikuvilla on suuri merkitys identiteetin rakennuksessa, ja ne usein aiheuttavat epäilyksen omaa kokemusta kohtaan, sekä saavat vähemmistön jäsenen vähättelemään todellisuuttansa. Ne eivät vaikuta vain muiden ennakkoluuloihin vähemmistöstä, vaan saavat vähemmistön jäsenet myös epäilemään itseään ja pahimmillaan yhteiskunnan asenteiden sisäistäminen saattaa johtaa oman taustan tai kulttuurin häpeämiseen. (Kuokkanen, 1999, s. 96.)

Haastatteluissa toistui epävarmuus liittyen omaan karjalaisuuteen, vaikka se nähtiin merkityksellisenä omalle identiteetille. Karjalaisuus koettiin samaan aikaan sekä läheiseksi että kaukaiseksi. Karjalaiseksi identifioiduttiin, vaikka, erään haastattavan sanoin sitä ei varsinaisesti oltukaan. Oman tulkintani mukaan epävarmuuksiin saattoi vaikuttaa ulkoiset ja sisäistetyt oletukset aidosta karjalaisuudesta. Oletuksissa karjalaisuus liitetään historiaan esimerkiksi evakkoihin, tai Karjalassa asuviin, karjalan kieltä puhuviin ja ortodoksiseen kirkkoon kuuluviin henkilöihin. Kuten Sarahimaa (2019, s. 117.) kirjoittaa, kenenkään tulee tuskin kyseenalaistettua syntymänsään karjalan kieltä puhuvan kielen ”omistusoikeutta”, mutta onko se henkilö, jonka vanhempi ei voinut, saanut tai vain siirtänyt karjalan kieltä lapselleen, jotenkin vähemmän siihen oikeutettu. Saman tulkitsen koskevan myös kansalaisuutta tai kulttuuria. Merkintä suomen kielestä äidinkielenä rekistereissä toimii konkreettisenä objektina kansalaisuudesta. Omaa suvun kieltä osaamatta tai ilman äidinkielen merkin- tää rekistereissä ei tätä konkretiaa ole. Tulkitsen näitä yllä esitettyjä epävarmuuksia historian pohjalta, jossa diskursiivisissa representaatiojärjestelmissä on tuotettu kuva oikeanlaisesta kansalaisuudesta, suomen kansasta ja sen kulttuurista. Näitä narratii-

veja on ylläpidetty erilaisissa kulttuurituotteissa, ja niissä luodut diskursiiviset strategiat tyypistävät moninaisuuden stereotyyppisiin tarinoin, kuten Topeliuksen Maamme kirjassa (Jokinen, 2019, s. 75–79).

Haastateltava 3.

Kyllä mä tunnen itseni karjalaiseksi, mutta en ehkä tota niin puhtaasti karjalaiseks. Kyllä mä jotenkin jotenkin koen, että olen karjalainen hyvin silleen tota vähän kaukaisesti, mutta kuitenkin. (naurua.)

Historia voi vaikuttaa erilaisiin mielikuviin ja merkityksiin, jotka voivat aiheuttaa identiteetin rakentumisen prosessin ympärillä epävarmuutta. Tämän lisäksi yhteiskunnasta omaksutut asenteet voivat vähentää oman kielen ja kulttuurin arvostusta. Ne voivat saada vähemmistön jäsenet epäilemään omaa itseyyttään ja sen ympärillä olevaa prosessia. Historian toimet ovat osaltaan häivyttäneet yhteiskunnan moninaisuutta ja vaikuttaneet karjalan kielen ja muiden vähemmistökielten uhanalaisuuteen. Tällä hetkellä karjalan kieli, kulttuuri tai vähemmistö ei näy lainsäädännössä, mikä on jatkumoa vähemmistön näkymättömyydelle. Knuutila (2019, s. 3.) kirjoittaa konkreettisten toimien, kuten virallisen aseman takaamisen kielelle, olevan ensiarvoisen tärkeää uhanalaisten kielten arvostuksen kannalta. Tulkitsisin tämän vaikuttavan siihen, että jos kielen, kulttuurin ja vähemmistön arvostaminen näkyy yhteiskunnallisesti, on sillä vaikutukset myös henkilökohtaiseen kokemukseen.

Moderneissa yhteiskunnissa erilaiset identiteetit elävät rinnakkain ja päällekkäin sekä osana historiaa ja nykyhetkeä. Karjalaiset ovat historiassa eläneet erilaisten kulttuurien kuten venäläisen, suomalaisen, sekä ortodoksisen kirkon yhteydessä, toisinaan rinnakkain ja toisinaan jaettujen elämäntilanteiden kanssa. Karjalaisuus ja karjalainen kulttuuri on muovaantunut erilaisten kontekstien, kuten Venäjän autonomian, Suomen itsenäistymisen sekä sodan jälkeisen uuden asuin ympäristön pohjalta. (Pyöli, 2013, s. 162–163.) Nämä eri kontekstit, sekä nykyisyys ja sen tuomat eri ilmiöt, kuten globalisaatio, kaupungistuminen tai esimerkiksi sosiaalinen media ovat vaikuttaneet erilaisten identiteettien pirstoutumiseen. Identiteetit muodostuvat monista, toisistaan eroavista ja risteytyvistä sekä vastakkaisista diskursseista, käytännöistä tai asemoista. Niihin vaikuttavat historia ja ne ovat jatkuvassa muutoksessa. Siksi niitä tulee tarkastella osana historiaa ja sen kautta muodostuneita käytäntöjä, valtasuhteita instituutioita ja ihmisten sekä kulttuurien normitettua luonnetta (Hall, 2002, s. 248–251.) Näihin identiteetteihin ja eri minuuksien sisäistämiin ajatteluihin vaikuttavat erilaiset historialliset toimet, joiden kautta on luotu kuvaa yhdestä maasta, kansasta ja kielestä. Ne voivat aiheuttaa ristiriitaisia kokemuksia identifikaatiossa, jossa omasta totuudesta tulee jotain mahdotonta ja epätotta. Esimerkiksi kieleen ja identiteettiin liittyen osalla haastateltavista oli kokemuksia siitä, että minuudesta on viety jotain

pois ja karjalan ensi kertaa kuuleminen oli jotain ihmeellistä, jotain sellaista, jonka ei pitänyt olla totta.

Haastateltava 4.

(leikattu) Niin silloin mä ajattelin, että mitä, että tää on kyllä jotain outoa kyllä mitä ihmettä tämä on olemassa. (leikattu) Se on varmaan niinku aika tavallaan niin kun ollut ja annettu niinku ymmärtääkin, että eihän tommosta kieltä nyt puhuta eikä sitä ole olemassaakaan Suomessa.

Erilaiset diskurssit muodostuvat yhteydessä ideologiaan tuottamaan tietoa kyseisen ideologian piirissä oleville. Diskurssit ja valtasuhteet vaikuttavat siihen, miten kieli tekee asioista toden. (Hall, 2002, s. 100–103.) Nämä vaikuttavat kaikkiin sosiaaliisiin käytäntöihin suhteessa valtaan tai valtasuhteisiin (Hall, 2002, s. 105). Butler (1993, s. 1–2.) näkee subjektin syntyneen diskursiivisesti säätelemään eri käytäntöjä ja hallitsemaan voimasuhteita. Subjekti rakennetaan materialisoinnin eli aineellistamisen kautta. Aineellistaminen tuottaa valtasuhteet, jotka rajoittavat muita. Sukupuolen perspektiivissä tämä tarkoittaa, että sukupuolen olettamisen prosessi antaa mahdollisuudet tiettyjen sukupuolten identifikaatioille ja tekee muut mahdottomiksi. (Butler, 1993, s. 1–2.) Karjalaisuuden perspektiivissä tulkitsisin tätä ajatusta niin, että erityisesti poliittisella toiminnalla on pyritty häivyttämään Suomen moninaisuus ja sen myötä karjalainen vähemmistö, kieli ja kulttuuri. Suomesta, sen kulttuurista ja laillisista kansalaisista on materialisoitu kuva, joka säätelee ja rajoittaa muiden identifikaatiota. Materialisointiprosessissa tuotetuissa kulttuurituotteissa kuten Kalevala, Kanteletar, Maamme kirja, tai Finlandia tuotetaan mahdollisuudet suomalaisuuden identifikaatiolle, tehden samalla muut identifikaatiot mahdottomiksi. Karjalan kielestä, kulttuurista ja vähemmistöstä tulee epätotta. Kulttuuri ja vähemmistö typistetään suomalaisuuden heimoksi ja kieli typistetään suomen kielen murteeksi. Esimerkiksi Kalevala toimi symbolina koko suomen kansan menneisyydelle, häivyttäen teoksen karjalaisen taustan tähän strategiaan sopiviin raameihin (Jokinen, 2019, s. 74).

Näkymättömän vähemmistön näkökulmasta kielen, kulttuurin ja vähemmistön historia vaikuttaa tulkintani mukaan identiteetin rakentumisen prosesseihin ja niiden tarpeeseen. Vähemmistön sisällä voi olla oman karjalaisuuden kyseenalaistamista, sehän on jotain, joka on materialisoitu valtaväestön ehdoin. Toisilla haastateltavilla identiteetin rakentumisen prosessi on vahvaa ja karjalaisuus todetaan todella tärkeäksi omalle identiteetille. Eräs haastateltava kertoi itsevarmasti olevansa karjalainen, kun taas toinen mainitsi olevansa toisen polven karjalainen ja kolmas haastateltava koki olevansa karjalainen, vaikka kaukaisesti, mutta silti se oli tärkeä asia omalle minuudelle. Eräs haastateltava kertoi kokevansa ukkinsa olevan sata prosenttia karjalainen, äitinsä puoliksi, mutta itse hän ei kokenut olevansa karjalainen.

Haastateltavissa olikin hieman eroja identiteetin rakentumisen suhteen. Yritän seuraavaksi tulkita aineistossani Hallin (2002) pohdintaa identifikaatiosta ja siitä, miten ja miksi jotkut identifioituvat tai eivät identifioitu prosesseihin, joissa he taistelevat erilaisten normatiivisten sääntöjen vastaisesti (s. 266–267.) Kuten jo aiemman luvun lopussa totesin, yksi tulkintani sille, että toiset eivät koe tarvetta identifikaatiolle, on peräisin vähemmistön näkymättömyydestä. Koska vähemmistö ei ole näkynyt, on tämä voinut aiheuttaa kiinnittymisen valtaväestöön. Karjalaisten, karjalan kulttuurin ja kielen häivyttäminen on ollut Suomessa kielipoliittisen toiminnan keskiössä, kun on luotu kuvaa yhtenäisestä Suomesta. (Laihonen & Halonen, 2019, s. 69). Karjalan kieli, kulttuuri ja karjalaisuus ei ole ollut kovinkaan paljon yhteiskunnassa esillä, viime vuosia lukuun ottamatta. Karjalaisuus ja suomalaisuus ovat toisiaan läheisiä kulttuureja ja tulkitsisin, että usealla karjalaisella voi olla esimerkiksi suomalainen tai venäläinen vanhempi, ja karjalaisuus voi välittyä itselle vain isovanhemman kautta. Näin karjalaisuus voidaan yhdistää vain isovanhempaan tai vanhempaan kuuluvana, mutta oma identifikaatio koetaan joko osin tai täysin suomalaisuuden kautta. Tämän lisäksi karjalainen kulttuuriperimä on osittain päällekkäinen ortodoksisen uskonnon kanssa ja tulkitsisin, että tämä voi joltain osin vaikuttaa siihen, että kulttuuriperimä liitetään uskontoon, joka toimii rituaalien toteuttamisen kehyksenä. Tämän seuraus voi tulkintani mukaan johtaa siihen, että kulttuuriperimän ylläpitoon ei välttämättä tarvita toista kehystä eli karjalaisuutta ja karjalan kulttuuria.

Tästä päästään oman tulkintani mukaan yhteen identifikaation tärkeään elementtiin, eli tarpeeseen. Niin kuin Hall (2002) useasti teoksessaan toteaa, identiteetti ja identifikaatio syntyy erojen kautta. Mielestäni näitä eroja voidaan tulkita tarpeen käsitteellä. Tällä viitataan siihen, että vähemmistön jäsen voi kokea eroavaisuutta valtaväestön kanssa. Valtaväestöstä kerrotut narratiivit ovat jotain, joka ei puhuttele tai kerro sitä oman elämäkokemuksen tarinaa, tai omasta vähemmistöstä kerrottu tarina ei kuvaa omaa koettua elämää. Sellaiset narratiivit luovat muotteja, joihin mahtuminen ei mahdollistu. Kuokkanen (1999, s. 97) kirjoittaa siitä, kuinka ihmiset kokevat tarvetta identiteetin rakentumisen prosessiin oman etnisen yhteisön kanssa. Sitä ei voi kompensoida muiden kulttuurien identifikaatiolla (Kuokkanen, 1999, s.97). Tulkitsisin, että identiteetin rakentumisen prosessi on syntynyt tarpeeseen ja tarpeen synnyttäjänä voi näin olla samaistumisen puute valtanarratiiviin ja samaistuminen vähemmistöön. Tämä eron kokemus voi synnyttää tarpeen määritellä itseään, sillä kerrotut tarinat eivät kerro niitä omia tarinoita. Kansallisvaltioiden moninaisuuden piilotus on voinut piilottaa ja luoda samaistumisen kohteet mahdottomiksi. Moderneissa yhteiskunnissa myös esimerkiksi kulttuurien moninaisuus on enemmän esillä, mikä voi tuoda näkyviksi näitä samaistumisen kohtia. Tarve voi olla myös yhteydessä omaan perheeseen ja omiin juuriin. Vähemmistön jäsen voi kokea tarvetta vahvistaa omaa

yhteyttä perheeseen ja tarvetta ylläpitää omassa suvussa toteutettuja rituaaleja ja tapakulttuuria. Tämän lisäksi näkymättömän vähemmistön kohdalla, kulttuurin, kielen ja vähemmistön olemassaoloon havahtuminen, voi tuoda kokemuksen ”huijatuksi tulemisesta”. Niin kuin eräs haastateltava totesi, karjalan kielen olemassaoloon havahtuminen tuntui siltä, kun *minulta olisi viety jotain*.

Haastateltava 2.

(leikattu)Minä olen jäänyt paitsi jostain sellaisesta, johon minulla olisi ollut oikeus ja joka olisi niinku kuulunut minulle ja minuuteen.

Tämä voi aiheuttaa sisäisen myllerryksen tai kokemuksen identiteettikriisistä. Sekä suvun juurien vahvistaminen että huijatuksi tulemisen kokemukseen havahtuminen aiheuttavat identiteetin rakentumisen prosessissa liikahduksen. Näistä ensi esitetty voi aiheuttaa liikahduksen kohti tapakulttuuria, ja rituaalien ylläpitoon ja tämän liikahduksen tulkitsisin aiheuttavan toiminnon kohti tietoista kulttuuri-identiteetin vaalimista. Tulkitsisin sen siten, että erilaisia perinteitä ylläpidetään, sillä ne yhdistetään myös suvun menneisyyteen, ja tätä jatkumoa halutaan ylläpitää. Nämä rituaalit voidaan kokea merkityksellisinä ja niiden ylläpito voi tuottaa merkityksellisyyden kokemuksia. Sekä juurien tärkeys että havahtuminen kielen, kulttuurin ja vähemmistön olemassaoloon voi aiheuttaa liikahduksen kohti tietoisuuden kasvattamista. Tietoisen kulttuuri-identiteetin vaalimiseen voi yhdistyä esimerkiksi kielen opiskelu ja kielen haltuunotto, jossa otetaan haltuun jotain vietyä. Tietoisuuden kasvattaminen voi yhdistyä karjalaisten, karjalan kulttuurin ja kielen historiaan tutustumiseen, mikä voi synnyttää erilaisia tunteita, kuten esimerkiksi kokemuksen epäoikeudenmukaisuudesta, sekä halua parantaa kulttuurin, kielen ja vähemmistön asemaa. Tätä prosessia voisi kuvastaa vanha sanonta: ”tieto lisää tuskaa”. Tietoisuuden kasvu voi synnyttää toimintona aktivismin tai järjestötyön tai kielen revitalisaatioon liittyvän toiminnon, jonka tulkitsen parhaassa tapauksessa johtavan voimaantumiseen. Tulkitsisin toiminnan varjopuolena olevan sen, että jos identiteetissä ja identifikaation prosessissa ei synny kokemusta kuulluksi tulemisesta, voi identiteetti ja identifikaatio kaventua vain aseeksi ja vastarinnaksi, jolta on viety Salamin (2021) sanoin mahdollisuus iloon, huolettomuuteen sekä toivon läsnäoloon ja, joka voi pahimmillaan johtaa uupumukseen ja katkeruuteen. (Salami, 2021, s. 104.)

Lopuksi tulkitsen identiteetin rakentumisen ja sen vahvistumisen olevan yhteydessä yhteisöön. Identifikaation merkitys voimistuu mielestäni sosiaalisen pohjalta, mikä voi luoda elämään merkityksellisyyttä. Yhteisöllä viitataan sekä perheeseen että laajempaan yhteisöön, jota aineistossa erityisesti edusti Karjalaiset nuoret Suomessa ry. Yhteisö tuo tukea ja kasvattaa identifikaation merkitystä. Sen näkisin olevan yksi vahvimista identifikaation tarpeen kasvattajista ja yhteisön kaukaisuuden olevan yhteydessä taas identifikaation tarpeettomuuteen. Kuten Aro ja Jokivuori (2015, s. 83.)

kirjoittavat, yhteisö toimii olennaisena osana ihmisten inhimillistä elämää ja ihminen on perustaltaan yhteisöllinen. Kulttuurin perusta on yhteisössä, joka ylläpitää ja tukee kulttuuria sekä tuottaa kategorioita ja käsitteitä, joilla jäsenellä omia kokemuksia. Kulttuuri muodostuu ihmisten vuorovaikutuksessa ja ilman yhteisöä ei ole myöskään kulttuuria. (Aro & Jokivuori, 2015, s. 83.) Eräs haastateltava toi esiin sen, kuinka yhteisön avulla oli ymmärtänyt oman elämän olevan paljon karjalaisempaa kuin oli ajatellutkaan, ja tässä erityisesti yhteisö oli toiminut vertaistuen areenana, jossa haastateltava oli saanut käsitteitä ja kategorioita kuvailemaan karjalaisuutta.

Haastateltava 1.

(leikattu) Ei mulla silleen koskaan mikään kansallisuus ja kansalaisuus ollut hirveän niinku tärkeää vaan enemmän on liittynyt siihen niinku ne paikallisyhteisöt ja niinku oma perhe ja oma suku. Ne ihmiset keiden kanssa on niinku ollu tekemisissä, mutta jotenkin se oman suvun ja sit nyt laajemman yhteisön kautta se karjalaisuus on tullut tärkeäksi.

Identiteetin rakentumisen prosessi onkin monimuotoinen prosessi, jonka luonnetta kuvastaa muutos. Prosessi saa ravintoa erilaisista performansseista, jotka toimivat elementteinä vakuuttamaan omaa karjalaisuutta sekä itselle että muille. Näkymättömän vähemmistön tärkeimpänä elementtinä aineistossani olivat – juuret, kieli, tapakulttuuri ja rituaalit, yhteisö sekä ortodoksinen uskonto. Nämä elementit luovat identiteetin rakentumisen prosessin perustan. Prosessissa useamman elementin puuttuminen, negatiiviset kokemukset ja historia voivat aiheuttaa tunteen siitä, ettei ole tarpeeksi karjalainen ja näin identifikaatiota häiritsemään syntyy etnostressin kokemus. Kieli on yksi selkeä konkreettinen objekti, jonka avulla voidaan vakuuttaa omaa identiteettiä myös kansallisen kulttuuri-identiteetin diskurssistrategian keinoin. Siinä kansalaisuus on kulkenut käsi kädessä kielen kanssa. Tämän tulkitsisin johtavan siihen, että kansalaisuuden, kielen ja kulttuurin *omistusoikeutta*, kuten Sarhimaa kirjoittaa (2019, s.117.) tulee harvemmin kyseenalaistettua.

Nykyisyys on yhteydessä menneisyyteen ja historiassa luodut diskurssistrategiat ovat tulkintani mukaan yhteydessä identiteetin rakentumisen prosessin ympärillä olevaan epävarmuuteen, ja ne vaikuttavat negatiivisesti oman kielen ja kulttuurin arvostukseen. Identifikaatio ja identiteetti muovaantuvat pirstoutuneessa maailmassa, ja ne muovaavat erilaisia identiteettejä. Sen vuoksi niitä tulee tarkastella osana historiaa ja sen muovaamia käytäntöjä, kuten esimerkiksi lainsäädäntöä, jotka ovat vaikuttaneet tiettyjen identiteettien ja kulttuurien normitettuun luonteeseen. Prosessia ei tule tarkastella erillisenä valtasuhteista. Erilaiset materialisoinnin prosessit tuottavat valtasuhteita, jotka tekevät erilaisista identifikaatioista mahdollisia. Näitä valtasuhteita tuotetaan ja ylläpidetään erilaisissa representaatiojärjestelmissä. Nämä toiminnot aiheuttavat näkymättömän vähemmistön sisällä vähemmistöposition kyseenalaistamista. Vähemmistön näkymättömyys voi tulkintani mukaan olla yhteydessä identifi-

kaation tarpeeseen. Näkymättömyys on vaikuttanut esimerkiksi siihen, että jotkut vähemmistön jäsenet ovat jo kiinnittyneet valtaväestöön, eivätkä tämän vuoksi koe tarvetta vähemmistöryhmän identifikaatioon. Tämän lisäksi karjalaista kulttuuria voidaan ylläpitää myös esimerkiksi ortodoksisen kirkon kautta, jolloin kulttuurin kehystämistä karjalaisuuden pohjalta ei tarvita. Identifikaation käynnistyminen onkin yhteydessä tarpeeseen. Koska identiteetti ja identiteetin rakentumisen prosessi identifikaatio syntyvät erojen kautta, eron kokemus valtaväestöä kohtaan voi synnyttää tarpeen identifikaatioon eri ryhmän kautta.

Tarve on yhteydessä omiin juuriin ja laajemmin yhteisöön, ja niiden kautta koettu merkityksellisyys sekä kokemus epäoikeudenmukaisuudesta voi aiheuttaa identiteetin rakentumisen prosessissa liikeyksityyden kohti tietoisesti ylläpitää erilaisia rituaaleja ja kulttuuri-perimää. Kielen, kulttuurin ja vähemmistön asemaan ja historiaan perehtyminen voi aiheuttaa toiminnon tietoisesta toiminnasta vahvistaa näiden kolmen asemaa. Parhaimmillaan tämä tuottaa kokemuksen voimaantumisen, mutta kokemus siitä, että ei tule kuulluksi voi synnyttää identifikaation kaventumisen aseksi, jolta on viety mahdollisuudet huolettomaan elämään (Salami, 2021, s. 104). Identifikaatio vahvistuu yhteisöllisyyden kautta ja tämä tuo esille sen, kuinka kulttuuri palautuu yhteisöön, joka luo viitekehyksen ylläpitää ja jäsentää omaa kulttuuria. (Aro & Jokivuori, 2015, 83.) Identifikaatio onkin prosessi, joka on kokoaikaisessa liikkeessä, ja jota ylläpidetään sen ulkopuolen ja erojen, kuten esimerkiksi suomalaisuuden, pohjalta. Tämä ero aiheuttaa prosessissa ristiriitaisuutta, josta selviämiseen tulkitsevan tarvittavan tietoista toimintaa ja tietoista varmuutta omaa kokemusta sekä identiteettiä kohtaan. Tämän lisäksi koen siihen tarvittavan eron läsnäolon ja sen tuoman horjunnan hyväksymistä.

7 POHDINTA

Olen tässä tutkielmassa esitellyt sitä laajaa prosessia, mitä karjalaisen vähemmistön identiteetin rakentumisen prosessi identifikaatio pitää sisällään. Tavoitteeni on ollut kiinnittää huomio siihen, kuinka historiassa tehdyt poliittiset toiminnot vaikuttavat yhä karjalaisen vähemmistön asemaan ja näkyvyyteen. Tästä konkreettisena elementtinä toimii kielipolitiikka, joka konkretisoituu erityisesti lainsäädännössä. Tämän lisäksi historia vaikuttaa myös etnostressin kokemuksiin. Nämä kokemukset saivat osan haastateltavista epäilemään omaa karjalaisuuttaan sekä toivat karjalaisuuden rinnalle paljon ristiriitaisia tunteita. Kuokkasen (1999, s. 97.) esittelemä etnostressin -käsite sopii mielestäni kuvaamaan myös näkymättömän väestön karjalaisten kokemuksia, joista osalla näkymättömyys oli vaikuttanut karjalaisuuden stereotypistamiseen sekä vieraantumiseen karjalaisesta identiteetistä. Identiteetin rakentumisen prosessissa oli havaittavissa yhteneväisyyksiä aiemman tutkimuksen kanssa. Karjalaiseen kulttuuriperintöön liitettiin haastatteluissa juuret, karjalan kieli sekä ortodoksinen uskonto sekä sen piiriin liitettävä kulttuuriperintö, mikä tuki Sarhimaan teoksessa esiteltyä karjalaista kulttuuriperintöä (2017, s. 60–62). Tämän lisäksi karjalaiseen identiteettiin liitettiin Pyölin (2013, s. 162–165.) tapaan menneisyyden ja nykyisyyden suhde sekä osittain myös rajan dilemma. Ilosen (2013, s. 222.) tutkimuksen mukaisesti haastatteluissa oli havaittavissa tunnekollektiivisuutta. Tämä näkyi esimerkiksi kielen ja kulttuuriin liitettävänä kotoisuuden tunteita. Kielen ja kulttuurin historiaan sekä asemaan taas liitettiin negatiivisia tunteita ja Karjalaan alueena sekä rituaaleihin liittyi nostalgisia tunteita.

Tämän lisäksi tutkielmassani identifikaatioon liittyi tietoisuutta ja tietoista toimintaa, joka oli yhtäläinen Sallinen-Gimplin (1994, s. 310–311, viitattu Pyöli, 2013, s.160) identiteettikuvaan vaikuttaneeseen tietoisesta kulttuuri-identiteetin vaalimisen vaiheen kanssa. Tutkielmassani identifikaatio oli tietoinen prosessi ja sen kuvailuun kuului haastateltavilla useita eri minuuksia esimerkiksi kokijasta aktivistiksi tai asi-

antuntijaksi. Myös Ilosen (2013, s. 222.) tutkimuksessa esiintyvä toimintakollektiivisuus oli selkeästi havaittavissa haastateltavien identiteetin rakentumisen prosesseissa. Tietoinen vaaliminen ja toimintakollektiivisuus olivat erityisesti yhteydessä kielen opiskeluun ja kielen käytön lisäämiseen. Tämän lisäksi tietoisuus ja toimintakollektiivisuus liittyivät tapakulttuurin ja rituaalien ylläpitoon, omien juurien vahvistamiseen sekä aktivismiin, järjestötoimintaan ja kielen ja/tai kulttuurin näkyväksi tekemiseen muulla tavoin. Identifikaation tukena oleva yhteisöllisyys näkyi haastatteluisia erityisesti järjestötoiminnan kautta, joka oli yhtenäinen myös Pyölin (2013, s. 177) tutkimuksen kanssa. Järjestötoiminnan lisäksi yhteisöllisyys linkittyi omaan perheeseen, sukuun ja laajemmin karjalaisyhteisöön. Ortodoksisen uskonnon merkitys identiteetille, kulttuuri-identiteetille ja identiteetin rakentumisen prosessille oli myös yhteydessä aiempiin tutkimuksiin (esim. Sarhimaa, 2017, Pyöli, 2013). Seuraavassa luvussa kuvaan lyhyesti identiteetin rakentumisen prosessia yhteydessä voimaantumiseen, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan tutkielman haasteita ja tulevia tutkimustarpeita.

7.1 Identiteetin rakentumisen prosessi ja voimaantuminen

Identiteetit ovat samanaikaisesti osa traditiota sekä niiden (uudelleen) keksimistä. Identiteetin rakentumisen prosessin avulla ei voida palata omiin juuriin, mutta sen avulla voidaan tulla toimeen omien juurien sekä luomien uusien polkujen kanssa. (Hall, 2002, s. 250–251.) Tämä auttaa vähemmistöjä tarjoamalla vähemmistön kolonisoitua vanhemman kertomuksen. Kertomuksen, joka oli olemassa ennen ajatusta yhdestä kansasta tai kansakunnasta. (Hall, 2002, s. 49.) Hall (2002, s.49.) kirjoittaa miten identiteettien katoaminen ja repeämiskohdat voivat parantua, jos unohdetut yhteyden palautetaan takaisin omille paikoilleen. Koska tämä tutkimus on oppialtaan sosiologinen ja perustaltaan yhteiskuntatieteellinen, haluan lyhyesti hahmotella millaisin työkaluin vähemmistöjen ja muiden kuin normatiivisten subjektien oikeudet olisi mahdollista saada näkyviksi kansakunnissa. Eräs mahdollinen työkalu liittyy erilaisiin kollektiivisiin tunteisiin, jaettuun traumaan ja niiden vastaanottamiseen. Sara Ahmedin (2018) teoksessa kuvataan kuinka aluksi valtahierarkiat tulee tunnistaa erilaisissa kärsimystarinoissa. Normatiivisella subjektilla on muita paremmat resurssit päästä osaksi erilaisia representaatiojärjestelmiä. Siksi tulee ymmärtää, että kaikki kivun poliittiset tarinat eivät toimi oikeutuksina. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkia kärsimyksen tarinoita ei tule tulkita yleistetysti kritiikin avulla vaan ne tulee tunnistaa epätasaisesti jakautuneen historian pohjalta. (Ahmed, 2018, s. 48–49.) Toisten kivun kokemukset jäävät kuulematta epätasaisesti jakautuvien resurssien takia. Tämän vuoksi on tärkeää tunnistaa valtasuhteet sekä, miten ne jakavat tilaa eri representaatiojärjestelmissä, kuten mediassa.

Lisäksi kivun tarinoissa tulee kuunnella sitä, mistä niissä on kysymys. Ahmed kirjoittaa (2018), että alisteisessa asemassa olevan neuvominen unohtaa koettu kipu ja kärsimys toistaa historiassa tapahtuvaa vahingoittamista (s. 49). Tärkeämpi työkalu on kiinnittää huomio siihen, kuinka haavoittuminen alun perin tapahtui. Näin rikkoakseen menneisyydessä tapahtuneen kärsimyksen, menneisyyden on tultava poliittisen toiminnan kohteeksi. Tuomalla menneisyyden kivut politiikan kohteeksi on luovuttava fetissin kohteena olevasta identiteetistä. (Ahmed, 2018, s. 49.) Tämän vuoksi koen tärkeäksi erilaiset tunteet ja kokemukset, joita vähemmistön jäsenet kokevat sekä millainen vaikutus niillä on erilaisiin identifikaation prosesseihin. Kuten Ahmed (2018) kirjoittaa, kollektiivisen trauman taustalla on kärsimys sosiaalisen piirin sisällä. Vaikka kokijana on subjekti, on hän osa alistettua ryhmää, joka on kokenut tietyn traumaattisen kokemuksen. Kärsimyksen aiheuttama häpeä täytyy nähdä yhteisön häpeänä yksilön sijaan, jotta häpeän kokemuksista voitaisiin vapautua.

Kärsijän tarinat tulee tunnistaa ja ottaa osaksi politiikkaa. (Ahmed, 2018, s. 49.) Ahmed viittaa työssään bell hooksin kommenttiin, jonka mukaan tehtävämme ei ole *unohtaa menneisyyttä vaan rikkoa sen kahleet*. (Ahmed 2018, s. 49). Tällä viitataan siihen, miten traumatisoitu ja kolonisoitu vähemmistö tai identiteetti saadaan vapautettua menneestä vääryyden kokemuksesta ja tarinoista, kun näitä tarinoita ei unohdeta vaan niiden kokijat vapautetaan niistä aiheutuneesta tuskasta. (Ahmed, 2018, s. 50.) Kansakuntien rakentamisessa aiheutunut riisto tai muu vääryys sekä alkuperäisväestön kokemat traumaattiset kokemukset herättävät myös tarinoiden kuulijoissa erilaisia tunteita, kuten epämukavuutta, vihaa tai epäuskoa. Tarinan kuulijoiden tulee ottaa tarinat siinä mielessä henkilökohtaisesti, että he ymmärtävät olevansa osa tapahtumien historiaa. Kuitenkin tärkeä tehtävä kuulijalla on olla viemättä tarinaa kertojalta. (Ahmed, 2018, s. 52.) Tämän tyyppinen tieto tulee ottaa vastaan opittuna uutena historian kertomuksena, missä oma osallisuus tulee hyväksyä. Tarinan kertojat eivät etsi sympatiaa eikä yhteisön kokeman taakan esiin tuloa vaan tarinoiden tarkoituksena on viedä historiassa koettuja tarinoita eteenpäin. Tarinoiden kautta pyritään luomaan yhteys menneisyyteen ilman myötätuntoa. Myötätunnon sijasta tarinan kertojat haluavat toimintaa sekä kollektiivista politiikkaa, joka hyväksyy elämisen sovinnon mahdollisuuden kanssa rinnakkain olematta yhtä. (Ahmed, 2018, s. 57.)

Suomen kotoperäisen väestön, karjalaisten evakkotarinoissa ja nykypäivän aktivistien toiminnassa on nähtävillä saman tyyppistä tapaa tuoda esiin kollektiivista kärsimystä. Se missä on epäonnistuttu, on näiden tarinoiden kautta luotu toiminta. Tarinoiden kohtaamistapa koostuu enemmän empatiasta ja epämukavuudesta kuin kollektiivisesta poliittisesta toiminnasta. Tarinoiden ei tarvitse päätyä eri kansakuntien välillä sovintoon, jotta poliittinen toiminta olisi mahdollista kuten Ahmed kirjoittaa (2018, s. 57). Karjalan kielen ja kulttuurin asemaa tarkasteltaessa voidaan huomata, että konkreettisia toimia kielen tai kulttuuristen oikeuksien tunnistamiseen ei ole vielä

tehty, vaikka liikehdintää parempaan tulevaisuuteen on havaittavissa. Kieleen sekä kulttuuriin kohdistuva unohdus ja vähemmistön näkymättömyys voi näyttäytyä karjalaisissa painolastina, erilaisina tunteina tai traumana. Toisaalta vähäinen puhe evakkojen kokemasta syrjinnästä tai esimerkiksi suomalaisen identiteetin rakennusprosessista Karelianismin ja venäläisvihan pohjalta, voi näyttäytyä negatiivisena erilaisissa identiteetin rakentumisen prosesseissa.

Haastateluissa esiintyvä tunteiden kirjo oli laaja. Kieli ja sen käyttö herätti vahvoja positiivisia tunteita, onnellisuuden kokemuksia, kotoisuutta ja iloa. Haastateltavien puhuessa identiteetistä puheeseen saattoi hiipiä myös epävarmuutta tai ristiriitaisia tuntemuksia. Kielen, kulttuurin tai karjalaisten asemasta puhuessa tunteet muuttivat muotoaan suruksi, huoleksi, väsymykseksi, jännitykseksi, vihaksi ja eräällä haastateltavalla jopa katkeruudeksi. Eräs haastateltava kertoi joutuvansa välillä etääntymään tunteistaan jaksakseen tehdä järjestötyötä tai aktivismia. Osalla haastateltavista oli myös toivoa liittyen tulevaisuuteen, mutta toivoa varjosti pelko petetyksi tulosta. Salami (2021) keskustelee vastarintana olevien identiteeteistä erilaisten tunteiden kautta. Lisäksi hän pohtii kuinka toimijuuteen liittyy myös oikeus olla ilman puolusteluja tai oletuksien luomia raameja (Salami, 2021, s. 104-107.) Salami käyttää identiteetistä termiä kompassi, joka auttaa selviämään toiseuden herättämistä tunteista. Kompassin avulla koko identiteetistä ei rakenneta asetta tai taisteluvälinettä, vaan kompassi on keino selvittää toiseuden synnyttämässä valtarakenteissa. Kompassi voi tarpeen tullen muuttaa suuntaa kohti iloa ilman, että identiteetti imee esimerkiksi syrjinnän aiheuttaman negatiivisuuden itseensä. (Salami, 2021, s. 107.)

7.2 Tutkielman haasteet ja tuleva tutkimus

Tutkielman teossa esiintyi muutamia haasteita, joita haluan avata seuraavaksi. Ensimmäinen haaste liittyi siihen, miten tutkielman alussa halusin keskittää tutkimukseni vain karjalan kieleen sekä sen merkitykseen. Pyrin pitämään kiinni tästä ennakoajatuksesta kuin hai laivasta, mutta haastatteluja tehdessäni huomasin nopeasti, että karjalan kieleen keskittyminen ei onnistuisi sisällyttämään aineistossani esiintyvää monipuolisuutta. Karjalaisuudesta ja karjalan kulttuurista muodostuikin kielen rinnalla tutkielman tärkeät teemat ja niiden merkitys oli osalle haastateltavista kieltä tärkeämpi. Tämän lisäksi näiden rinnalle yhdistyi puhe minuudesta ja identiteetistä, joka korostui suurimmassa osassa haastatteluja. Alkuperäinen rajaukseni haastatella vain karjalan kieltä hyvin osaavia löyheni sitä mukaa kuin sain uusia yhteydenottoja ja lopulta haastateltavista muodostui monipuolinen joukko, joista osa osasi karjalan kielen erittäin hyvin ja toiset taas eivät osanneet ollenkaan. Tämä muutos laajensi tutkittavaa

joukkoa ja haastatteluissa esiintyvää vaihtelevuutta. Mielestäni tämä muutos loi realistisemman kuvan karjalaisista tai karjalaistaustaisista (nuorista) aikuisista.

Tutkielman toinen haaste liittyi grounded theory -menetelmän laajuuteen. Menetelmä oli erittäin laaja ja monivaiheinen prosessi ja koodimäärän kohotessa avoimen koodauksen aikaan melkein 200 koodiin olin jo valmiina vaihtamaan suuntaa kohti jotain yksinkertaisempaa menetelmää. Olin kuitenkin kiinnostunut oman teoreettisen mallin rakennuksesta, minkä vuoksi jatkoin analyysin loppuun tällä menetelmällä. Tämän lisäksi koin menetelmän toimivaksi juuri tähän tutkielmaan. Erityisesti analyysin yhteydessä pidettävä tutkimuspäiväkirja toimi apuna, kun koodien ja kategorioiden hahmottaminen tuntui erityisen vaikealta. Lisäksi teoreettisen koodauksen ottaminen mukaan jo analyysin alkuvaiheella helpotti tulevaa teorian rakentamistani. Toisaalta mielestäni on myös tärkeää suhtautua menetelmään kriittisesti ja pitkin analyysin tekoa pyrin pitämään mielessä omat ennakko-oletukset ja niiden mahdolliset vaikutukset analyysin tekoon. Analyysiin ei tule pakottaa omaa pinttynyttä ajatusta jostain asiasta, vaan analyysia tulee todentaa jatkuvan vertailun avulla tarkastellen pitääkö analyysissa luodut oletukset paikkaansa (Airaksinen, Kallinen & Kinnunen, ei pvm.).

Tutkielman teon aikana jouduin karsimaan osan mielenkiintoisista teemoista pois tutkielman laajuuden vuoksi, mutta niihin olisi mielenkiintoista tarttua tulevassa tutkimuksessa. Yksi kiinnostava haastatteluissa esiin noussut huomio oli se, että kaikki karjalan kieltä opiskelevat tai opiskelleet kertoivat olevansa yleisesti hyviä kielissä ja kiinnostuneita kielistä. Tämä on tietysti loogista, koska he opiskelevat tai ovat opiskelleet kieltä sivu- tai pääaineena. Minusta olisi kuitenkin mielenkiintoista tulevaisuudessa tutkia lähemmin sitä, onko huono kielipää tai aiempi kokemus huonosta kielitaidosta vaikuttanut karjalan kielen opiskeluun, vaikka löytyisi sukuyhteys karjalan kieleen sekä halu osata kieltä. Tärkeää olisi myös tarkastella muita syitä miksi karjalan kieltä ei opiskella.

Haastateltava 5.

Ois varmaan, jos olisi yhtään kielipäätä, mutta kun tuntuu, että ei oikein englantia eikä ruotsikaan oikee mene niin. Ois siistiä olisi osalta, mutta ei ei riitä itellä osaaminen. (leikkattu) Esim. verrattuna, vaikka johonkin englanttiin tai ruotsiin, että kun sitä niinku tarttee aika monessa paikassa, vaikka ihan töissäkin, niin sitten ei ole ehkä semmoista samanlaista hinkua tai semmoista motivaatio niinku lähtee ees sitten yrittämään.

Karjalaiset nuoret Suomessa ry esiintyi aineistossani tärkeänä yhteisöllisyyden ja tuen keskittymänä, ja mielestäni näitä positiivisia kokemuksia olisi tärkeä tarkastella ja vahvistaa myös tulevassa tutkimuksessa. Tämän lisäksi haastattelussa esiintyi puhe r* sanasta ja venäläisvihasta, jota olisi mielenkiintoista tutkia tulevassa tutkimuksessa. Osa haastateltavista totesi, että tiesi usean muun karjalaisen kohdanneen heitä enemmän negatiivisia kokemuksia. Tulevassa tutkimuksessa olisi tärkeää myös

saada näiden karjalaisten ääni kuuluviin. Analyysissani kaikki haastateltavat eivät kokeneet tarvetta identifikaatiolle ja näiden juurisyiden vielä syvällisempi selvittäminen olisi tulevaisuudessa mielekästä. Tätä identifikaation tarvetta voisi mielestäni tarkastella myös intersektionaalisen linssin kautta ja pohtia miten sen avulla voidaan vapauttaa erilaisia identiteettejä. Tämän lisäksi intersektionaalinen näkökulma on tärkeä huomioida osana analyysia ja koko tutkimuksen tekoa, välttämällä oletuksia samalla tiedostaen oman position sekä etuoikeudet.

Karjalaisten, karjalan kulttuurin ja kielen institutionaalista näkymättömyyttä olisi mielestäni mielenkiintoista tarkastella rakenteellisen väkivallan käsitteen pohjalta. Naistenlinja (ei pvm.) jakaa rakenteellisen väkivallan kahtia institutionaaliseen ja yhteisölliseen väkivaltaan. Olen kuvannut tutkielmassani rakenteellista väkivaltaa, esimerkiksi lainsäädäntöä, oikeusjärjestelmää ja niissä olevaa eriarvoisuutta, muun muassa karjalan kielen, kulttuurin ja karjalaisten poissaolon ja näkymättömyyden kautta. Tämän lisäksi yhteisöllinen väkivalta on esiintynyt työssäni esimerkiksi normitetun kansallisen subjektin pohjalta ja karjalaisuuden häivyttämisen kautta. Karjalaisiin voi kohdistua oletuksia suomalaisuudesta sekä karjalan kieleen voi kohdistua mikroaggressioita siitä, että kieli ei ole kieli vaan suomen kielen murre. Naistenlinja (ei, pvm.) kuvaa myös miten rakenteelliseen väkivaltaan liittyy vähemmistöstressi, jonka näen rinnakkaiseksi etnostressin käsitteen kanssa. Tätä pohdintaa olisi hedelmällistä jatkaa uuden tutkimuksen keinoin, jossa voisi syventyä esimerkiksi rakenteellisen väkivallan synnyttämiin kokemuksiin vielä tutkimustani syvällisemmin.

Identiteetin rakentumisen prosessin tutkiminen on ollut mielenkiintoinen ja ajankohtainen aihe ja mielestäni karjalaisuuteen liittyvää identifikaatiota olisi tärkeä tutkia jatkotutkimuksessa. Prosessia on tärkeä tarkastella myös muissa vähemmistöryhmissä ja vahvistaa vähemmistöjen identiteetin rakentumista ja emansipaatiota omaan minuuteen, yhteisöön, kulttuuriin ja kieleen. Eri vähemmistöryhmien identiteetin rakennusprosessin tutkimuksessa nousee esiin myös identifikaatioon liittyvää problematiikkaa ja siksi ilmiötä ei tulisi irrottaa valtasuhteista. Esimerkiksi saamelaisen identiteetin rakennusprosessin tutkimuksessa nousee identifikaation problematiikka liittyen liikehdintään, jossa valtaväestö pyrkii vaikuttamaan alkuperäisväestön itsehallintoelimen Saamelaiskäräjien toimintaan ja identifioitumaan alkuperäiskansaansa ilman kieliä ja kulttuuriä yhteyttä esimerkiksi tarkoituksenaan hyötyä (Näkkäläjärvi & Vuomajoki, 2018). Kuten Hall (2002) toteaa, identifikaatiota, identiteettiä ja kulttuurista identiteettiä tulee aina tarkastella valtasuhteita synnyttäviin diskursseihin ja representaatioon. Historia vaikuttaa yhdessä kulttuurin kanssa siihen mistä puhutaan juuri tässä ajassa ja mitkä syyt toimivat puheen motivaattoreina. (Hall, 2002, s. 223–224.) Tämän vuoksi esimerkiksi vähemmistöistä tehtävää tutkimusta tehtäessä on tärkeä pohtia näitä tutkimuksen juurisyitä. Onko tutkimuksen tarkoituksena vähem-

mistön etu vai esimerkiksi tutkijan oma etu. Koen, että vähemmistöjen identifikaatioita tulee tarkastella erillisesti tekemättä yleistyksiä eri vähemmistöryhmistä. Mielestäni vähemmistöjä tutkiessa tulee työskennellä kulttuurisensitiivisesti sekä välttämällä omia oletuksia tai ennakkoluuloja. Vähemmistöjä tutkivan on perehdyttävä tutki-
maansa vähemmistöön ja heidän kulttuuriinsa sekä pohdittava syitä tutkimukselleen ja omaa yhteyttään vähemmistöön. Karjalaisuus, karjalan kieli ja kulttuuri on erittäin rikas ja monipuolinen teema, josta löytyy paljon mielenkiintoista tutkittavaa. Koen erittäin tärkeäksi, että nämä teemat saavat lisää näkyvyyttä ja tietoisuus karjalaisten historiasta vahvistuu. Karjalaiset ansaitsevat oman äänensä kuuluviin ja kaikki sitä tukeva toiminta on mielestäni arvokasta. Tämän lisäksi koen tärkeäksi vahvistaa karjalaista yhteisöä, minkä yhteistyöhön ja olemassaoloon vaikuttaa yhä rajan dilemma ja sekä modernien identiteettien pirstoutuneisuus.

LÄHTEET

- ACFC: Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities: Fifth Opinion on Finland. (2019). (suom. Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puitesopimus). Euroopan neuvosto. <https://rm.coe.int/5th-op-finland-en/16809839e4>
- Ahmed, S. (2018). Tunteiden kulttuuripolitiikka. Niin & näin.
- Airaksinen, J. Grounded theory. Kallinen, T. & Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/grounded-theory/>
- Anderson, B. (2007). Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Vastapaino
- Aro, J. & Jokivuori, P. (2014). Klassinen sosiologia ja moderni maailma. Docendo Finland Oy.
- Asetus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä Pohjoismaiden kansalaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään muussa pohjoismaassa tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta. (S 11/1987). <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1987/19870011>
- Autio, H. (2014). "SIKSI, ETTÄ OSAAN" Tilaushistorioiden tekijöiden kirjoittajaidentiteetit ja identiteettien rakentuminen. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201409042716>
- Butler, J. (1993). *Bodies That Matter*. Routledge.
- Durkheim, E. (1980). Uskontoelämän alkeismuodot: australialainen toteemijärjestelmä. Tammi.
- Erkamaa, E. (2012). Kielelliset oikeudet Suomessa – kielilainsäädännön vaikutus uhanalaisten kielten elvytykseen. [pro gradu -tutkielma], Helsingin yliopisto. HELDA-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201207026148>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2000). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Fingerroos, O. (2010). *Karjala utopiana*. Jyväskylän yliopisto.
- Fingerroos, O. & Loipponen, J. (toim.) (2007). *Nykytulkintojen Karjala*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 91. Jyväskylän yliopisto.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Blackwell.
- Glaser, B & Strauss, A. (2008). *The Discovery of Grounded Theory: strategies for qualitative research*. The State University. Transaction Publishers.
- Hall, S. (2002). *Identiteetti*. Tammer-Paino Oy.
- Harle, V. & Moisio, S. (2000). Missä on Suomi? Kansallisen identiteettipolitiikan historia ja geopolitiikka. Vastapaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsingin yliopistopaino.
- Häyrynen, M. (2012). Johdatus yllärajaiseen Karjalaan. Teoksessa Takaisin Karjalaan. Toim. Fingerroos, O. & Häyrynen, M. (s. 7-19). Suomen Kirjallisuuden Seura.

- Ihalainen, P. Nuolijärvi, P. & Saarinen, T. (2019). Kamppailua tilasta ja vallasta. Teoksessa Saarinen, T. Nuolijärvi, P. Pöyhönen, S. & Kangasvieri, T. (toim.) Kieli, koulutus, politiikka: Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. (s. 27–59). Vastapaino.
- Ihmisoikeudet. (ei pvm.). Vähemmistöjen oikeudet.
<https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/vahemmistojen-oikeudet/#:~:text=Suomessa%20perinteisiin%20v%C3%A4hemmist%C3%B6ihin%20luetaan%20kuuluviksi,muuttaneet%20ven%C3%A4l%C3%A4iset%20ja%20n%C3%A4iden%20j%C3%A4lkel%C3%A4iset>.
- Ilonen, A. (2013). Rajan lapset: Identiteettityö Kannaksen evakkojen sukupolvissa. LUP, Lapin yliopistokustannus.
- Immonen, K. (1987). Ryssästä saa puhua... Otava.
- Jokinen, A. (2019). Isänmaan miehet. Vastapaino.
- Karjalaiset nuoret Suomessa ry (ei pvm.) UKK: Karjalaisuus.
<https://www.karjalazet.fi/ukk/#karjalaisuus>
- Kemiläinen, A. (1993). Suomalaiset, outo Pohjolan kansa. SHS.
- Kielilaki. (L 423/2003).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki>
- Knuuttila, S-R. (2011). Children – the future of the Karelian language? Case study in a Karelian village. Vol. 2 no 1. (s. 215-221). University of Tartu Press.
- Knuuttila, S-R. (2019). Karjalan kielen revitalisaatio: Ruohonjuuritason elvytystä kielipolitiikan raameissa. Joustavat etnisyydet. Identiteetti-prosessit Venäjän Karjalassa, XIX. (s. 103-118). Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.
<https://erepo.uef.fi/handle/123456789/8028>
- Knuuttila, S. & Suutari, P. (2013) Mikä pitää koossa Karjalaa? Teoksessa Suutari, P. (toim.) Karjala-kuvaa rakentamassa. (s. 9–25). SKS, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kotimaisten kielten keskus, a. (ei pvm.). Kielet: Karjala.
<https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/karjala>
- Kotimaisten kielten keskus, b. (ei pvm.). Vieraskielinen.
https://www.kotus.fi/julkaisut/kielipolitiikkajulkaisut/kielen_asemaan_liittyvat_termit_hallinnossamme_sanasto/vieraskielinen
- Kuokkanen, R. (1999). Etnostressistä sillanrakennukseen. Saamelaisen nykykirjallisuuden minäkuvat. Teoksessa Tuominen, M., Tuulentie, S., Lehtola, V-P. & Autti, M. (toim.) Pohjoiset identiteetit ja mentaliteetit I-II. Outamaalta tunturiin. (s. 95–112). Kustannus-Puntsi ja Lapin Yliopisto.
- Kylmänen, M. (toim.) (1994). Me ja muut. Vastapaino.
- Kvale, s. (1996). InterViews. An introduction to qualitative research interviewing. Sage.
- Kämppi, M-L. (28.3.2021). Karjalan kielen elvytys on vaikeutunut Itä-Suomen yliopistossa, kun yhteydet Venäjän Karjalaan on katkaistu. Yle.
<https://yle.fi/uutiset/3-12376503>
- Laihonen, P. & Halonen, M. (2019). Vähemmistöt ja enemmistöt kieli-ideologisina käsitteinä. Teoksessa Saarinen, T. Nuolijärvi, P. Pöyhönen, S. & Kangasvieri, T.

- (toim.) Kieli, koulutus, politiikka: Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. (s. 61–90). Vastapaino.
- Leskinen, H. (1998). Karjala ja karjalaiset kielentutkimuksen näkökulmasta. Toim. Nevalainen, P. & Sihvo, H. Karjala: historia, kansa, kulttuuri. (s. 352-382). SKS, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Linna, E-K & Sarhimaa, A. (toim.) (2019). Meijän hierus. Esseitä karjalan kielestä. Karjalan Sivistysseura.
- Lönnrot, E. (2004). Kalevala. 1849 painos. The Project Gutenberg eBook of Kalevala. Produced by an anonymous Project Gutenberg volunteer. HTML version by Al Haines. www.gutenberg.org/etext/7000
- Mikkonen, N. (30.6.2019). Isoisän tarina teki Tuomo Kondiasta aktivistin, joka hylkäsi suomalaisen sukunimensä: "Kalevala on karjalaisilta varastettu". Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-10786073>
- Naistenlinja. (ei pvm.). Rakenteellinen väkivalta. <https://naistenlinja.fi/rakenteellinen-vakivalta/>
- Näkkäljärvi, P. & Vuomajoki, H. (2018). FÁKTALÁVVU: Pieni opas saamelaismääritelmään. <https://faktalavvu.net/2018/02/07/pieni-opas-saamelaismaaritelmaan/>
- OM:n tiedotustilaisuus. (16.6.2022) OM:n tiedotustilaisuus valtioneuvoston kielipoliittisesta ohjelmasta 16.6. [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=GhxOAwcNaWs>
- Opetushallitus (Oph). (ei pvm.). Kieli- ja kulttuurivähemmistöt. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kulttuurivahemmistot>
- Pasanen, A. (2006). Karjalan kielen nykytila ja tulevaisuus. Vol. 91. (s. 115-131). Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja.
- Paavolainen, E. (1960). Sellainen oli Karjala. Luovutetun alueen vaihteita. 2. Painos. Otava.
- Perusopetuslaki. (L 628/1998). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetuslaki>
- Pyöli, R. (2013). Rajakarjalaiset ja muuttuva identiteetti. Teoksessa Suutari, P. (toim.) Karjala-kuvaa rakentamassa. (s. 159–181). SKS, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pöyhönen, S. Nuolijärvi, P. Saarinen, T. & Kangasveri, T. (2019). Kielipolitiikka ja kielikoulutuspolitiikka monipaikkaisina ilmiöinä ja tutkimusaloina. Teoksessa Saarinen, T. Nuolijärvi, P. Pöyhönen, S. & Kangasvieri, T. (toim.) Kieli, koulutus, politiikka: Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. (s. 9–24). Vastapaino.
- Rimpeläinen, T M. (2006). Opettaja tunteiden ilmaisijana: grounded theorylla toteutettu tapaustutkimus opettajan tunteista ja niiden ilmaisemisesta. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2006245>
- Rytkönen, A-P. (27.6.2022). Karjalan kielen asema on Suomessa heikko – professori: "Perustuslaki antaisi kielelle olemassaolon oikeutuksen". Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12501465>

- Räsänen, M. (1989). Kansankulttuuri kansakunnan identiteetin rakennuspuuna. Teoksessa Korhonen, T. & Räsänen, M. (toim.) Kansa kuvastimessa. Etnisyys ja identiteetti. (s. 10-28). SKS, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Rönnberg, M. (2020). Kielelliset ja kulttuuriset oikeudet yhdenvertaisuuden taustalla. Teoksessa Eri tavoin kommunikoiden kohtaaminen sosiaali- ja terveystieteiden työssä. Toim. Karjalainen A. & Wallenius-Penttilä, K. (DIAK OPETUS 5) (s. 11-26). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-359-9>
- Saamen kielilaki. (L 1086/2003).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031086?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto[verkkojulkaisu]. Sivulla: 6.3.2 Teemahaastattelu. [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto[verkkojulkaisu]. Sivulla: 5.2 Grounded theory. [verkkojulkaisu]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Sivulla: Grounded theory -menetelmästä. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_2_1_1.html
- Salami, M. (2021). Aistien viisaus. S&S.
- Sarhimaa, A. (2017). Vaietut ja vaiennetut, Karjalankieliset karjalaiset Suomessa. Tietolipas.
- Second European Union Minorities and Discrimination Survey & O'Flaherty, M. (2017). Second European Union Minorities and Discrimination Survey. Main results. FRA. European Union agency for fundamental rights.
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf
- Sihvo, H. (1989). Karjala Suomen historiassa. Teoksessa Sihvo, H. & Turunen, R. (toim.) (1989). Rajamailta. University of Joensuu. 256 SKS.
- Stenman, K. & Jutila, M. (05.10.2022). Yhdenvertaisuusvaltuutettu: Saamelaiskäräjälaki tulee uudistaa alkuperäiskansan oikeuksia kunnioittavalla tavalla. <https://syrjinta.fi/-/saamelaiskarjalaki-tulee-uudistaa-alkuperaiskansan-oikeuksia-kunnioittavalla-tavalla>
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990) Basics of Qualitative Research: Grounded theory Procedures and Techniques. SAGE Publications, Inc.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). Basics of Qualitative Research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. Second Edition. SAGE Publications, Inc.

- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). Grounded theory methodology. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.) Strategies of qualitative inquiry. (s. 158–183). SAGE Publications Ltd.
- Suomen perustuslaki. (L 731/1999).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Suomen%20perustuslaki>
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. (1994). Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjayhtymä.
- Tarkkiainen, K. (1986). Se vanha vainooja. SHS.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2021). Kulttuurisensitiivinen työote.
<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- Tilastokeskus. (ei pvm.). Vieraskieliset.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>
- Topelius, S. (1875). Maamme Kirja. G. W. Edlund kustannus.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.)
- Valtioneuvosto. (2022). Suomi esittää Kalevalaa elävää eeposta Euroopan kulttuuriperintötunnuksen saajaksi. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/suomi-esittaa-kalevalaa-elavaa-eepposta-euroopan-kulttuuriperintotunnuksen-saajaksi>
- Valtioneuvosto. (2019). Viittomakielen yhteistyöryhmä 2019–2020. (OM011:00/2019).
<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OM011:00/2019>
- Valtioneuvoston julkaisuja. (2021). Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2021. (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8). Valtioneuvosto: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-963-2>
- Viittomakielilaki. (L 359/2015).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=viittomakielilaki>
- Yhdenvertaisuuslaki. (L 1325/2014).
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki>
- Yhdenvertaisuus. (ei pvm.). Vähemmistöt Suomessa: syrjintä eri väestöryhmissä.
<https://yhdenvertaisuus.fi/vahemmistot-suomessa>

LIITTEET

LIITE 1 HAASTATTELUKUTSU, TIETOSUOJA JA TUTKIMUSLUPA SEKÄ SUOSTUMUS

Haastattelukutsu:

Terveh teile,

Olen Anna Kanninen, sosiologian maisterivaiheen opiskelija Jyväskylän yliopistosta. Kirjoitan pro -gradu -työtäni Jyväskylän yliopistossa karjalan kielen asemasta sekä karjalan kielen merkityksestä karjalankielisten nuorten aikuisten elämässä. Pro gradu -ohjaajanani toimii professori Markku Lonkila. Pro gradu -työssäni tutkin esimerkiksi sitä, mitä karjalan kieli merkitsee karjalankielisille nuorille aikuisille ja millaisia kokemuksia, muistoja ja tunteita karjalan kieli herättää karjalaa puhuvissa nuorissa aikuisissa.

Etsin haastateltaviksi 18–30-vuotiaita nuoria aikuisia. Jos opiskelet, olet opiskellut tai puhut jotain karjalan kielen murteista (livvinkarjala, vienankarjala tai eteläkarjala) haluaisin puhua kanssasi kokemuksistasi. 1–2 tunnin mittaiset haastattelut ovat luottamuksellisia ja ne toteutetaan **Teams-palvelussa**. Haastattelut nauhoitetaan, halutessanne ilman videokuva. Haastattelu toteutetaan suomen kielellä. Seuraavalla sivulla kerrotaan lisätietoja haastattelun tietosuojasta. Tutustu siihen rauhassa ennen suostumustasi.

Ota yhteyttä pro gradu -tutkija Anna Kanniseen sähköpostitse: sukunimi.etunimi(at)gmail.com

Tämän pro gradun tietosuoja ja tutkimuslupa

Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna Teams-palvelussa. Haastattelussa ollaan kiinnostuneita juuri sinun ajatuksistasi ja kokemuksistasi liittyen karjalan kielen käyttöön. Haastattelut nauhoitetaan. Haastattelut voidaan toteuttaa halutessasi ilman videokuva.

Kyselyn laadinnassa sekä kerätyn aineiston käsittelyssä noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita (liitteenä).

Kaikkiin haastattelussa esitettyihin kysymyksiin vastaaminen on vapaaehtoista, ja halutessanne voitte keskeyttää haastattelun, milloin vain. Antamianne tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja tietoturvallisesti Teams-palvelun sallimissa rajoissa. Kerätty aineisto anonymisoidaan eikä siinä käytetä tunnistetietoja. Nimeänne ei tulla yhdistämään vastauksiinne missään vaiheessa ja vastauksissa mahdollisesti ilmenevät tunnistettavuudet tullaan poistamaan tai muuttamaan. Haastattelunauhoitteita tullaan säilyttämään noin kahden vuoden ajan haastatteluhetkestä kah-

tena kopiona salasanalla suojattuna, eikä aineistoa jaeta eteenpäin. Aineisto on ainoastaan tutkijaksi tekijän saatavilla tutkijaksi tekijän tietokoneella sekä erillisellä kovalevyllä. Haastattelunauhoitteet tullaan tuhoamaan pro gradu -työn valmistuttua, viimeistään vuonna 2025. Tutkielma julkaistaan Jyväskylän yliopiston opinnäytetietokannassa JYX:ssä ja tutkielmasta voidaan kirjoittaa myöhemmin artikkeleita tai siihen saatetaan viitata esimerkiksi tulevaisuudessa teollisissa tutkimuksissa tai opinnäytetöissä.

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Olen perehtynyt yllä esitettyihin tietoihin tutkimuksen sisällöstä sekä haastateltavien oikeuksista. **Vastaamalla tähän viestiin myöntävästi suostun osallistumaan tutkimukseen annettujen ohjeiden mukaisesti.** Voin halutessani kieltäytyä tai keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen missä vaiheessa tahansa. Haastattelussa saatuja tutkimustuloksia ja aineistoa sekä si- taatteja saa käyttää tutkimuksessa siinä muodossa, että yksittäistä haastateltavaa ei voida tun- nistaa.

LIITE 2 TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. TEEMA. Kieleen tutustuminen ja muistot

Aluksi lämmittelykysymys: Haluaisitko aluksi hieman kertoa milloin ja miten olet tu- tustunut karjalan kieleen?

- Karjalan kieli ja siihen tutustuminen, mitä tunteita, muistoja siihen liittyy
- *Tärkeä tutkimuskysymyksen kannalta (Keskitytään yksilötasoon)
- Onko aina osannut kielen
- Milloin ensimmäisen kerran kuultu karjalan kieltä puhuttavan ja tuleeko mie- leen jotain yksittäistä muistoa ensimmäisestä kerrasta?
- Herättikö se jotain tunteita?

2. TEEMA. Kielitaito

- Haastateltavan kielitaito, kielenopiskelu, kielipolku (Keskitytään yksilötasoon)
- Puhutko jotain karjalan kielen murteita ja jos puhut niin mitä?
- Mitä kautta olet opiskellut kieltä ja oliko eri materiaaleja liittyen siihen, helppo löytää? Niiden saatavuus? Mistä löytyi materiaaleja?
- Kielen opiskelu ja tuki (Millaista tukea olet saanut kielen opiskeluun)
- Mikä sai sinut kiinnostumaan kielestä ja kielen opiskelusta?

3. TEEMA Kieli ja tunteet (Kieleen liittyvät tunteet)

- *Tärkeä tutkimuskysymyksen kannalta ja suora tutkimuskysymys (Keskitytään sekä yksilö- että yhteiskuntatasoon)
- Millaisia tunteita tai muistoja karjalan kieli herättää? Mitä se merkitsee?
- Esimerkiksi omassa elämässä tai yhteiskunnassa laajemmin?
- Millaisia ajatuksia nousee esiin? Identiteetti?

4. TEEMA Kielen käyttö (Kielen käyttötilanteet)

- (Keskitytään yksilötasoon, mutta voi myös lipua yhteiskuntatasolle, kerrotaan yleisesti kokemuksista)
- Missä tilanteissa karjalan kieltä käytetään ja kenen kanssa? (esimerkiksi lähimpien ihmisten, kotikieli, kaverit, tuttavat ja muut)
- Onko jonkun kanssa helpointa käyttää kieltä? Joudutko näissä tilanteissa pinnistellä, että kieli pysyy karjalassa? Mitä sellaista voit puhua karjalan kielellä, mitä et muilla kielillä voi puhua? (Onko ylipäätänsä mitään sellaista)

5. TEEMA Kielen käyttö ja muut ihmiset

- Erityisesti muiden, kun karjalaisten tai karjalankielisten kanssa, muiden ihmisten suhtautuminen? Onko kokemuksia (Keskitytään yksilötasoon, mutta voi myös lipua yhteiskuntatasolle, kerrotaan yleisesti kokemuksista)
- *Tässäkin voidaan lähentyä tutkimuskysymyksiä.
- Mitä kokemuksia sinulla on ollut muiden ihmisten kanssa käyttäessänne karjalan kieltä? positiivisia/negatiivisia. *kielenkäytännäkökulmasta
- Esimerkiksi käyttäessänne kieltä julkisissa tiloissa/ sosiaalisessa mediassa yms.
- Onko ihmisillä ollut tietoa karjalan kielestä ja sen olemassaolosta?

6. TEEMA Karjalaisuus

- (Keskitytään sekä yksilö- että yhteiskuntatasoon)
- Tunteet ja muistot liittyen karjalaisuuteen
- Nouseeko jotain yksittäisiä ajatuksia liittyen karjalaisuuteen tai karjalan kulttuuriin? Tavat?
- Mitä karjalaisuus sinulle merkitsee? Mitä karjalaisuus pitää sisällään? Mitä ajatuksia nousee esiin?
- Mitä vain haastateltavalle nousee mieleen
- Lopuksi: Tunnetko itsesi karjalaiseksi?

7. TEEMA Yhteiskunnallinen asema ja tunteet

- (Keskitytään erityisesti yhteiskuntatasoon)
- Mitä mieltä olet karjalan kielen ja kulttuurin asemasta Suomessa?
- Millaisia tunteita tai ajatuksia nousee ensimmäisenä mieleen? Nouseeko joku tietty tunne vahvasti esiin ajatellessa kielen tai kulttuurin asemaa Suomessa?

- Onko toiveita karjalan kielen tai kulttuurin varalle? (Henkilökohtaisesti, sosiaalisesti tai yhteiskunnallisesti)
- Ajatuksia julkisesta keskustelusta tai kielipolitiikasta?
- Mitä vain haastateltavalle nousee mieleen

8. Karjalankielinen kieliyhteisö

- Tässä pohditan yleisesti sekä sitä, miten haastateltava on tietoinen kieliyhteisöstä.
- Miten yhtenäisenä näet karjalankielisen kieliyhteisön?
- Mitä mieltä olet karjalan kielen murteiden välisestä yhteistyöstä esimerkiksi erinäisissä järjestöissä Karjalan kielet ry, Karjalaiset nuoret Suomes? Tai muualla esimerkiksi sosiaalisessa mediassa?
- Kuulutko itse johonkin karjalan kielen, kulttuurin tai karjalaisuuden seuraan?
- Mitä vain haastateltavalle nousee mieleen liittyen kieliyhteisöön

9. Karjalan kielen tulevaisuus

- (Tarkastellaan sekä yksilö- että yhteiskuntatasolla)
- Haluan lopettaa haastattelun haaveiluun ja mahdollisesti toiveikkuuteen, vaikka tiedostan, että tulevaisuus voi aiheuttaa myös negatiivisia tunteita.
- Millaisena näet karjalan kielen tulevaisuuden?
- Kenen vastuulla on elvytystyö? Muut

